

RAPPORT

2024

Foreldre i konflikt og familier i endring: Barns perspektiv på bostedsordninger, deltakelse og foreldrekonflikt, og saker med vold i familievernnet

Resultater fra FamilieForSK-studien

Rapport

Foreldre i konflikt og familier i endring: Barns perspektiv på bostedsordninger, deltakelse og foreldrekonflikt, og saker med vold i familievernnet

Resultater fra FamilieForSK-studien

Tonje Holt, Linda Larsen, Olav Bertin Tveit, Maren Sand Helland, Maria
Morbech, Silje Kvam Bårdstu, Aurora Oftedal, Randi Sekkeseter og Heidi
Aase

Utgitt av Folkehelseinstituttet

Område for psykisk og fysisk helse

Avdeling for barn og familier

September 2024

Tittel:

Foreldre i konflikt og familier i endring: Barns perspektiv på bostedsordninger, deltakelse og foreldrekonflikt og saker med vold i familievernet. Resultater fra FamilieForSK-studien.

Forfattere:

Tonje Holt

Linda Larsen

Olav Bertin Tveit

Maren Sand Helland

Maria Morbech

Silje Kvam Bårdstu

Aurora Oftedal

Randi Sekkeseter

Heidi Aase

Oppdragsgiver:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Publikasjonstype:

Rapport

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som pdf på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

Grafisk design omslag:

Fete Typer

ISBN elektronisk utgave:

978-82-8406-471-0

Emneord (MeSH): Interparental Conflict, Child Reactions, Residence Arrangements, Intimate Partner Violence, Child involvement in Family Counselling Services

Sitering: Holt T, Larsen L, Tveit OB, Helland MS, Morbech M, Bårdstu SK, Oftedal A, Sekkeseter R, Aase H. Foreldre i konflikt og familier i endring: Barns perspektiv på bostedsordninger, deltakelse og foreldrekonflikt og saker med vold i familievernet. Resultater fra FamilieForSK-studien. [Parents in Conflict and Families in Transition: Children's Perspectives on Residence Arrangements, Participation, Parental Conflict, and Cases Involving Intimate Partner Violence. Results from the FamC Study] -2024. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2024.

Innhold

Hovedbudskap	5
Sammendrag	6
Innledning	6
Metode	6
Resultater og diskusjon	7
Key Messages	10
Executive Summary	11
Introduction	11
Method	11
Results and Discussion	12
Forord	15
1 Innledning	17
1.1 Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter	18
1.1.1 Problemstillinger	21
1.2 Barns reaksjoner på foreldrekonflikter	21
1.2.1 Problemstillinger	23
1.3 Barn i ulike bostedsordninger	23
1.3.1 Problemstillinger	26
1.4 Barns opplevelse av å være med på familievernkontoret	26
1.4.1 Problemstillinger	28
1.5 Saker med vold i familievernet	29
1.5.1 Problemstillinger	30
2 Metode	32
2.1 FamilieForSK-Forprosjektet	32
2.2 FamilieForSK-hovedprosjektet	32
2.2.1 Rekruttering og gjennomføring	32
2.2.2 Utvalg	36
2.2.3 Måleinstrumenter	38
2.2.4 Analyser	40
3 Resultater	43
3.1 Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter	43
3.1.1 CPS: Konfliktstrategier	43
3.1.2 CPS: Konfliktløsning	44
3.1.3 CPIC/SIS: Foreldrekonflikter fra barnas perspektiv	44
3.2 Barns reaksjoner på foreldrekonflikter	46

3.2.1 Enighet mellom foreldre og barn	46
3.2.2 Barn med ulike reaksjonsmønstre	47
3.3 Barn i ulike bostedsordninger	48
3.3.1 Kjennetegn ved familiene som praktiserer ulike bostedsordninger	48
3.3.2 Barns fornøydhet i ulike bostedsordninger	49
3.4 Barns opplevelse på familievernkontoret	51
3.4.1 Barnas opplevelse av deltakelse	51
3.4.2 Foreldrenes vurdering av barnas opplevelse	52
3.4.3 Meklere/terapeuters vurdering av hvor komfortable barna var med å delta	53
3.4.4 Respondentenes svar sett i sammenheng	54
3.4.5 Nytt av barnets deltakelse- sett fra foreldrenes perspektiv	55
3.5 Saker hvor det er vold i familievernet	56
3.5.1 Foreldres rapportering av fysisk vold under konflikter	56
3.5.2 Sammenhengen mellom vold og annen konfliktatferd	57
3.5.3 Enighet mellom foreldre- og terapeutrapportert fysisk vold	58
4 Diskusjon	60
4.1 Nyttig med korte kartleggingsverktøy i en terapeutisk hverdag	60
4.2 Søkelyset på barnas reaksjoner	61
4.2.1 Barn har sterkere reaksjoner når foreldrekonfliktene oppleves som intense	62
4.3 Barn i ulike bostedsordninger	63
4.3.1 Hva karakteriserer familiene som velger ulike bostedsordninger	63
4.3.2 Barns trivsel i ulike bostedsordninger	64
4.4 Barn setter pris på å være med på familievernkontoret	66
4.5 Viktig å spørre både mødre og fedre om de har utøvd eller blitt utsatt for vold og overgrep	68
4.5.1 Samsvar mellom foreldre og terapeuts rapport	70
4.6 Implikasjoner for praksisfeltet	71
4.7 Styrker, begrensninger og behov for videre forskning	73
5 Konklusjon	77
6 Referanser	79
7 Vedlegg	89
7.1 Vedlegg 1: Publikasjoner fra FamilieForSK	89
7.2 Vedlegg 2: Kartleggingsverktøy: Foreldreversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt	91
7.3 Vedlegg 3: Skåringsmanual for Foreldreversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt	94
7.4 Vedlegg 4: Barnevernversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt	100
7.5 Vedlegg 5: Skåringsverktøy. Barnevernversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt	103

Hovedbudskap

Familieverntjenestens arbeid med familier som opplever samspillsvansker, konflikter og kriser representerer et unikt lavterskeltilbud, både fordi det er bredt og fordi de ansatte har høy og spesialisert kompetanse. Tjenesten bidrar med å forebygge psykisk uhelse og fremme positiv utvikling hos barn og familier og er en viktig del av folkehelsearbeidet i Norge. Gjennom blant annet obligatorisk mekling for foreldre som går fra hverandre, hjelper tjenesten foreldre til å finne ordninger og løsninger som er til det beste for barn og unge.

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Den er basert på data fra studien Familier i Norge: Foreldreskap, Samliv og Konflikt (FamilieForSK) ved Folkehelseinstituttet, en longitudinell studie med formål å undersøke hvordan forhold i og rundt familien henger sammen med barns trivsel og utvikling. Noen av resultatene som presenteres er en oppsummering av funn som allerede er publisert, mens andre blir presentert for første gang i denne rapporten.

I rapporten belyser vi flere ulike temaer og resultater som kan være med å styrke kunnskapsgrunnlaget for familieverntjenesten og andre tjenester som arbeider med barn og familier. Vi undersøker blant annet problemstillinger som inkluderer barns perspektiv på foreldrekonflikter, hvordan barna opplever å delta i samtaler i familievernet, men også hva som kjennetegner familier som praktiserer ulike bostedsordninger, og saker med vold i familievernet. Et av de viktigste bidragene fra rapporten er at den løfter barn og unges eget perspektiv. Barn helt ned til syv år deltar som informanter i studien.

Sammendrag

Innledning

Vi har undersøkt fem overordnede temaer i rapporten:

Tema 1: Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter

Temaet inkluderer problemstillinger knyttet til hvordan oversatte kartleggingsverktøy for å måle foreldrekonflikter (både fra foreldre- og barns perspektiv) fungerer i en norsk kontekst.

Tema 2: Barns reaksjoner på foreldrekonflikter

Temaet omfatter problemstillinger knyttet til graden av enighet mellom hva foreldre og barn rapporterer om barns reaksjoner knyttet til foreldrekonflikter, samt hvilke egenskaper ved konfliktene som henger sammen med om barn har slike reaksjoner.

Tema 3: Barn i ulike bostedsordninger

Temaet inkluderer problemstillinger som handler om hva som kjennetegner familiene som praktiserer ulike bostedsordninger når foreldrene bor hver for seg, hvor fornøyd barna er med ulike bostedsordninger, og hva som henger sammen med barnas fornøydhet.

Tema 4: Barns opplevelse på familievernkontoret

Temaet inneholder problemstillinger knyttet til hvordan barn opplever å være med i samtaler ved familievernkontoret, hvordan foreldre og meklere/terapeuter vurderer barnas opplevelse av å delta, og hva som henger sammen med hvorvidt barna er tilfredse med å delta.

Tema 5: Saker med vold i familievernet

Temaet belyser problemstillinger som omhandler foreldres rapportering av fysisk vold under konflikter, og om det er kjønnsforskjeller i rapporteringen. Det inneholder også problemstillinger knyttet til samsvaret mellom foreldres og terapeuters rapportering av fysisk vold.

Metode

Vi har benyttet data fra to utvalg. I *FamilieForSK-Forprosjektet* har vi brukt data fra 381 familier (mor, far og barn) som deltok i Den norske mor, far og barn- undersøkelsen (MoBa), samlet inn da barna var 11 år gamle i 2016, i tillegg til et lite underutvalg samlet inn fra familier som møtte til obligatorisk mekling i samme år. I *FamilieForSK-Hovedprosjektet* har vi fulgt et utvalg på 2671 familier gjennom seks datainnsamlinger i perioden 2017-2023. Familiene ble rekruttert gjennom familievern tjenesten i perioden 2017-2019. Mor, far og alle barn under 16 år ble invitert til å være med i prosjektet. Barn fra 12 år svarte på et elektronisk spørreskjema på sin telefon, mens barn i alderen 7-11 år ble intervjuet. Barn under 7 år ble fulgt gjennom svar fra barnehage/skole. Meklere/terapeuter svarte på noen spørsmål om familien før og etter mekling/terapi.

Måleinstrumentene som ble brukt inkluderte Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS; Kerig, 1996; Helland et al., 2023) for å måle foreldrekonflikter fra foreldrenes perspektiv,

Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC; Grych et al., 1992) og Security in the Interparental Subsystem Scale (SIS; Davies et al., 2002) for å måle foreldrekonflikter fra barnas perspektiv, Security Scale (SS; Kerns et al., 1996) for å måle barnas tilknytning til foreldrene, en kortversjon av Hopkins Symptoms Checklist (SCL; Derogatis et al., 1974; Tambs & Røysamb, 2014) for å måle foreldrenes psykiske plager, Satisfaction with Life Scale (SWLS; Diener et al., 1985) og Satisfaction with Life Scale for Children (SWLS-C; Gadermann et al., 2010) for å måle foreldrenes og barnas tilfredshet med livet, et enkelt spørsmål fra CPS for å måle foreldrenes tilfredshet med forholdet til den andre forelder, Strenght and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman 2001) for å måle barnas psykiske plager (henholdsvis internaliserende og ekstrernaliserende vansker) og en kortversjon av Mood and Feeling Questionnaire (SMFQ; Angold & Costello, 1987) for å måle barnas depressive plager. For å måle bostedsordning spurte vi foreldrene hvor mange dager barna bodde hos hver av dem i en typisk 14-dagers periode. Basert på denne rapporteringen delte vi familiene inn i fire grupper: *Symmetrisk delt bosted* (50/50), 2) *Asymmetrisk delt bosted* (36–49% av tiden med én forelder), 3) *Utvidet bostedstid hos én forelder* (16–35% av tiden med den forelder som barnet ikke har fast bosted hos) og 4) *Begrenset bostedstid hos én forelder* (1–15% av tiden med den forelder som barnet ikke har fast bosted hos). For foreldrene ble fysisk vold målt med skalaen Fysisk Aggresjon fra CPS (Kerig, 1996; Helland et al., 2023). Terapeuten svarte på to spørsmål om hvorvidt *Hun utøver fysisk vold mot partner (f.eks. slå, sparke, dytte, lugge og riste)* og *Han utøver fysisk vold mot partner*.

Vi benyttet ulike analytiske tilnærminger for å svare på problemstillingene. Deskriptiv statistikk ble brukt for å oppsummere noen av svarene, faktoranalyse for å validere og teste ut dimensjonene og strukturen i kartleggingsverktøyene og korrelasjonsanalyser og ulike typer regresjonsanalyser ble brukt for å undersøke sammenhenger i utvalget.

Resultater og diskusjon

Tema 1: Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter

Resultater fra både Forprosjektet og Hovedprosjektet viste at kartleggingsverktøyene (både for barn og foreldre) for å måle foreldrekonflikter hadde tilfredsstillende faktorstruktur og indre konsistens. Det betyr at dimensjonene, både i originalversjonene av verktøyene, men også i de utviklede kortversjonene, grupperte seg som forventet, og at verktøyene fungerte godt i et norsk utvalg. Det er positivt at vi har korte og godt fungerende kartleggingsverktøy for både foreldre og barn for å identifisere ulike aspekter og opplevelser knyttet til foreldrekonflikter. Kortversjoner vil være mulig å benytte i en klinisk hverdag uten at det er for krevende for familiene og uten at det tar mye tid fra meklere/terapeuter. Vi mener det er særlig viktig å ha gode kartleggingsverktøy for foreldrekonflikter som barna selv kan besvare. Det gir et viktig supplement til kliniske samtaler, og det gir mulighet for barna til å svare nyansert, både om hvordan de opplever foreldrenes konflikter, og om reaksjonene de har knyttet til konfliktene.

Tema 2: Barns reaksjoner på foreldrekonflikter

Foreldrene i Forprosjektet hadde en tendens til å undervurdere barnas reaksjoner knyttet til foreldrekonflikter sammenlignet med barna selv. Slike forskjeller mellom foreldre og barns oppfatning av hvordan barna har det, gir viktig informasjon, både til foreldre og til hjelpere, og det viser viktigheten av at barna må lyttes til.

Barna i Hovedprosjektet hadde sterkere reaksjoner når foreldrekonfliktene opplevdes som intense. Dette er ikke så overraskende. Samtidig viste resultatene at barna reagerte litt ulikt, avhengig av om foreldrene bodde sammen eller ikke. For eksempel viste resultatene at da foreldrekonfliktene var barnerelaterte, hadde barna i familiene hvor foreldrene bodde fra hverandre, mest reaksjoner. Dette kan skyldes at barn kan føle mer skyld for foreldrenes konflikter når foreldrene ikke bor sammen, og barnerelaterte konflikter kan da kanskje oppleves å ha større implikasjoner for barna.

Tema 3: Barn i ulike bostedsordninger

Vi fant at det var ulike kjennetegn ved familiene i Hovedprosjektet som praktiserte ulike bostedsordninger (*Symmetrisk delt bosted, Asymmetrisk delt bosted, Utvidet bostedstid hos én forelder og Begrenset bostedstid hos én forelder*). Særlig var det forskjeller mellom bostedsordningene når det gjaldt sosioøkonomi. Blant annet var det større sannsynlighet for at foreldre som praktiserte en 50/50-ordning (symmetrisk delt bosted) hadde færre økonomiske vansker og oftere var i fulltidsarbeid. Disse resultatene er i tråd med tidligere studier som viser at familier som velger delt bosted generelt har bedre sosioøkonomiske vilkår. Det var imidlertid ingen forskjeller mellom familiene som praktiserte ulike bostedsordninger når det gjaldt foreldrekonflikter og samarbeid mellom foreldrene. Dette var litt overraskende, og man kan spekulere i om dette kan skyldes at delt bosted (symmetrisk og asymmetrisk delt bosted) praktiseres av flere familier i dag enn tidligere.

Til sammen rapporterte 60% av barna (mellom 7 og 16 år) i Hovedprosjektet at de ønsket å bo like mye hos begge foreldrene, 14% av barna ønsket ikke å bo like mye hos begge, mens 17% rapporterte at det ikke var så viktig for dem hvor de bodde (de siste ni prosentene rapporterte vet ikke/ikke aktuelt). De aller fleste barna (73,4%) var fornøyd med bostedsordningen de hadde, men en noe større andel (80,6%) av barna som bodde like mye hos begge foreldrene var fornøyd, sammenlignet med de som bodde mest hos én forelder (58,2%). Det var en tendens til at jo eldre barna var, jo mer fornøyd var de med bostedsordningen. Det kan være flere årsaker til at en større andel av barna som bodde like mye med begge foreldrene er fornøyd med bostedsordningen sammenlignet med de som bodde mest hos én forelder. Selv om vi kontrollerte for foreldrenes konfliktnivå og barnas tilknytning til foreldrene, kan det være mange forhold som henger sammen med barnas opplevelse av tilfredshet. Resultatene viste også at det også var en del barn som ikke ønsket å bo like mye hos begge foreldrene, og flertallet av de som bodde mest hos én forelder var også fornøyd med det. Dette betyr at det ikke er én ordning som passer for alle barn, og at det er derfor viktig å ta hensyn til hvert enkelt barns, og hver enkel families behov. I fremtiden kan det være særlig viktig å få mer kunnskap om barna som ikke trives med bostedsordningen som de har.

Tema 4: Barns opplevelse på familievernkontoret

De fleste barna i Hovedprosjektet (66,3%) svarte at de opplevde det som bra å være med i mekling, om lag en tredjedel (32,5%) svarte at det hverken var bra eller dårlig å delta, mens kun en veldig liten andel (1,2 %) rapporterte at de opplevde det som dårlig å være med i mekling. Barna var fornøyd med deltakelsen uavhengig av alder, kjønn, tilknytning til foreldrene og konfliktintensiteten mellom foreldrene. Dette er et viktig funn for familievern tjenesten, som virker å klare å tilrettelegge for en god opplevelse for barna

uavhengig av disse faktorene. Funnene viste videre at også foreldre og terapeuter hadde en opplevelse av at de fleste barna var komfortable med å være med i samtaler ved familievernkontoret. Samtidig var deres inntrykk at en større andel av barna var ukomfortable enn det barna selv opplevde.

Tema 5: Saker med vold i familievernet

Mange av foreldrene i Hovedprosjektet var uenige om hvem som utøvde fysisk vold i foreldrerelasjonen. Mer enn én av ti foreldre rapporterte at de ble utsatt for fysisk vold uten at utøveren av volden selv rapporterte om dette. Det var videre en sterk sammenheng mellom at foreldrene utøvde vold og at det var konfliktene i familien. Dette kan tyde på at volden inngår i et mønster av uregulerte negative emosjoner.

Funnene viste videre at den fysiske voldsbruken som ble rapportert av foreldrene i Hovedprosjektet ofte ikke ble fanget opp av terapeutene (dette gjaldt i 82% av familiene hvor foreldrene rapporterte om fysisk vold). Det var også tilfeldig i hvilke saker terapeutene avdekket volden. Dette underbygger viktigheten av å utforske og spørre om forekomsten av fysisk vold hos alle foreldre som terapeutene møter.

Key Messages

The family counseling service helps families experiencing conflicts, crises, and difficulties in family relations. This work represents a unique low-threshold service, both because of its breadth and the high level of specialized expertise of its staff. The service contributes to preventing mental illness, promoting positive development in children and families, and is an important part of public health work in Norway. Through, among other things, mandatory mediation for parents going through separation, the service helps parents decide on post-separation residence arrangements and solutions that are in the best interest of children and young people.

This report was commissioned by the Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs (Bufdir). It is based on data from the Dynamics of Family Conflict study (FamilieForSK) at the Norwegian Institute of Public Health, which is aimed at investigating how family-related factors are associated with children's well-being and development over time. Some of the presented results summarize already published findings, while others are presented for the first time.

In this report, we shed light on several different topics and results that can help strengthen the knowledge base for the family counseling service and other services working with children and families. We examine issues such as children's perspectives on interparental conflict, children's experiences of participation and engagement with the family counseling service, as well as characteristics of families practicing different residence arrangements and physical violence in the interparental relationship. One of the most important contributions of this report is its strong focus on children and youth with children as young as seven years of age participating in the study.

Executive Summary

Introduction

We have investigated five overarching themes in the report:

Theme 1: Scales and tools for measuring interparental conflict

This theme is related to how Norwegian translations of assessment tools for measuring interparental conflict (from both parental and child perspectives) function in a Norwegian context.

Theme 2: Children's reactions to interparental conflict

This theme is related to the level of agreement between parent- and child reports of children's reactions to interparental conflict, as well as which characteristics of parental conflict are associated with whether children have such reactions.

Theme 3: Children in different residence arrangements

This theme is focused on the characteristics of families practicing different residence arrangements when parents live apart, children's satisfaction with different residence arrangements, and correlates of children's satisfaction.

Theme 4: Children's experiences at family counseling offices

This theme is related to how children experience participating in conversations at a family counseling office, how parents and mediators/therapists assess children's experience of participation, and what is associated with children's satisfaction with participation.

Theme 5: Cases involving violence

This theme sheds light on parents' reporting of physical violence during interparental conflict and whether there are gender differences in reporting. It also includes issues related to the agreement between parents' and therapists' reporting of physical violence.

Method

We utilized data from two samples. In the *FamC Pilot Project*, we used data from 381 families (mothers, fathers, and children) who participated in the Norwegian Mother, Father, and Child Cohort Study (MoBa) collected in 2016 when the children were 11 years old, in addition to a small subset of families attending mandatory mediation in the same year. In the *FamC Main Project*, on the other hand, we followed a sample of 2671 families through six data collection waves from 2017 to 2023. The families were recruited through family counselling offices from 2017 to 2019. Mothers, fathers, and all children below the age of 16 years were invited to participate. Children 12 years and above answered an electronic questionnaire on their mobile phone, while children aged 7-11 years were interviewed. Children under 7 years were followed through responses from kindergarten/school teachers. Mediators/therapists answered a set of questions about the family before and after mediation/therapy.

The measurements we used included the Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS; Kerig, 1996; Helland et al., 2023) to measure interparental conflict from the parents' perspective, the Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC; Grych et al., 1992) and the

Security in the Interparental Subsystem Scale (SIS; Davies et al., 2002) to measure interparental conflict from the children's perspective, the Security Scale (SS; Kerns et al., 1996) to measure children's attachment to their parents, a short version of the Hopkins Symptoms Checklist (SCL; Derogatis et al., 1974; Tambs & Røysamb, 2014) to measure parents' mental health, the Satisfaction with Life Scale (SWLS; Diener et al., 1985) and the Satisfaction with Life Scale for Children (SWLS-C; Gadermann et al., 2010) to measure parents' and children's life satisfaction, a single question from CPS to measure parents' satisfaction with their relationship with the other parent, the Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman 2001) to measure children's mental health (internalizing and externalizing difficulties respectively), and a short version of the Mood and Feelings Questionnaire (SMFQ; Angol & Costello, 1987) to measure children's depressive symptoms. To measure children's residence arrangement, we asked the parents how many days the children stayed with each of them in a typical 14-day period. Based on this reporting, we divided the families into four groups: *Symmetrical shared residence* (50/50), 2) *Asymmetrical shared residence* (36-49% of the time with one parent), 3) *Extended sole residence* (16-35% of the time with the non-residential parent), and 4) *Limited sole residence* (1-15% of the time with the non-residential parent). For parents, physical violence was measured using the Physical Aggression scale from CPS (Kerig, 1996; Helland et al., 2023). The therapist, on the other side, answered two questions regarding whether the mother or the father had engaged in physical violence against her/his partner (e.g., hitting, kicking, pushing, pulling, and shaking).

We used various analytical approaches to answer the research questions. Descriptive statistics were used to summarize some of the answers, factor analysis was used to validate and test the dimensions and structure of the assessment tools, and correlation analysis and various types of regression analysis were used to examine relationships in the sample.

Results and Discussion

Theme 1: Scales and tools for measuring interparental conflict

Results from both the Pilot and Main Project showed that the parental conflict assessment tools for children and parents had satisfactory factor structure and internal consistency. This means that the conflict dimensions, both in the original versions of the tools and in the newly developed short forms, grouped themselves as expected, and the tools performed well in our Norwegian samples. It is positive that we have available well-functioning short forms for both parents and children to identify different aspects and experiences related to interparental conflict. The short forms have utility in the practice field and for clinicians, and this without being too demanding for the families or taking up too much time from mediators/therapists. We believe it is particularly important to have good assessment tools for interparental conflict that children themselves can answer. It provides an important supplement to clinical conversations and allows children to respond in a nuanced way, both about how they experience their parents' conflicts and about their reactions related to these conflicts.

Theme 2: Children's reactions to interparental conflict

Parents in the Pilot Project tended to underestimate children's reactions to interparental conflict compared to the children themselves. Such differences between parents and

children's perceptions provide important information, both to parents and helpers, and it shows the importance of listening to children.

Children in the Main Project had stronger reactions to interparental conflict when these were perceived as intense. This is not surprising. Yet at the same time, the results showed that children reacted slightly differently depending on whether the parents lived together or not. For example, children in families where the parents lived apart had more reactions when the conflicts were child-related. This may be because children feel more guilty about their parents' conflicts when the parents do not live together, and child-related conflicts may then also be perceived to have greater implications for children.

Theme 3: Children in different residence arrangements

We found that different family characteristics described families in the Main Project who practiced different residence arrangements (Symmetrical shared residence, Asymmetrical shared residence, Extended sole residence, and Limited sole residence). This was particularly true for socioeconomic factors. Among other things, parents practicing a 50/50 arrangement (Symmetrical shared residence) had a higher likelihood of having fewer financial difficulties and more often being in full-time employment. These results are in line with previous studies showing that families who choose shared residence generally have better socioeconomic conditions. However, there were no differences between the families practicing different residence arrangements when it came to interparental conflict and cooperation. This was somewhat surprising, and we speculate whether this may be due to shared residence (Symmetrical and Asymmetrical shared residence) being practiced by more families today than previously.

In total, 60% of the children (between 7 and 16 years) in the Main Project reported that they wanted to have equal living time with both parents, 14% did not want to have equal living time with both, while 17% reported that it was not important to them how much living time they had with each parent (the remaining nine percent reported don't know/not applicable). Most children (73.4%) were satisfied with their living arrangement, but a slightly higher proportion (80.6%) of children who had equal living time with both parents were satisfied, compared to those who lived mostly with one parent (58.2%). There was a tendency for older children to be more satisfied with their living arrangement than younger children. There may be several reasons why a higher proportion of children who had equal living time with both parents were satisfied with the living arrangement compared to those who lived mostly with one parent. Although we controlled for interparental conflicts and parent-child attachment in the analyses, there may be many factors associated with children's experience of satisfaction with their living arrangement. The results also showed that there were children who did not want to have equal living time with both parents, and the majority of those who lived mostly with one parent were also satisfied with this arrangement. Collectively, this means that there is no one arrangement that suits all children, and it is therefore important to consider the individual needs of each child and each family. In the future, it may be particularly important to gain more knowledge about the children who are not satisfied with their living arrangement.

Theme 4: Children's experiences at the family counseling office

Most children in the Main Project (66.3%) reported that they had a positive experience participating in mediation and about a third (32.5%) reported that it was neither good nor bad to participate. Only a very small proportion (1%) reported that they experienced it as bad to participate in mediation. The children were satisfied with their participation regardless of age, gender, attachment to parents, and the intensity of conflict between the parents. This is an important finding for the family counselling service, which suggests that the service facilitates a positive experience for children regardless of these factors. Furthermore, the findings showed that parents and therapists also had the perception that most children were comfortable participating in conversations at the family counselling office. At the same time, their impression was that a larger proportion of children were uncomfortable than what the children themselves reported.

Theme 5: Cases involving violence

Many of the parents in the Main Project disagreed about who committed physical violence in the parental relationship. More than one in ten parents reported being subjected to physical violence without the perpetrator of the violence reporting it. There was also a strong correlation between parents committing violence and the presence of conflict patterns in the family. This may indicate that the violence is part of a pattern of unresolved negative emotions.

The findings also showed that the physical violence reported by parents was often not detected by therapists (this applied to 82% of families where parents reported physical violence). There appeared to be no clear pattern to when the therapists uncovered the violence. This underscores the importance of exploring and asking about the occurrence of physical violence among all parents that therapists meet.

Forord

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Det har vært Bufdirs mål gjennom flere år å styrke kunnskapsgrunnlaget til familieverntjenestens arbeid med familier som opplever samspillsvanser, konflikter og kriser. Dette er bakgrunnen for at Bufdir siden 2015 har vært med å finansiere FamilieForSK-studien ved Folkehelseinstituttet. Det startet med et forprosjekt (FamilieForSK-Forprosjekt), hvor målet var å oversette, validere og teste ut kartleggingsverktøy for foreldrekonflikter i en norsk kontekst. I 2016 fikk prosjektet midler fra Forskningsrådet til FamilieForSK-Hovedprosjektet, en studie hvor over 2 700 familier rekruttert fra familieverntjenesten i dag deltar. Ved hjelp av ekstra støtte fra Bufdir kunne vi inkludere barn mellom syv og elleve år som informanter i studien. Terapeuter og meklere fra 37 familievernkontor rekrutterte familier, og intervjuere rundt om i Norge var involvert i å intervju barn. Per i dag er det gjennomført seks runder med datainnsamling, hvor både barn, foreldre, barnehageansatte og meklere/terapeuter har vært med på å svare på spørsmål. Det overordnede målet med FamilieForSK-Hovedprosjektet er å få mer kunnskap om familiedynamikk og foreldrekonflikter, foreldres samlivsbrudd og hvordan det henger sammen med barns trivsel og utvikling. Flere delprosjekter, som blant annet omhandler problemstillinger knyttet til familienes mestring gjennom Covid-19 pandemien, barn som bor i ulike bostedsordninger, og likestilling mellom foreldrene, har blitt utviklet siden studien startet opp.

Denne rapporten er en oppsummering av forskningsfunnene fra FamilieForSK som Bufdir særlig har ønsket å belyse. Den er en sammenfatning, både av tidligere leveranser og artikler, og en presentasjon av helt nye funn. Vi vil rette en stor takk til Bufdir for å ha sett nytten av forskningen vår. Finansieringen har gjort det mulig å bygge opp det unike datagrunnlaget som FamilieForSK i dag representerer, og å produsere kunnskap som forhåpentligvis har kommet, og vil fortsette å komme, familieverntjenesten til gode. Studien har i tillegg vært prisgitt familieverntjenestens egne ansatte. Dataene kunne ikke ha blitt samlet inn uten at meklere, terapeuter og kontoransatte rekrutterte familier til studien. Vi tror at FamilieForSK er i en unik posisjon til å gi relevant kunnskap tilbake familieverntjenesten, nettopp fordi deltakerne er rekruttert derfra.

En stor takk til fagfelle Heid Nøkleby (Område for Helsetjenesten, FHI) og Jartrud Frafjord (Bufetat) for nyttige innspill som har bidratt til å løfte rapporten betraktelig. Vi ønsker også å takke alle våre nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere, familieverntjenestens spisskompetansemiljøer for vold og høykonflikt og for barn og unge i familievernet, og alle forskere, studenter og intervjuere som har vært involvert i studien siden den startet opp. Uten deres innsats og verdifulle bidrag hadde ikke studien vært mulig.

Til slutt vil vi rette en særlig takk til alle barn og familier som har deltatt i studien så langt. Tusen takk for at dere har delt av deres erfaringer og brukt tid på å fylle ut skjemaer og svare på spørsmål. Det er deres bidrag som er grunnlaget for ny kunnskap som familieverntjenesten kan bruke i møte med familier med utfordringer.

Det er ofte lang avstand mellom forskning og praksis. Forskerne i FamilieForSK har et uttalt ønske om at kunnskapen fra studien skal være relevant for tjenestene i Norge som møter barn og familier. Vi er opptatt av at forskningsspørsmål og behovet for ny forskning forankres

i relevante tjenester, og at kunnskapen som produseres skal komme tjenestene til gode. Samspillet mellom forskning og praksis tror vi er avgjørende for å lykkes med å produsere god og samfunnsrelevant kunnskap. Vi håper derfor at denne rapporten kan komme til nytte for terapeuter og meklere i deres møter med familier.

Tonje Holt
Prosjektleder

Heidi Aase
Avdelingsdirektør

Elisabet E. Storvoll
Områdirektør

1 Innledning

Familieverntjenesten er et landsdekkende og lavterskel hjelpetilbud for familier. Målet med tilbudet er å styrke positive familierelasjoner og barns oppvekstsvilkår (NOU 2019: 20). Tall viser at det var om lag 52 000 nye saker i familievernet i 2022 (Bufdir, u.å.). Familievernet tilbyr mekling (enten ved samlivsbrudd, foreldretvistsaker eller i saker som kommer tilbake fra retten), og rådgivning, veiledning og terapi ved utfordringer i parforholdet, foreldre-barn-relasjonen, foreldresamarbeidet eller i nyfamilien. Familiene har et bredt spekter av vansker og består både av familier der foreldrene bor sammen, og der de ikke bor sammen. FamilieForSK-Hovedprosjektet har rekruttert et stort utvalg av familier fra nettopp familieverntjenesten. Det betyr at familiene i studien har utfordringer som spenner vidt, og familiene har ulike sammensetninger. Studien har samlet inn unike perspektiver fra barna selv, og fra foreldrene.

Vi har manglet kunnskap fra store studier om hvordan foreldrekonflikter henger sammen med barn og unges trivsel og utvikling, på tvers av ulike familieformer. De store, kvantitative studiene om foreldrekonflikter og foreldresamspill har primært blitt gjennomført i USA, og få har undersøkt samspill og konflikter på tvers av familieformer (Helland & Borren, 2015). Funnene fra disse studiene kan derfor ikke ukritisk overføres til familier hvor foreldrene bor hver for seg eller til en norsk kontekst. Det er betydelige forskjeller i familiepolitikk og hvordan familiene organiserer sin hverdag i USA og i Norge. Løsninger og praksis når det gjelder foreldrepermisjon, barnehagedeltakelse og bostedsordninger er markant forskjellig i USA versus Norge og de andre skandinaviske landene. Vi trenger derfor studier med utvalg som er forankret i den norske konteksten (Helland & Borren, 2015).

Vi trenger også studier som løfter frem barnets perspektiv. I henhold til FNs barnekonvensjon, artikkel 12, har barnet rett til å bli hørt og gi uttrykk for egne meninger i saker som angår dem (Barnekonvensjonen, 1989; Beazley et al., 2010). Familien er blant de viktigste arenaene hvor barn skal høres (Barnekonvensjonen, 1989; Strandbu & Thørnblad, 2015). Betydningen av å lytte til barns stemme har implikasjoner også for forskningen. Det at barn blir inkludert i mange studier, og ikke bare blir representert gjennom stemmene til voksne, vil være viktig for å skaffe pålitelig og relevant forskning. Vi mener det er særlig viktig å høre barnets stemme i familier hvor det er konflikter eller utfordrende familierelasjoner. Det er ikke uvanlig at barn tar på seg ansvar når foreldrene har konflikter (Birnbaum & Saini, 2013), og i frykt for å ta side eller gjøre ting verre, kan noen barn skjule sine følelser eller reaksjoner (Zemb et al, 2016). Foreldres egne følelsesmessige reaksjoner kan også stå i veien for at de ser barnas reaksjoner. Konflikter kan videre fremkalle både skam og benektelse hos foreldrene (Grych & Fincham, 1990; Grych et al., 2000), noe som kan gjøre det utfordrende å oppdage og være tonet inn på barnas følelser og behov.

Med utvalget som deltar i FamilieForSK-Hovedprosjektet, hvor både foreldre, barn, barnehage/lærere og meklere/terapeuter (heretter, terapeuter) er informanter, har vi mulighet for å belyse problemstillinger som inkluderer familiesamspill på tvers av ulike typer familier, men som også løfter barnets eget perspektiv. Med dette bakteppet sentrerer denne rapporten rundt fem overordnede temaer. Dette er temaer som Bufdir har hatt særlig ønske om å belyse:

- Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter
- Barns reaksjoner på foreldrekonflikter
- Barn i ulike bostedsordninger
- Barns opplevelse på familievernkantoret
- Saker med vold i familievernet

Under hvert tema presenteres noen utvalgte problemstillinger som har blitt undersøkt enten i FamilieForSK-Forprosjektet eller FamilieForSK-Hovedprosjektet. Noen av funnene er en oppsummering av funn som allerede er publisert, mens andre presenteres for første gang i denne rapporten. Når det gjelder temaene *Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter* og *Voldssaker i familievernet*, har prosjektgruppa levert henholdsvis en rapport og et notat til Bufdir, i tillegg til at vi har publisert fire vitenskapelige artikler. Vi gjengir noen resultater fra disse leveransene i denne rapporten. Når det gjelder temaene *Barns reaksjoner på foreldrekonflikter* og *Barn i ulike bostedsordninger*, gjengir vi resultater fra to vitenskapelige artikler som er publisert, men presenterer også noen helt nye funn. Temaet *Barns opplevelse på familievernkantoret* omhandler kun nye funn som presenteres for første gang i denne rapporten. Der vi beskriver og diskuterer funn fra leveransene som allerede er publisert, benytter vi komprimerte versjoner av tekst fra disse leveransene.

Innledningsvis og i Del 3 av rapporten (Resultater), har vi valgt å presentere de fem temaene hver for seg. I Del 2 (Metode), beskriver vi utvalgene i henholdsvis FamilieForSK-Forprosjektet og FamilieForSK-Hovedprosjektet, og vi beskriver analysene som er benyttet på tvers av problemstilling og tematikk. I metod delen har vi valgt å bruke god plass på å beskrive Hovedprosjektet, det vil si både utvalget og hvordan informantene ble rekruttert og inkludert i studien. I Del 4 (Diskusjon), diskuterer og reflekterer vi over noen av problemstillingene separat, men vi har også forsøkt å tolke resultatene mer overordnet og trekke veksler på de felles implikasjonene av funnene.

Vi har forsøkt så langt vi kan å gjøre rapporten kort, lettlest og relevant for familieverntjenesten. I metod delen har vi lagt særlig vekt på å beskrive prosjektet som helhet, og prosessen rundt rekruttering av familier og familienes deltakelse i studien. Det har vært et mål å unngå den mest kompliserte terminologien og metodebeskrivelsene. For mer utfyllende beskrivelse av analyser og tematikk, henviser vi til artiklene, notatet og rapporten som er publisert (se vedlegg 1: *Publikasjoner*).

1.1 Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter¹

Flere studier viser at det ikke er foreldrenes konflikter i seg selv som er skadelig for barn, men hvordan konfliktene utspiller seg (Harold & Sellers, 2018; Kerig, 1996; Zemb et al., 2016). Vi trenger derfor kartleggingsverktøy som fanger opp ulike aspekter og mønstre ved foreldrekonfliktene. Barnas egne erfaringer og reaksjoner knyttet til konfliktene vil også være

¹ Mye av teksten som er gjengitt her, samt resultatene som er presentert i Del 3.1 er basert på Helland, M. S., et al. (2023). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*, 29(2), 738-757. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>, Larsen, L., et al. (2023). Validation of the Conflict Resolution Scale from the Conflicts and Problem-Solving Scales and a new abbreviated short form. *Journal of Child and Family Studies*, 32(10), 2915-2930. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02644-7> og Holt, T. et al. (2020). Assessing children's responses to interparental conflict: Validation and short scale development of SIS and CPIC-properties scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48, 177-196. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00586-7>.

viktig å identifisere, særlig fordi vi vet at disse ikke alltid fanges opp av foreldrene (Zemb et al., 2016). Vi har manglet slike kartleggingsverktøy på norsk, som både undersøker ulike konfliktstrategier, og som fanger opp barnas perspektiv. Det var bakgrunnen for at vi undersøkte hvilke validerte verktøy som ble brukt internasjonalt, for deretter å oversette, validere og teste ut disse i en norsk kontekst.

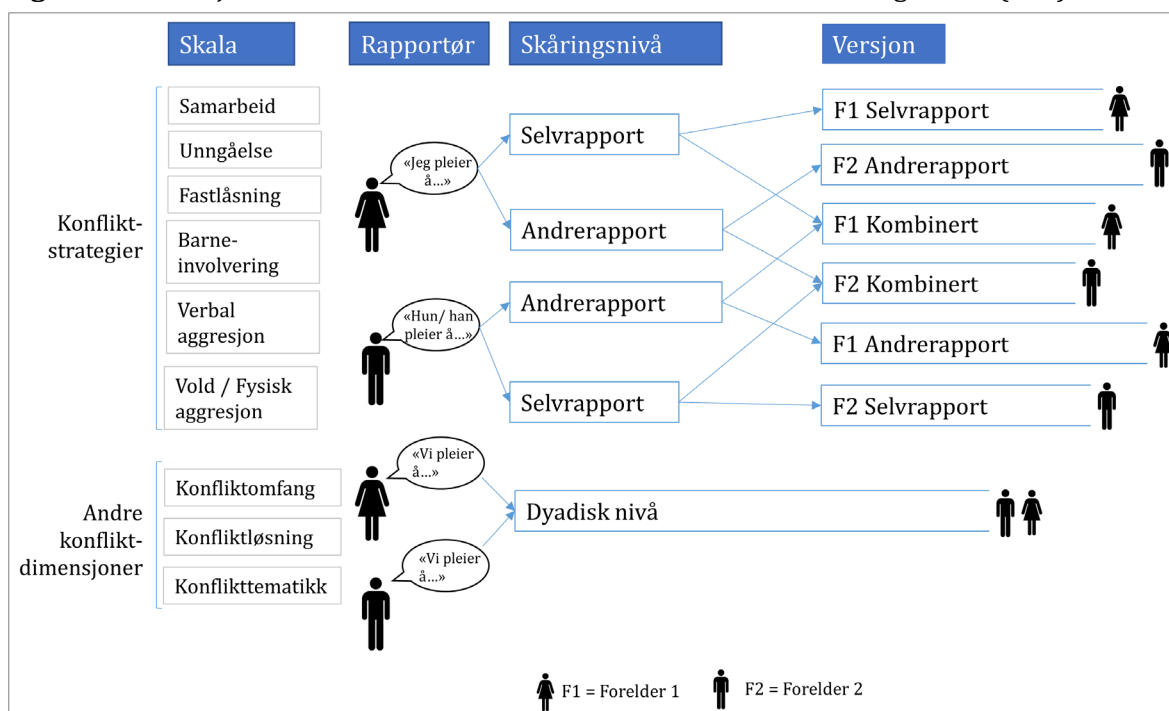
Det var tre verktøy som skilte seg ut med tanke på å være nyanserte, fange opp sentrale aspekter ved foreldrekonflikter, og kunne identifisere barnets perspektiv:

- The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS; Kerig, 1996)
- Children's Perception of the Interparental Conflict Scales (CPIC; Grych et al., 1992)
- The Security in the Interparental Subsystem Scale (SIS; Davies et al., 2002).

Det er disse verktøyene vi valgte å oversette, prøve ut, validere og lage kortversjoner av. Dette presenteres i resultatkapittelet. Originalversjonene av verktøyene er omfattende, både når det gjelder antall spørsmål og tiden det tar å besvare dem. Kortversjonene møter derfor et behov for verktøy som er mer nyttige og lettere å implementere i tjenester som møter barn og familier.

CPS er et verktøy som måler foreldrekonflikter fra foreldrenes perspektiv (Kerig, 1996). Verktøyet undersøker ulike typer konfliktatferd (strategier) hos foreldrene, forekomst av større og mindre uenigheter, hvordan foreldre løser konfliktene mellom seg, samt tematikken som foreldrene har uenigheter om. Foreldrene blir spurt både om sin egen og den andre forelderens konfliktatferd. Det betyr at verktøyet henter inn andrerapport i tillegg til egenrapport av foreldrepares konfliktstrategier. Verktøyet ble utviklet for å måle de aspektene ved foreldrekonflikter som antas å være forbundet med størst vansker for både foreldre og barn, og det måler de ulike konfliktdimensjonene: 1) konfliktstrategier, 2) konfliktomfang, 3) konfliktløsning og 4) konflikttemaer. I figuren under (Figur 1) følger en grafisk fremstilling av verktøyet.

Den første dimensjonen, konfliktstrategier, er igjen delt inn i seks ulike delskalaer: 1) samarbeid, som kan beskrives som atferd som handler om konstruktive tilnærminger og forsøk på å løse konfliktene, 2) unngåelse, som er atferd som innebærer at man trekker seg unna eller skifter tema, 3) fastlåsing, som innebærer atferd som kan oppleves som fiendtlig avvisning av den andre, 4) involvering av barn, som beskriver atferd der man eksponerer barnet for, eller forsøker å dra barnet inn som part i konflikten, 5) verbal aggresjon, som er atferd kjennetegnet av utskjelling eller grov ordbruk og 6) fysisk vold, enten mot gjenstander eller mot den andre forelder.

Figur 1. Illustrasjon av de ulike delene av Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS)

Note. Figur hentet fra rapport levert til Bufdir, Validering av kartleggingsverktøy for foreldrekonflikt (<https://hdl.handle.net/11250/3134309>). Illustrasjonen viser de ulike delene av CPS. På konfliktstrategiskalaene svarer hver forelder om egne konfliktstrategier (selvrapport) og om den andre forelderens konfliktstrategier (andrerapport), og skårer kan deretter brukes på ulike måter. Man kan for eksempel bruke foreldrenes selvrapport eller andrerapport, det vil si, forelder 1s rapport om forelder 2 som et mål på forelder 2s konfliktstrategier (og omvendt). Det er også mulig å kombinere selvrapport og andrerapport slik at forelder 1s selvrapport kombineres med forelder 2s andrerapport (om forelder 1) som et mål på forelder 1s konfliktstrategier (og omvendt). På de andre konflikt-dimensjonene (dvs. konfliktomfang, konfliktløsning, og konflikttematikk) svarer foreldrene om forelderdyaden.

CPIC og *SIS* er verktøy som skal fange opp de ulike aspektene ved foreldrekonflikter sett fra barns perspektiv, samt barnas ulike reaksjoner knyttet til konfliktene. *CPIC* ble først utviklet og testet for barn i aldersgruppen 9–12 år (Grych et al. 1992), men har senere også blitt testet ut med barn ned i syvårsalder (McDonald & Grych, 2006), og med eldre ungdommer (Bickham & Fiese, 1997). Barna og ungdommene rangerer hvor riktig i alt 49 påstander oppleves for dem. Verktøyet inneholder flere ulike delskalaer som omhandler kjennetegn ved konfliktene sett fra barnas perspektiv, men også delskalaer som måler barnas vurderinger eller reaksjoner knyttet til foreldrekonfliktene. Vi ønsket å evaluere de fem delskalene i *CPIC* som gjenspeiler barnas perspektiv på, eller opplevelse av, ulike egenskaper ved foreldrekonfliktene. Disse delskalaene er 1) frekvens, hvor ofte foreldrene deres har konflikter; 2) intensitet, hvor intense konfliktene er; 3) konfliktløsning, hvordan foreldrene løser konflikter; 4) barnerelatert tematikk, hvorvidt tematikken i konfliktene omhandler barnet og 5) triangulering, som beskriver hvorvidt barnet blir dratt inn i konfliktene. *SIS* ble utviklet for barn i alderen 8–14 år (Davies et al. 2002). Verktøyet som vi ønsket å evaluere inneholder 36 spørsmål eller påstander som barna rangerer i henhold til hvor riktig disse oppleves for dem. Spørsmålene er fordelt på syv delskalaer som omhandler barnas emosjonelle reaksjoner, atferdsmessig dysregulering, unngåelsesreaksjoner, involveringsreaksjoner, positive familierepresentasjoner (for eksempel barnets tro på at foreldrene alltid vil være i stand til å komme overens), negative familierepresentasjoner (for

eksempel barnets fremtidsbekymringer når det gjelder familien) og opplevelse av skyld.

1.1.1 Problemstillinger

Kartleggingsverktøyene ble testet ut på et utvalg foreldre og barn fra FamilieForSK-Forprosjektet, og til slutt i det store FamilieForSK-Hovedprosjektet (utvalgene er nærmere beskrevet i Del 2.1 og 2.2). Mer spesifikt undersøkte vi følgende problemstillinger:

- 1.1a Hvordan fungerer² fullversjonen (de originale versjonene) av de aktuelle kartleggingsverktøyene når de blir testet ut i et norsk utvalg?
- 1.1b Hva er resultatet av kortversjonene som vi utviklet, og hvordan fungerer³ disse når vi tester dem ut i et norsk utvalg?
- 1.1c Hva er sammenhengen mellom fenomenene som kartleggingsverktøyene måler og andre relevante fenomener som det er naturlig at kartleggingsfenomenene henger sammen med?

1.2 Barns reaksjoner på foreldrekonflikter⁴

Det kan være stor avstand mellom barnets egen og foreldrenes rapport av barnas reaksjoner på foreldrekonflikter.⁵ Hvis vi skal hjelpe barna, bør vi forstå hva barna selv opplever, og hvordan de reagerer på foreldrekonflikter. Ved kun å basere seg på foreldrenes informasjon om barna, er det en reell fare for at vi ikke fanger opp barnas behov. Dette er særlig viktig hvis barna har sterke reaksjoner som trenger oppfølging.

Tre typer reaksjonsmønstre

Barns reaksjoner på foreldrekonflikter kan være av både emosjonell og atferdsmessig karakter. Emosjonelle reaksjoner kan involvere følelser som tristhet, sinne, frykt og ubehag. I forskningslitteraturen om foreldrekonflikter deler man ofte atferdsreaksjonene inn i involverings- og unngåelsesreaksjoner (Davies & Cummings, 1994; Rhoades, 2008). Involveringsreaksjoner innebærer atferd der barn involverer seg i foreldrekonflikten, for eksempel ved å forsøke å løse konflikten eller trøste foreldrene. Unngåelsesreaksjoner, derimot, refererer til atferd der barn unngår foreldrekonfliktene og trekker seg tilbake fra situasjoner der disse utspiller seg (Rhoades, 2008)

Emosjonelle og atferdsmessige reaksjoner på foreldrekonflikter er også to sentrale elementer i Emotional security theory (EST; Davies & Cummings, 1994). EST er et teoretisk rammeverk som søker å forklare hvordan barn påvirkes av foreldrekonflikter (Cummings & Davies, 2010;

² Mer spesifikt var det verktøyenes faktorstruktur og indre konsistens som vi testet ut da vi undersøkte om kartleggingsverktøyene fungerte.

³ Igjen var det verktøyenes faktorstruktur og indre konsistens som vi testet ut da vi undersøkte om kartleggingsverktøyene fungerte.

⁴ Mye av teksten som er gjengitt her samt resultatene som er presentert i Del 3.2.1 er basert på Holt, T. et al. (2021). Agreement between child and parent reports of children's reactions to interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 35(8), 1138. <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/fam0000861>.

⁵ Når vi skriver om barns reaksjoner på foreldrekonflikter, utelukker det fysisk vold. Spørreskjemaene som vi her baserer oss på har kun spørsmål som fanger opp ulike konfliktdimensjoner (mellom foreldrene), ikke fysisk vold. Temaet om fysisk vold omhandles og diskuteres i den siste delen av rapporten.

Harold & Sellers, 2018). Teorien beskriver at destruktive konflikter som ikke løses på en god måte truer barnets følelse av stabilitet og trygghet i familien. Ifølge EST påvirkes barn av foreldrekonflikter primært gjennom tre mekanismer eller prosesser: 1) barns indre representasjoner, som refererer til barns vurderinger og forventninger; 2) emosjonell reaktivitet, som beskriver barnets følelsesmessige reaksjoner og 3) barnets regulering av atferd når de blir eksponert for foreldrekonfliktene (Davies & Cummings, 1994). Det er de to siste aspektene, altså den emosjonelle reaktiviteten og barnets atferdsmessige regulering, som vi var interessert i å undersøke i våre analyser. Ettersom litteraturen har vist at barns emosjonelle og atferdsmessige (involvering og unngåelse) reaksjoner er relatert til barnets trivsel og fungering (Davies, Forman, et al., 2002; van Eldik et al., 2020), er det viktig å forstå hvordan både foreldre og barn rapporterer disse reaksjonene. Vi var interessert i å undersøke alle disse tre reaksjonsdimensjonene: *Emosjonelle reaksjoner*, *Involveringsreaksjoner* og *Unngåelsesreaksjoner*.

Enighet mellom foreldre og barn

I Forprosjektet ble både barn og foreldre stilt samme spørsmål om barnas konfliktreaksjoner, noe som gjorde det mulig å undersøke samsvar mellom barnas og foreldrenes svar. Når man undersøker enighet mellom barn og foreldre kan man ta utgangspunkt i både den *absolutte* og den *relative* enigheten. Den absolutte enigheten utforsker enigheten mellom informantene på gjennomsnittsnivå, mens den relative enigheten undersøker sammenhengen eller korrelasjonen mellom informantene. Disse to begrepene besvarer ulike spørsmål (Frank et al., 2000). Foreldre kan for eksempel underrapportere barnas reaksjoner på foreldrekonflikt (den absolutte enigheten), men samtidig kan korrelasjonen (den relative enigheten) mellom foreldres og barns svar være perfekt hvis den ene variabelen er konsistent høyere eller lavere enn den andre (Frank et al., 2000).

Tidligere forskning viser at når vi spør barn og foreldre om barnets psykiske vansker er både den absolutte og den relative enigheten lav (Achenbach et al., 1987; De Los Reyes et al., 2015; Verhulst & van der Ende, 1992). Blant annet viser en studie at foreldre har en tendens til å underrapportere barnas psykiske vansker sammenlignet med barnas egen rapport (Chen et al., 2017), og i en metaanalyse av 341 studier ble det funnet kun lav til moderat korrelasjon mellom barns og foreldres rapport av barnas psykiske helse (De Los Reyes et al., 2015). Noen studier viser at forskjellene mellom barns og foreldres svar er større i familier med høyt konfliktnivå enn i familier med lavt konfliktnivå (Chen et al., 2017; Grills & Ollendick, 2002). Når foreldre opplever stress og uenighet kan de ha liten kapasitet til å være følelsesmessig tilgjengelig for barna sine (Zemp et al., 2016). På denne måten kan høyt konfliktnivå gjøre det vanskeligere for foreldre å fange opp barnas psykiske vansker. På en annen side kan også høyt konfliktnivå og familiestress skape flere bekymringer hos foreldre, noe som også kan gjøre dem mer sensitive for noen aspekter av barnas reaksjoner. Det siste kan være særlig aktuelt når konfliktene ikke er for overveldende.

Ingen tidligere studier har undersøkt den *absolutte* enigheten mellom barns og foreldres rapportering av barns reaksjoner på foreldrekonflikter, mens kun én studie har undersøkt den *relative* enigheten. Her viste resultatene lav til moderat korrelasjon mellom foreldres og barns rapportering (Davies, et al., 2002). Vi var interessert i å undersøke både den *absolutte* og den *relative enigheten* mellom barnas og foreldrenes rapport av barnas reaksjonsmønstre

(emosjonelle reaksjoner, involveringsreaksjoner og unngåelsesreaksjoner) på foreldrekonflikter. Vi ønsket også å undersøke om alvorligheten i foreldrekonfliktene hadde sammenheng med hvor enige barn og foreldre var.

Barnas reaksjonsmønstre og egenskaper ved foreldrekonfliktene

Til slutt var vi interessert i å undersøke hva som karakteriserer barna som rapporterer om de ulike reaksjonsmønstrene. Vi ønsket særlig å få mer kunnskap om hvordan barnas reaksjoner hang sammen med og varierte med hvordan barnet opplevde egenskaper ved foreldrekonfliktene, det vil si hvor intense kranglene var, om foreldrene kranglet om barnet, og om barnet opplevde at foreldrene løste konfliktene på en god måte. Samtidig ønsket vi å få kunnskap om hvorvidt reaksjonsmønstrene hang sammen med barnas kjønn og alder, og om de varierte på tvers av barn som hadde foreldre som bodde sammen og ikke. Barn som har foreldre som bor fra hverandre kan oppleve foreldrekonfliktene ulikt fra de som har foreldre som bor sammen. Det er ikke overraskende om de dermed også kan oppleve og reagere på konfliktene på ulike måte. Dette var vi interessert i å finne mer ut av. For å undersøke dette, benyttet vi utvalget fra Hovedstudien, og resultatene presenteres første gang i denne rapporten.

1.2.1 Problemstillinger

Under presenteres problemstillingene som vi undersøkte i forbindelse med temaet om barns reaksjoner på foreldrekonflikter:

- 1.2a Hva er den absolutte og relative enigheten mellom foreldre og barns rapport av barnas emosjonelle reaksjoner, involveringsreaksjoner og unngåelsesreaksjoner knyttet til foreldrekonflikter?
- 1.2b I hvor stor grad henger den absolutte enigheten mellom foreldre og barns rapport av barnas reaksjonsmønstre (emosjonelle reaksjoner, involveringsreaksjoner og unngåelsesreaksjoner) sammen med nivået av foreldrekonflikter?
- 1.2c Hvilke egenskaper ser man ved konfliktene og barna der barn rapporterer om mye reaksjoner (emosjonelle reaksjoner, involveringsreaksjoner og unngåelsesreaksjoner) knyttet til foreldrenes konflikter?

1.3 Barn i ulike bostedsordninger⁶

Når foreldre går fra hverandre er det flere beslutninger som må tas. Noe av det viktigste er å bli enige om hvor barna skal bo. Det kan være mange forhold som foreldre må ta hensyn til i den forbindelse. Barnets alder, barnets tilknytning til hver av foreldrene, til skole, nærmiljø og øvrig familie, og avstanden mellom foreldrene er noen av disse forholdene.

På engelsk skiller man mellom begrepene *legal residence/custody* og *physical*

⁶ Mye av teksten som er gjengitt her, samt resultatene som er presentert i Del 3.3.1, er basert på doktorgradsarbeidet til Maria Morbech: Morbech, M. et al. (2023). Characteristics of parents living apart in Norway: Comparing four residence arrangements. *Journal of Family Research*, 35, 433–452. <https://doi.org/10.20377/jfr-862>. Teksten og resultatene som handler om barns trivsel og tilfredshet er nye og ikke tidligere publisert i artikler eller rapporter.

residence/custody. Denne inndelingen gjør det klart om man omtaler den juridiske ordningen eller den tidsmessige delingen av hvor mye tid barna bor hos hver av foreldrene. Begrepet *delt bosted* på norsk beskriver ikke denne forskjellen, men refererer til en juridisk ordning som sier noe om rettighetene til foreldrene, men ikke hvor mye av tiden barnet skal bo hos hver av foreldrene (Barneloven, 1981, § 36). Samtidig blir begrepet på folkemunne ofte brukt og forstått som en ordning hvor foreldrene har en tidsmessig 50/50-deling. Analyser fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) viser også at gjennomsnittsnivået i tidsdeling for de som praktiserer juridisk delt bosted er 50/50, men at det likevel er variasjon i hva familiene velger innenfor denne ordningen (Wiik, 2022). Kitterød og Lyngstad (2014) fant at barn med en juridisk delt bostedsordning vanligvis tilbringer minst en tredjedel av tiden med hver forelder, men at det også er en betydelig del av foreldre som ikke har en juridisk delt bostedsordning som tilbringer minst en tredjedel av tiden med barnet.

SSBs undersøkelser viser at det gjennom de siste 20 årene har vært en sterk vekst i familier som har en juridisk delt bostedsordning i Norge (Wiik, 2022). Det er derfor med høy sannsynlighet også en sterk vekst i familier som velger tidsmessig likedeling i bosted for barna. Dette er en trend som vi observerer i alle vestlige land, men den har vært særlig til stede i de skandinaviske landene (Steinbach, 2019). Trolig henger dette sammen med at de skandinaviske landene er relativt likestilte, med ordninger som gjør det mulig å kombinere jobb- og familieliv, med en høy andel kvinner i arbeidslivet, og med god barnehagedekning (Kitterød & Wiik, 2017).

I FamilieForSK har vi vært opptatt av den tidsmessige fordelingen mellom foreldre. Det betyr ikke at det ikke er interessant å undersøke den juridiske ordningen og aspekter knyttet til dette. For foreldrene er for eksempel den juridiske ordningen avgjørende for hvem som kan ta viktige avgjørelser knyttet til barnets hverdag. Uenighet knyttet til disse avgjørelsene, som for eksempel valg om flytting og skole, kan for eksempel være en kime til foreldrekonflikter. Når vi likevel er interessert i den tidsmessige fordelingen (den *fysiske* bostedsordningen), er det fordi det er denne fordelingen som barnet til daglig står midt i, og som vi tror påvirker barnets hverdag mest. Den juridiske ordningen vil omfatte familier som har et bredt spekter av tidsfordelinger, og det ville vært mer utfordrende å avgrense og isolere tiden hvis den juridiske ordningen var hovedfokus. Vi har også et mål om å sammenligne oss med internasjonale studier, som tar utgangspunkt i nettopp den *fysiske* bostedsordningen og tiden som barna bor hos hver av foreldrene.

Seleksjonseffekter

Flere studier har vist at det ikke er tilfeldig hvilke foreldre som velger fysisk delt bosted (30-70% av tiden med hver forelder) sammenlignet med andre ordninger (for eksempel Ottosen et al., 2018). Blant annet er det vist at valg av bostedsordning henger sammen med foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn (som utdanning og inntekt), kjennetegn ved barna (som alder og kjønn), og hvordan foreldrene samarbeider seg imellom (Bakker & Mulder, 2013; Juby et al., 2005; Kitterød & Lyngstad, 2014; Ottosen et al., 2018; Sodermans et al., 2013). Mer konkret har studiene vist at foreldre som praktiserer delt bosted ofte har høy sosioøkonomisk status, evne til å samarbeide godt og har lavt nivå av konflikter (Kitterød & Lyngstad, 2014; Sodermans et al., 2013). Årsaken til at det er så viktig å få tak i disse forskjellene, som vi innenfor forskningslitteraturen gjerne omtaler som seleksjonseffekter, er

at de kan være med å forklare hvorfor man kan finne forskjell i trivsel og psykiske helse hos barn som bor i ulike bostedsordninger (Sodermans et al., 2013; Steinbach et al., 2021).

Ettersom gruppen av familier som praktiserer delt bosted har økt, er det rimelig å anta at det er nye eller andre grupper familier som i dag praktiserer mer delte bostedsordninger enn det har vært tidligere. Rapporter fra SSB viser at *juridisk* delt bosted i dag praktiseres av en mer heterogen gruppe av familier i Norge enn tidligere, og at *juridisk* delt bosted også praktiseres blant familier der foreldrene har lav inntekt og høyere konfliktnivå (Kitterød et al., 2015; Wiik, 2022). Tall fra Danmark viser at også *fysisk* delt bosted har økt blant flere grupper av familier (Ottosen et al., 2018). Samtidig antyder de danske og norske undersøkelsene at seleksjonseffektene fremdeles er sterkt til stede (Ottosen et al., 2018; Wiik, 2022). Det er altså enkelte kjennetegn ved familiene som har sterk sammenheng med hvilken bostedsordning som velges.

I FamilieForSK-Hovedprosjektet var vi interessert i å få en oversikt over hva som karakteriserer familier som velger ulike bostedsordninger. Som vi skrev i metodedelene, satte vi søkelys på fire ulike bostedsgrupper, operasjonalisert som: 1) *symmetrisk delt bosted* (50/50), 2) *asymmetrisk delt bosted* (36–49% av tiden med én forelder), 3) *utvidet bostedstid hos én forelder* (16–35% av tiden med den forelderen som barnet ikke har fast bosted hos) og 4) *begrenset bostedstid hos én forelder* (1–15% av tiden med den forelderen som barnet ikke har fast bosted hos). Denne inndeling ble brukt for å nyansere tidligere inndelinger som hovedsakelig har delt inn i (fysisk) delt bosted og bosted hos én forelder. Noen tidligere studier har imidlertid også skilt mellom symmetrisk delt bosted (50/50) og asymmetrisk delt bosted (mellom 30/35–49% med én forelder) (Meyer et al., 2017; Steinbach & Augustijn, 2022; Steinbach et al., 2021; Turunen et al., 2021). Vi benyttet også denne inndelingen, men vi delte i tillegg gruppen som hadde bosted hos én forelder i to. Gruppen med *utvidet bostedstid hos én forelder* inkluderer familier med ordningen som vi i Norge har omtalt som *vanlig samvær*, det vil si én ettermiddag og annenhver helg med forelderen som barnet ikke har fast bosted hos, inkludert overnattinger, og en fordeling av offisielle høytider mellom foreldrene (Barneloven, 1981, § 43). Med denne inndelingen får vi inkludert flere nyanser i familienes deling av tid, og vi tror denne inndelingen gir et mer realistisk bilde av de ulike bostedsordningene som familier i Norge velger i dag.

Barnas tilfredshet med ulike bostedsordninger

I denne rapporten var vi også interessert i å undersøke hva som var viktig for barna og ungdommene når det gjaldt bosted (i forbindelse med at foreldrene gikk fra hverandre), og vi ønsket å undersøke hvor mange av barna og ungdommene som var tilfreds med bostedsordningen som de hadde. I en rapport som nylig er publisert (Voksne for Barn, 2024) svarte 108 ungdom og unge voksne mellom 15 og 24 år på spørsmål knyttet til ulike aspekter ved foreldrenes samlivsbrudd. De tenkte tilbake på samlivsbruddet som de opplevde i barndommen eller ungdomsalderen. I utvalget rapporterte 38% at de hadde bodd omtrent like mye hos begge foreldrene, 47% hadde bodd mest eller bare hos mor, mens 9% hadde bodd mest eller bare hos far.⁷ Den største andelen av barna (66%) opplevde at bostedsordningen fungerte godt, mens 30% opplevde at den ikke gjorde det. Det var flere

⁷ 6% svarte «annet» om hvor de bodde.

barn (45%) som rapporterte at de ønsket å bo like mye hos begge foreldrene enn de som faktisk gjorde det (38%). Samtidig som flere ønsket en likere fordeling, viste funnene at halvparten av barna (50%) ikke ønsket en lik fordeling, noe forfatterne løfter frem som et tegn på at det ikke er én bostedsordning som passer for alle barn.

I den overnevnte rapporten ble ikke barnas tilfredshet med bostedsordningen sett i sammenheng med andre faktorer, som konfliktnivået i familien eller relasjoner i familien. Vi var interessert i å se om disse faktorene hang sammen med barnas tilfredshet. Vi var også interessert i å undersøke hvordan barnas tilfredshet hang sammen med kjennetegn ved barna, som barnas kjønn og alder. Det er ikke urimelig å tenke seg at konflikter mellom foreldrene kan ha sammenheng med hvor fornøyd barna er med ordningen. Noen studier har funnet at foreldrenes konfliktnivå har sammenheng med barnas psykiske helse i ulike bostedsordninger (Augustijn, 2021), men resultatene derfra er ikke entydige. Det er viktig å trekke frem at vi i denne rapporten ikke har undersøkt barnas psykiske helse i ulike bostedsordninger. Dette er hovedfokus i Maria Morbechs doktorgrad, hvor utvalget også er hentet fra FamilieForSK, og resultater derfra er under utarbeidelse. Vi har derfor først og fremst lagt vekt på hvor fornøyd barna var med de ulike bostedsordningene. Vi benyttet datamaterialet fra andre og femte måletidspunkt (T2 og T5) for disse analysene, ettersom de aller fleste foreldrene da var ferdig med bruddet, og de fleste barna da hadde opplevd at foreldrene hadde bodd fra hverandre en stund.

1.3.1 Problemstillinger

Under presenteres de ulike problemstillingene som vi undersøkte i forbindelse med temaet om ulike bostedsordninger for barn:

- 1.3a Hva karakteriserer familiene som har valgt ulike bostedsordninger?
- 1.3b Hva er viktig for barna når det gjelder valg av bostedsordning?
- 1.3c Hvor fornøyd er barna i ulike bostedsordninger, og hva henger sammen med barnas grad av fornøydhet. Mer spesifikt ønsket vi å undersøke om barnets opplevelse av foreldrekonflikter, deres tilknytning til hver av foreldrene, og deres alder og kjønn hang sammen med hvor fornøyd de var med bostedsordningen.

1.4 Barns opplevelse av å være med på familievernkontoret

Hovedmålet med mekling er å komme frem til en avtale om bosted og samvær som er til det beste for barnet/barna (Barneloven, 1981 § 51). Ofte innebærer et brudd mellom foreldrene store endringer i barnas hverdag, med for eksempel flytting, mindre tid med en eller begge foreldrene, og endringer i barnets ferier og merkedager. Det å høre barnas meninger i den forbindelse er viktig. Det kan gjøre at overgangen til barnets nye hverdag blir mer smidig, og at familien kan gjøre tilpasninger som hjelper barna. I tillegg til de praktiske endringene, vil et brudd mellom foreldrene ofte være emosjonelt krevende for barna (Laumann-Billings & Emery, 2000). Barna kan få reaksjoner som sorg, tristhet og forvirring i forbindelse med bruddet (Voksne for Barn, 2024). Det er også vist at barn med foreldre som går fra hverandre har en noe høyere risiko for å ha psykiske plager (Amato, 2010; Størksen et al., 2005), uten at man kan konkludere med at dette nødvendigvis skyldes selve bruddet. En relativt ny studie

viser imidlertid at barn og unge kan ha vansker, som i motsetning til foreldrene, kan vedvare lenge etter bruddet (Kravdal & Wörn, 2023).

Ifølge barneloven skal barn fra syv år, men også yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt, bli hørt og kunne medvirke i saker som angår dem (Barneloven, 1981 § 31). Det er et behov for å fremskaffe kunnskap om hvordan familieverntjenesten kan legge til rette for at barn kan bli hørt. Det er stor variasjon mellom de ulike familievernkontorene i hvordan og i hvor stor grad de inkluderer barn i mekling (Bufdir, 2019). Dette kan handle om ulike kulturer og praksis knyttet til hvordan man involverer barn der det er mye foreldrekonflikter, samt tidspunkt for deltakelse. Noen meklere er opptatt av å møte foreldrene før de møter barnet, mens andre kan mene at barn gjerne kan være med til første time. Høring av barn inkluderer også noen dilemmaer, som blant annet omhandler barns behov for beskyttelse mot å føle ansvar for store beslutninger og eventuelle negative konsekvenser av disse. Både Barneombudet og familieverntjenesten har imidlertid anbefalt at barn skal inkluderes i mekling. Selv om en slik anbefaling berører dilemmaer knyttet til lojalitet og ansvar, er det vanskelig å tenke seg hvordan en kan innhente kunnskap om barnets beste uten å inkludere barnet. Det har også vært en endring og utvikling i samfunnet generelt knyttet til hvordan man hører og inkluderer barn i beslutninger som angår dem. Fra at barn tidligere var mer passive deltakere i egne liv, blir de i dag ansett som aktører som skal medvirke i alle saker som angår dem (Thørnblad & Strandbu, 2018). Dette er også i tråd med både norsk lov, og FNs barnekonvensjon, som tydelig stadfester at barn har en ubestridt rett til å bli hørt i saker som angår dem (Barnekonvensjonen, 1989, art. 12).

I dag er det altså en ganske klar oppfatning om at barn skal medvirke og høres i saker som omhandler dem. I den internasjonale litteraturen har man ofte skilt mellom *barnefokusert mekling* og *barneinvolvert mekling* (McIntosh et al. 2007; Thørnblad & Strandbu, 2018). Begge meklingstypene har barnet i sentrum, men mens den første typen kun inkluderer barnet som indirekte deltakende gjennom at de er hovedtema i foreldrenes mekling, involverer den andre typen barnet direkte i meklingen (McIntosh et al. 2007). Oppgaven om å høre barn ligger først og fremst på foreldrene. Samtidig kan det være lettere for mekleren å være en fasilitator for å få frem barnets meninger og legge til rette for at foreldrene hører barnet, når barnet er direkte deltaker i meklingen. Meklerens rolle kan bli særlig viktig når barna opplever lojalitetskonflikter (for eksempel i tilfeller der foreldrene ikke er enige), og der det er utfordrende for foreldrene å skille mellom egne interesser og barnas interesser når det gjelder avgjørelser som skal tas i forbindelse med bruddet (Thørnblad & Strandbu, 2018). I en nylig publisert artikkel hvor FamilieForSK-utvalget ble brukt, undersøkte doktorstipendiat Olav Tveit to måter å høre barns meninger på; gjennom at barnet ble invitert i mekling og gjennom at foreldrene spurte barna om deres meninger. Tveit og kollegaer (2023) fant en sterk sammenheng mellom de to måtene barn blir hørt på. Det vil si at det var mer sannsynlig at barna hadde blitt invitert til mekling dersom de også hadde blitt invitert til å dele meningene sine med foreldrene, og motsatt. Eldre barn ble oftere invitert til å dele meningene sine, både hjemme og i mekling. Noe overaskende var det ingen sammenheng mellom konfliktnivå i familien og det at barna ble invitert, verken hjemme eller på familievernkontoret.

Selv om norsk lov er tydelig på at barn skal medvirke og bli hørt i saker som angår dem, er det ingen tydelige krav i loven om hvordan dette skal ivaretas når foreldre går fra hverandre.

I Norges offentlige utredning (NOU) *En styrket familietjeneste* (NOU, 2019:20), tar utvalget til orde for at alle barn bør bli invitert og få anledning til å uttale seg direkte i forbindelse med mekling. Et viktig argument i den forbindelse er at man ikke kan sikre seg at barn faktisk får medvirke gjennom kun å snakke med foreldrene. I Tveit og kollegaer (2023) sin artikkel viser resultatene at 58.6% av barna i utvalget (fra FamilieForSK-Hovedprosjektet), som alle var mellom 7 og 16 år, aktivt svarte at de enten hadde blitt spurt om meningene sine av foreldrene eller blitt invitert i mekling. Samtidig var det en betydelig gruppe med barn på 12,5% som rapporterte at de verken hadde blitt spurt om meningene sine av foreldrene eller hadde blitt invitert med i mekling. Hvis man hadde inkludert alle barn i mekling, hadde disse barna også fått mulighet til å bli hørt.

Det å øke barneinvolveringen i mekling har vært et overordnet mål fra myndighetenes side, og det har vært arbeidet aktivt med å øke barneinvolveringen i familieverntjenesten gjennom flere år. Ifølge NOUen *En styrket familietjeneste* (2019:20), ble barn hørt eller inkludert i 13% av meklingene i 2017 (enten i familievernet eller hos de eksterne meklerne), mens denne prosentandelen i 2018 økte til 16%. De eldste barna ble i større grad involvert enn de yngste barna. Det finnes noen studier som viser at barn både ønsker og setter pris på å bli inkludert i mekling (Birnbaum & Saini, 2012; Strandbu et al., 2016, Voksne for Barn, 2024). I en undersøkelse av Strandbu og kollegaer (2016), ble barn spurt om hvordan de opplevde å være med på barnesamtaler ved familievernkontoret i forbindelse med at de deltok i en systematisk barneinvolveringsmodell (Barn i mekling, BIM). Undersøkelsen viste at de aller fleste barna synes at barn og unge skal få være med på mekling, og de fleste likte å snakke med mekleren (Strandbu et al., 2016). En annen undersøkelse gjennomført av Barneombudet viser at barn gjerne vil ha både informasjon og selv få uttale seg i spørsmål om bosted og samvær (Barneombudet, 2012).

Vi var interessert i å undersøke hvordan barna som deltar i FamilieForSK-Hovedprosjektet opplever å være med i samtaler ved familievernkontoret, og om foreldrekonflikter og barnas relasjon til foreldrene hadde sammenheng med barnas opplevelse av å delta. Ved å innhente informasjon om dette, kan vi få mer kunnskap om hvilke barn og familier familieverntjenesten særlig bør nå ut til for å inkludere barn i samtaler. Vi ønsket også å få mer kunnskap om foreldrenes og terapeutenes syn på barnas tilfredshet med deltakelse.

1.4.1 Problemstillinger

Basert på vurderingene til både barn, foreldre og terapeuter ønsket vi å få mer kunnskap om hvorvidt barn er tilfredse med å være med i samtaler ved familievernkontoret, og hvorvidt foreldrene opplevde at barnets deltakelse hadde vært nyttig. Vi undersøkte derfor følgende problemstillinger:

- 1.4a Hvordan opplever barna å delta i mekling, og synes barn selv at barn skal være med i mekling?
- 1.4b Hvordan vurderer foreldrene at barna opplever å være med i samtaler ved familievernkontoret?
- 1.4c Hvor komfortabel vurderer mekler/terapeut at barnet/barna var med å delta?
- 1.4d Basert på både barnets, foreldres og terapeuts perspektiv, hvilke barn opplever det

som særlig positivt og negativt å delta? Har barnets alder og kjønn noe å si for om de opplever det som særlig positivt eller negativt å delta, og vil barna som opplever mer foreldrekonflikter og mer utfordrende relasjoner til sine foreldre oppleve deltakelsen annerledes enn de som opplever mindre foreldrekonflikter og de som rapporterer om bedre relasjoner til sine foreldre?

- 1.4e I hvilken grad oppgir foreldre at barns deltakelse i samtaler ved familievernkontoret har vært nyttig og hjelpsomt for barna, og har grad av foreldrekonflikter sammenheng med hvor hjelpsomt foreldrene opplever at deltakelsen har vært?

1.5 Saker med vold i familievernet⁸

Blant foreldre som møter til samtaler i familievernet, rapporteres fysisk vold å være et utbredt problem. En landsdekkende undersøkelse utført av tjenesten selv viser at vold var ett av hovedtemaene i nesten 25% av de 15 000 aktive sakene som terapeutene i familievernet arbeidet med det aktuelle året (Jakobsen, 2020). I kartleggingen inngikk alle former for vold (for eksempel psykisk vold, seksuell vold og latent vold), og det var terapeutens rapportering av voldsbruk som ble lagt til grunn for tallene. Det store omfanget av vold i saker som tjenesten arbeider med viser at det har vært nødvendig med en prioritert satsning på voldsarbeid i familieverntjenesten.

Menns og kvinners rapportering av egen utøvelse og utsatthet for vold

Vold utøvd av menn har lenge vært gjenstand for fokus i både forskning og praksis, og vold mot kvinner er trukket fram som et globalt folkehelseproblem (Krug et al., 2002). De senere årene har også vold utøvd av kvinner fått økt fokus. Nyere funn tyder på at menn og kvinner like hyppig utøver vold i parforhold, men at det kan være kvalitative forskjeller i konteksten volden utøves i, og i alvorlighetsgrad og konsekvenser av denne (Follingstad & Rogers, 2013; Langhinrichsen-Rohling et al., 2012). Dette finner man også i nordiske studier (for eksempel Haaland et al., 2005; Nybergh et al., 2013; Thoresen & Hjemdal, 2014). På tvers av disse studiene finner man at menn og kvinner like hyppig rapporterer å ha vært utsatt for mildere fysisk vold i parforholdet, men at kvinner oftere synes å ha vært utsatt for mer alvorlig fysisk vold. I lys av den store utbredelsen av vold i parforhold har det vært et behov for mer kunnskap om hvordan vi kan avdekke og forstå fysisk voldelige konflikter og kjønnsforskjeller knyttet til mønsteret for disse.

Forskningslitteraturen om mønstre for rapportering av vold viser at det kan være vanskelig å få et presist bilde av om en forelder utøver fysisk vold eller ikke ved utelukkende å spørre ham eller henne. Underrapportering er vanlig for egen utøvelse av vold, men også det å være utsatt for vold er forbundet med underrapportering (Heckert & Gondolf, 2000; Henning et al., 2005). Grunnene til dette kan være sammensatte, men tabu, skyld og skam blir ofte trukket

⁸ Mye av teksten som er gjengitt her, samt resultatene som er presentert i Del 3.5.1 og 3.5.2, er basert på et tidligere notat til Bufdir (https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/familie_samliv/fysisk_vold_og_hoykonflikt_beskrivelser_av_moenstre_for_fysisk_vold_under_foreldrekonflikter_notat.pdf) og Holt, T. et al. (2022). Den skjulte volden: foreldre og terapeuters rapportering av fysisk vold mellom foreldre. *Fokus på familien*, 50(4), 334-357. <https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.6>.

fram som årsaker (Rosenbaum & Langhinrichsen-Rohling, 2006). Litteraturen tyder også på at det kan være kjønnsforskjeller i mønstrene for å rapportere om vold man selv utøver eller utsettes for (Chan, 2011; Follingstad & Rogers, 2013). Vi var opptatt av å utvide kunnskapen om menns og kvinners rapportering av egen utøvelse og utsatthet for vold ved å undersøke samsvar mellom mødre og fedres rapportering av fysisk voldelige konflikter seg imellom.

For å få en bedre forståelse av fysisk voldelige konflikter er det også nødvendig å forstå under hvilke betingelser foreldre utøver fysisk vold og hvilken motivasjon som ligger bak. I en systematisk gjennomgang av forskningen som er gjort, i hovedsak i utvalg fra USA, fant Langhinrichsen-Rohling og kollegaer (2012) at makt/kontroll og selvforsvar var de mest utbredte motivene for utøvelse av vold, men at volden også ofte kunne bli brukt for å uttrykke uregulerte negative emosjoner eller kommunikasjonsvansker. Vi ønsket å nyansere kunnskapen fra tidligere studier ved å undersøke i hvilken grad ulike typer destruktiv konfliktatferd, både hos utøver og den utsatte forelderen, kan henge sammen med at foreldre utøver fysisk vold.

Familievernets rolle i voldsarbeidet

Norske myndigheter har aktivt arbeidet med å bedre oppfølgingen til voldsutsatte og styrke hjelpetjenestene til voldsutsatte familier (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021). Gjennom en økt satsning på voldsarbeid i hjelpetjenestene har også familievern tjenesten fått en mer aktiv rolle. Familievernet har siden opprettelsen hjulpet familier hvor det utøves vold, men har de senere årene hatt økt fokus på avdekking, tematisering, oppfølging og behandling av vold (Rosten et al., 2020). Dittman et al. (2021) viste at mange foreldre som på telefon i forkant av mekling i familievernet, svarte avkreftende på at de hadde opplevd rus og/eller vold svarte bekreftende på det samme spørsmålet via et elektronisk og anonymt spørreskjema etter at meklingen hadde startet. Studien illustrerer at mekler bør være oppmerksom på at foreldre de møter kan utøve eller være utsatt for vold selv om de har svart avkreftende på dette i forkant av mekling. Studien undersøkte foreldres svar kun i forbindelse med mekling. Vi var interessert i å finne ut hva terapeuter og meklere avdekket av fysisk vold i foreldrerelasjonen, ikke bare i mekling, men også i forbindelse med terapeutisk arbeid med familier, herunder familieterapi, parterapi og i foreldresamarbeidssaker. Vi trenger, basert på informasjon både fra foreldre og terapeuter, mer kunnskap om hvor mye terapeuter faktisk avdekker av den fysiske volden i foreldrerelasjonen. I tillegg trenger vi mer kunnskap om hva som karakteriserer de sakene der terapeutene avdekker den fysiske voldsutøvelsen i foreldrerelasjonen. Å få økt innsikt i hva som henger sammen med at terapeuter avdekker vold blant familier, kan gi mer kunnskap om hvilke saker terapeuter bør være særlig oppmerksomme på.

1.5.1 Problemstillinger

Under presenteres alle problemstillingene som vi undersøkte i forbindelse med temaet om vold i familievernet:

- 1.5a Hvordan henger foreldres rapportering av egen fysisk vold under konflikter sammen med den andre forelderens rapportering av det samme, og er det kjønnsforskjeller i mønstre for selv – og andrerapportering om fysisk vold under konflikter?

- 1.5b Hvilke andre typer destruktiv konfliktatferd, utøvd av en selv og den andre forelderen, henger sammen med om foreldre utøver fysisk vold under konflikter?
- 1.5c I hvor stor andel av familiene der én eller begge foreldre rapporterer om fysisk vold rapporterer også terapeut om fysisk vold, og hvor stor er enigheten mellom foreldre og terapeut?
- 1.5d I hvor stor grad avdekker terapeuter fysisk vold som er selvrapportert eller rapportert fra den andre forelderen, og som utøves av henholdsvis mødre og av fedre?
- 1.5e Hva karakteriserer sakene der terapeutene avdekker fysisk vold, versus der terapeutene ikke avdekker fysisk vold når det gjelder faktorer som foreldrenes bostatus, økonomi, psykiske helse, konflikter, og antall samtaler terapeuten har hatt med familien?

2 Metode

2.1 FamilieForSK-Forprosjektet

Før vi igangsatte FamilieForSK-Hovedprosjektet, gjennomførte vi et mindre forprosjekt (FamilieForSK-Forprosjekt) hvor hovedmålet var å oversette, validere og videreutvikle kartleggingsverktøy som måler foreldrekonflikter (det første temaet som omhandles i denne rapporten, problemstilling 1.1a-1.1c). Til Forprosjektet benyttet vi to utvalg med familier hvor både mødre, fedre og barn kunne delta. Begge utvalg ble rekruttert i 2016, og familiene fikk invitasjon og samtykkeskjema tilsendt i posten, ett til hvert familiemedlem. Forprosjektet var godkjent av REK (#11680). Under følger en kort beskrivelse av de to utvalgene⁹ Forprosjektet bestod av:

- 1) MoBa-utvalget: Dette utvalget bestod av 381 familier som ble invitert med fra Den norske mor, far, og barn-undersøkelsen (MoBa). I alt 2 500 familier ble tilfeldig invitert med til å delta dersom foreldrene bodde sammen og hadde et felles barn som var 11 år.¹⁰ Alle de 381 familiene deltok med kun 1 barn. MoBa er en longitudinell, prospektiv, populasjonsbasert kohortstudie som frem til nå har fulgt barn fra før fødsel og frem til 18-årsalder (Magnus et al., 2016). Å benytte et underutvalg fra MoBa for å validere måleinstrumenter egner seg godt fordi utvalget representerer familier fra normalpopulasjonen i Norge (ikke et klinisk utvalg), og det gjorde det mulig å koble seg på en pågående datainnsamling uten at nye familier måtte rekrutteres.
- 2) Meklingsutvalget: Dette utvalget bestod av 18 familier som ble rekruttert i forbindelse med at de møtte til en meklingsamtale ved et familievernkontor. For å være med i utvalget måtte familien ha minst ett felles barn mellom 10 og 15 år. Det var meklere ved 7 familievernkontor i Norge som rekrutterte familier til Forprosjektet.

2.2 FamilieForSK-hovedprosjektet¹¹

2.2.1 Rekruttering og gjennomføring

Alle familiene i Hovedprosjektet ble rekruttert i forbindelse med at de var til samtaler ved et av i alt 37 ulike familievernkontor fra Bufetats Region Sør, Øst, Vest og Midt. Meklere og terapeuter ved de ulike kontorene rekrutterte deltakere til studien i forbindelse med at familiene enten var til meklingsamtale, parterapi, familieterapi eller fikk hjelp med utfordringer i foreldresamarbeidet i tilfeller der foreldrene bodde hver for seg. Terapeutene fikk opplæring av forskerne i studien før kontoret startet rekrutteringen (se første del av Figur 2 for en

⁹ I analyser basert på data fra Forprosjekt ble de to utvalgene slått sammen til ett utvalg. MoBa-utvalget er ganske homogent og høyt fungerende, og meklingsutvalget ble derfor inkludert for å mer spredning i utvalget.

¹⁰ Vi søkte om å koble oss på den pågående MoBa-datainnsamlingen, og de aktuelle barna var 11 år.

¹¹ En fullstendig gjengivelse av hovedprosjektets rekruttering og utvalg finnes i Larsen, L. et al., (2024). Cohort profile: the Dynamics of Family Conflict (FamC) study in Norway. *BMJ Open*, 14(8), e080772. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-080772>.

illustrasjon av rekrutteringsprosessen ved familievernkontorene).

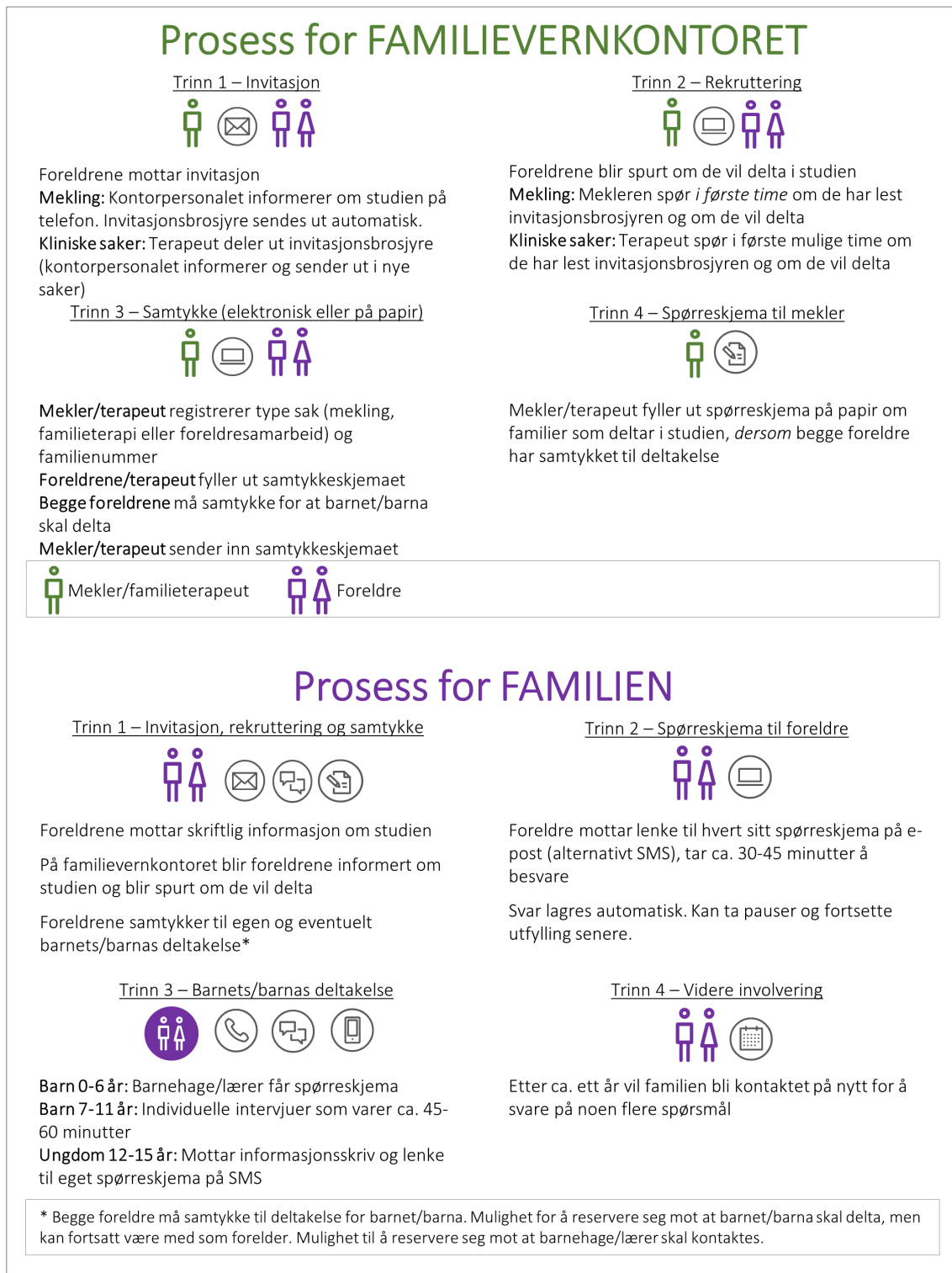
Både foreldre og barn ble invitert til å være med i studien. Hvis barna var syv år eller eldre ble de invitert til selv å svare på spørsmål, mens barnehageansatte/lærere ble invitert til å svare om barna som var under syv år. Foreldrene samtykket til deltakelse da de var på familievernkontoret, og de fikk tilsendt et elektronisk spørreskjema enten på e-post eller SMS rett etter at samtykke var gitt. Foreldrene måtte også samtykke til at barna under 16 år kunne delta i studien.¹² Ungdom mellom 12 og 16 år fikk tilsendt et elektronisk spørreskjema (enten på egen eller foreldrenes e-post eller SMS) etter at det var gått 10 dager siden foreldrene samtykket. Dersom barna var i aldersgruppen 7–11 år, ble familien kontaktet av en intervjuer for å avtale tid og sted for et intervju (se andre del av Figur 2 for en illustrasjon av hvordan prosessen for rekruttering og deltakelse ved det første datainnsamlingstidspunktet var for familiene).

Over 70 intervjuere fra de representerte regionene var involvert i å intervju barna. Ved T1 dro de fleste hjem til barna, men noen avtalte også intervjuer andre steder (for eksempel på barnas skole eller på et familievernkontor dersom intervjueren arbeidet der). Alle intervjuerne fikk 3–6 timers opplæring før de kontaktet barna. Intervjuet var basert på et strukturert spørreskjema, og de fleste av spørsmålene var de samme som ble gitt til barna og ungdommene som var 12 år og eldre. Det ble utarbeidet illustrasjoner for spørsmål og svarkategorier slik at det ble enklere for de yngste barna å svare. Det ble gitt et lite honorar til barna og ungdommene som deltok, og barna som ble intervjuet fikk små premier og et diplom.

For barn under syv år og dersom foreldrene samtykket, ble barnets barnehage eller skole kontaktet slik at en som kjente barnet der kunne fylle ut et spørreskjema om barnet. I tillegg fylte terapeut ut et skjema om familien. Første del av dette skjemaet ble fylt ut rett i etterkant av rekrutteringen, mens andre del ble fylt ut da meklingen eller terapien var ferdig.

Spørreskjemaene dekket temaer som samspill, konflikter, relasjoner og støtte i familien, barnets hverdag, trivsel og psykiske helse og foreldrenes bakgrunn, helse og væremåte. Ved T3 og T4 inkluderte vi spørsmål knyttet til familienes mestring og fungering i forbindelse med Covid-19 pandemien. Det ble også gjort egne tilpasninger for foreldre som ikke snakket norsk (med spørreskjemaer oversatt til seks ulike språk) og for likekjønnede foreldre. Norsk senter for forskningsdata (NSD, nå Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, Sikt) utviklet en egen, sikker elektronisk portal hvor samtykket til foreldrene ble gitt. Data i denne portalen ble oppbevart uavhengig av deltakernes svar på spørreskjemaene. FamilieForSK-prosjektgruppen var tilgjengelig på e-post for deltakerne, og de var tilgjengelig på telefon for intervjuerne da intervjuene ble gjennomført. Studien var godkjent av REK (#29002). For mer informasjon om studien og rekruttering til studien, se hjemmesiden til FamilieForSK (<https://www.fhi.no/studier/familieforsk>) og en oversiktsartikkel om studien (Larsen et al., 2024).

¹² Begge foreldre måtte samtykke til barns deltakelse. I tilfeller hvor kun én forelder hadde foreldreansvar for barnet/barna, var det nødvendig med kun ett samtykke.

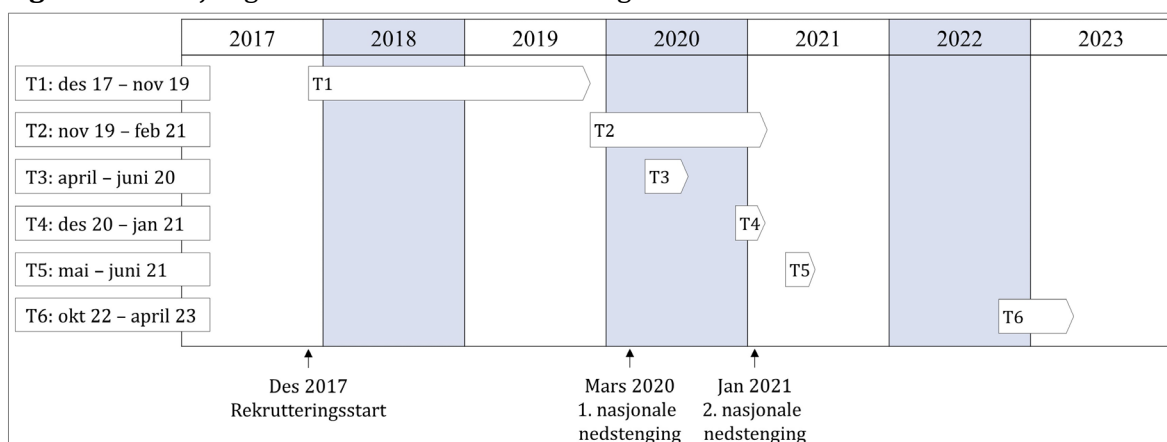
Figur 2. Illustrasjon av rekruttering og deltakelse for familievernkontorene og familiene

Rekrutteringen startet i desember 2017, og ble avsluttet i august 2019. I 2024 har seks runder med datainnsamling blitt gjennomført (se Figur 3). Første datainnsamling (Tidspunkt 1, T1) ble gjennomført rett etter rekruttering. Familiene ble invitert til å delta i den andre runden med datainnsamling (T2) 18–24 måneder etter at de ble invitert til å delta på T1. I mars 2020, fem måneder etter at vi hadde igangsatt T2, brøt Covid-19 pandemien ut, og

samfunnet stengte ned. Det betydde at intervjuerne ikke lenger kunne møte barna for intervjuer, og vi tok en midlertidig pause i datainnsamlingen. Med ekstra støtte fra FHI fikk vi imidlertid mulighet til å igangsette en ny runde med datainnsamling (T3) under nedstengningen, hvor formålet var å undersøke effekten av pandemien på familiene.¹³ De fleste av spørsmålene som ble stilt ved T3 handlet om pandemien (for eksempel stress, bekymringer og endrede rutiner). Alle familiene ble invitert til T3 uavhengig av om de allerede hadde blitt invitert og deltatt på T2 eller ikke. De som ennå ikke hadde svart på T2, fikk T2 og T3 samtidig. De som allerede hadde blitt invitert eller skulle blitt invitert til T2 fra august 2020 og utover, ble bare invitert til T3. Utsendelsen av spørreskjema på T3 og den siste T2-utsendelsen, fant sted i august 2020. Ved T3 ble alle barneintervjuene gjennomført digitalt i stedet for fysisk. Dette skjedde ved at intervjuerne ringte opp barna gjennom et sikkert videoverktøy (Confrere). På grunn av gode erfaringer med å gjennomføre intervjuene digitalt, fortsatte vi med digitale intervjuer ved de gjestående datainnsamlingene.

Etter at T2/T3 var fullført, ble det gjennomført enda to datainnsamlinger (T4 og T5). Disse rundene inneholdt både Covid-19-spesifikke spørsmål, men også spørsmål om fenomenene som vi undersøkte på T1 og T2. Sommeren 2021 fikk FamilieForSK midler fra Forskningsrådet, noe som gjorde det mulig å sette i gang T6 i 2022/23.¹⁴ Et av målene var da å undersøke hvordan Covid-19 pandemien påvirket familiene over tid.

Figur 3. Tidslinje og oversikt over datainnsamlinger i FamilieForSK-Hovedstudien

Note. FamilieForSK er en longitudinell studie hvor de samme deltakerne blir fulgt over tid. Selv om de samme deltakerne ble invitert til å delta på samtlige datainnsamlinger, var det frafall underveis i studien (fremgår av Tabell 3).

¹³ Det har blitt publisert 4 vitenskapelige artikler hvor pandemirelaterte problemstillinger er utforsket. Disse er:
 Helland, M. S. et al. (2021). Effects of Covid-19 lockdown on parental functioning in vulnerable families. *Journal of Marriage and Family*, 83(5), 1515-1526. <https://doi.org/10.1111/jomf.12789>.
 Larsen, L. et al. (2022). The impact of school closure and social isolation on children in vulnerable families during COVID-19: a focus on children's reactions. *European child & adolescent psychiatry*, 31(8), 1-11. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01758-x>.
 Holt, T. et al. (2021). Hjelpe- og velferdstjenester under Covid-19-pandemiens første fase: familiers behov, udekkede behov og hjelpesøkende atferd. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 24(2), 1-18. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2021-02-03>.
 Larsen, L. et al. (2023). Longitudinal Covid-19 effects on child mental health: vulnerability and age dependent trajectories. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 17(1), 104. <https://doi.org/10.1186/s13034-023-00652-5>.

¹⁴ Arbeidet med dataene som er samlet inn ved de siste datainnsamlingstidspunktene pågår ennå.

2.2.2 Utvalg

FamilieForSK-Forprosjektet

Til sammen deltok foreldre og barn fra 399 familier i Forprosjekt-utvalget (381 familier i underutvalget fra MoBa og 18 familier i underutvalget fra Familievern tjenesten). Barna var i gjennomsnitt 11,1 år ($S = 0,5$, spennvidde = 10–15 år), og 52.2% av barna var jenter. Nesten alle foreldrene (98%) bodde sammen. I gjennomsnitt var det 20,6 år siden foreldrene ble sammen i ($S = 4,3$, spennvidde = 9–34).¹⁵ De hadde i gjennomsnitt 2,6 barn ($S = 0,9$, spennvidde = 1–11).

FamilieForSK-Hovedprosjekt

Totalt samtykker i dag 2671 familier til å være med i Hovedprosjektet. Familiene har også samtykket til at vi kan hente informasjon om foreldre og barn fra ulike registre, som SSB, Kontroll og utbetaling av helserefusjoner (KUHR), og norsk pasientregister (NPR). Det er imidlertid ikke alle som har samtykket til studien som har svart på spørreskjemaene, og noen har svart på noen tidspunkt, men ikke andre tidspunkt. En beskrivelse av det deltagende utvalget ved T1 er vist i Tabell 1 og 2. Totalt deltok 3 192 foreldre fra 2 194 familier på T1. Det var flere mødre enn fedre som deltok. Mødrene var i gjennomsnitt litt over tre år yngre enn fedrene. Mødre og fedre rapporterte likt om sin økonomiske situasjon, men en større andel av fedrene enn mødrene var i fulltidsarbeid. Foreldrene hadde i gjennomsnitt 1,5 barn sammen, og foreldrene som bodde sammen rapporterte at forholdet i gjennomsnitt hadde vart i 12 år. Foreldre som bodde hver for seg rapporterte at de hadde gått fra hverandre for i gjennomsnitt 3,5 år siden.

I tillegg til foreldrene, deltok 931 barn fra 692 familier ved T1. Barna var i gjennomsnitt 10,6 år og det var så vidt flere jenter enn gutter. Mer enn 90% av barna var født i Norge, og nesten 70% hadde foreldre som bodde fra hverandre eller var i ferd med å flytte fra hverandre. I tillegg svarte 658 barnehageansatte/lærere på spørsmål om de minste barna (0–6 år). De fleste av disse arbeidet i en barnehage (87%). Barna som barnehage/skole svarte om, var i gjennomsnitt nesten 4 år, og litt under halvparten var jenter.

Tabell 1. Beskrivelse av foreldreutvalget på Tidspunkt 1 (basert på foreldrenes selvrappport)

	Mødre ($n = 1823$)	Fedre ($n = 1369$)
	n (%)	n (%)
Alder (G_{jsn} , S)	37,0 (6,9)	40,2 (7,5)
Arbeid		
Fulltid ($\geq 80\%$)	1039 (57,1)	1117 (82,3)
Deltid ($< 80\%$)	233 (12,8)	61 (4,49)
Annet (student, foreldrepermisjon, arbeidssøkende, sykemeldt, annet)	547 (30,1)	180 (13,3)
Fødeland		
Norge	1633 (90,1)	1233 (90,5)
Annet	180 (9,9)	129 (9,5)
Familieøkonomi		
Vi klarer oss bra/ veldig bra	1143 (62,9)	858 (63,3)

¹⁵ For foreldre som bor fra hverandre indikerer varighet på forholdet antall år foreldrene bodde sammen før bruddet.

Vi klarer oss	586 (32,3)	422 (31,1)
Vi klarer oss dårlig/ veldig dårlig	88 (4,8)	76 (5,6)
Sakstype		
Mekling	899 (49,7)	645 (47,4)
Familieterapi	770 (42,5)	603 (44,3)
Foreldresamarbeid	130 (7,2)	104 (7,6)
Annet	10 (0,6)	10 (0,7)
Foreldres sivilstatus		
Bor sammen	695 (38,4)	542 (40,0)
I brudd/bodd fra hverandre < 6 måneder	428 (23,7)	300 (22,2)
Bodd fra hverandre > 6 måneder	635 (35,1)	486 (35,8)
Aldri bodd sammen, enke/enkemann	50 (2,8)	27 (2,0)
Antall barn med den andre forelderen (<i>Gjsn, S</i>)	1,8 (0,7)	1,8 (0,8)
Antall barn som deltar i studien		
1	899 (49,7)	645 (47,4)
2	770 (42,6)	603 (44,3)
3	130 (7,2)	104 (7,6)
≥ 4	10 (0,6)	10 (0,7)
Lengde på forholdet (kun foreldre som bor sammen) (<i>Gjsn, S</i>)	11,4 (6,3)	11,7 (6,3)
Tid siden brudd (kun foreldre som ikke bor sammen) (<i>Gjsn, S</i>)	3,8 (3,1)	3,7 (3,1)

Note. Mødre inkluderer også foreldrepar der begge foreldre er mødre.

Tabell 2. Beskrivelse av utvalget ved T1 for skolebarn (7–16 år), basert på barnas selvrappport, og yngre barn (0–6 år), basert på rapport fra barnehage/skole

	Skolebarn (<i>n</i> = 931)	Yngre barn (<i>n</i> = 658)
	<i>n</i> (%)	<i>n</i> (%)
Alder (<i>Gjsn, S</i>)	10,6 (2,5)	4,0 (1,7)
Kjønn		
Jenter	486 (52,2)	306 (46,5)
Gutter	445 (47,8)	352 (53,5)
Fødeland		
Norge	895 (96,6)	
Annet	32 (3,5)	
Sakstype		
Mekling	332 (35,7)	232 (35,4)
Familieterapi	355 (38,1)	309 (47,1)
Foreldresamarbeid	242 (26,1)	115 (17,5)
Foreldres sivilstand		
Bor sammen	289 (31,1)	
I brudd	67 (7,2)	
Bor ikke sammen/skilt	570 (61,3)	
Kun én forelder	4 (0,4)	
Respondent for de minste barna		
Barnehage		576 (87,7)
Skole		81 (12,3)

Note. Noen barn manglet på noen variabler, og derfor summerer ikke alltid tallene seg til det totale antallet eldre (*n* = 931) og yngre barn (*n* = 658). Sakstype er basert på informasjon som er samlet inn på familievernkontoret da familiene ble rekruttert. Barnets fødeland og foreldrenes sivilstatus var ikke tilgjengelig gjennom spørreskjema fra barnehageansatte.

Som man kan se av tabellen under, var det flest familiemedlemmer som svarte på spørreskjemaene ved det første datainnsamlingstidspunktet (T1), mens svarprosenten sank ved de påfølgende datainnsamlingsrundene. Gjennomgående var det høyere svarprosent for barna sammenlignet med foreldrene. En oversikt over svarprosenten på hvert tidspunkt kan man se i tabellen under (Tabell 3). En annen måte å se på responsraten, er hvor mange deltakere som deltok på kun ett tidspunkt, to tidspunkt og så videre opp til alle seks tidspunkt. For mødre var det 867 som deltok på kun ett tidspunkt, 385 på to tidspunkt, 227 på tre tidspunkt, 155 på fire tidspunkt, 181 på fem tidspunkt og 134 som deltok på alle seks tidspunkt. For fedre var tallene 860 som deltok på kun ett tidspunkt, 258 på to tidspunkt, 137 på tre tidspunkt, 98 på fire tidspunkt, 60 på fem tidspunkt og 64 på alle seks tidspunkt. Da barn underveis i studien kunne ha gått fra å være barnehagebarn som ikke selv deltok, til selv å delta gjennom intervju, blir det misvisende å gjengi responsraten på denne måten, da deltakelse er en refleksjon av barnets alder samt faktiske deltakelse.

Tabell 3. Oversikt over antall deltakere og svarprosent ved de ulike datainnsamlingstidspunktene

	Total	T1	T2	T3	T4	T5	T6
Deltakere	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>
Mødre	1947 (100)	1792 (92)	726 (37)	613 (31)	552 (28)	508 (26)	479 (25)
Fedre	1477 (100)	1353 (92)	408 (28)	319 (22)	278 (19)	240 (16)	241 (16)
Barn ^a	1414 (100)	919 (65)	537 (38)	482 (34)	296 (21) ^c	421 (30) ^d	694 (49)
Barnehageansatt/lærer ^b	783 (100)	647 (83)	297 (38)	-	-	270 (34)	-

Note. Svarprosenten er basert på totalt antall deltakere på et eller flere tidspunkt på tvers av alle datainnsamlingstidspunktene. For eksempel deltok 1947 mødre på ett eller flere tidspunkt (på tvers av alle de seks datainnsamlingene), og basert på dette var responsraten for mødre ved T1 92%. Deltakelse og deltaker/responsrate for barnehageansatt/lærer må tolkes med forsiktighet ettersom noen barn endret kategori underveis i studien, det vil si at de for eksempel kunne ha endret fra barnehagerapport til selvrapport i overgangen til 7-årsalder (barn over 7 år skulle intervjues).

^a Barn 7 år og eldre.

^b Rapport fra barnehageansatt/ lærer for barn mellom 0–6 år.

^c Barn 12 år og eldre.

^d Barn 11 år og eldre.

2.2.3 Måleinstrumenter

Vi benyttet flere måleinstrumenter og spørsmål til barn og foreldre. For å måle foreldrekonflikter, benyttet vi Conflicts and Problem-Solving scale (CPS; Kerig, 1996; Helland et al., 2023), The Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC; Grych et al., 1992; Holt et al., 2020) og The Security in the Interparental Subsystem Scale (SIS; Davies et al., 2002). Både foreldre og barn ble bedt om å tenke på det siste året da de svarte på spørsmålene i spørreskjemaene. Foreldrene ble bedt om å rangere sine svar på en skala fra 0 (*aldri*) til 3 (*ofte*), og barna ble bedt om å svare på en skala fra 0 (*stemmer ikke*) til 3 (*stemmer helt*). Måleinstrumentene er nærmere presentert i Del 1.1 og 3.1, ettersom validering av disse instrumentene inngår som problemstilling i rapporten.

For å måle barnas tilknytning til foreldrene benyttet vi Security Scale (SS; Kerns et al., 1996). Barna ble presentert for 15 utsagn, for eksempel: *Noen barn synes det er lett å stole på faren sin, MEN andre barn er ikke så sikker på om de kan stole på faren sin*. Barna ble spurt om å velge utsagnet som passet best for dem og deretter svare på om dette *Stemmer litt* eller *Stemmer veldig* for dem. Hvert ledd fikk en skåre fra 1-4, og vi regnet ut en gjennomsnittsskåre for barnas tilknytning til mødre og fedre separat.

En kortversjon av Hopkins Symptom Checklist (SCL-8; Tambs & Røysamb, 2014) ble benyttet for å måle angst- og depresjonsplager hos foreldrene. Foreldrenes plager ble rangert fra 1 (*ikke plaget*) til 4 (*veldig mye plaget*).

For å måle barnas psykiske vansker (internaliserende og eksternaliserende vansker), benyttet vi selvrapportsversjonen av Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman, 2001). Barna ble bedt om å vurdere 20 ulike utsagn opp mot egen atferd de siste seks månedene. Utsagnene ble rangert på en skala fra 0 (*ikke sant*) til 2 (*helt sant*) for negativt formulerte utsagn, og 2 til 0 for positivt formulerte utsagn.

For å måle barnas depressive plager (benyttet som en kontrollvariabel i noen analyser), benyttet vi en kortversjon av Moods and Feelings Questionnaire (SMFQ; Angold & Costello, 1987). Kortversjonen inneholder 13 spørsmål som rangeres på en 3-poengs Likert-skala fra 0 (*stemmer ikke*) til 1 (*stemmer helt*).

For å måle foreldrenes og barnas tilfredshet med livet benyttet vi Satisfaction with Life Scale (SWLS; Diener et al., 1985) og Satisfaction with Life Scale for Children (SWLS-C; Gadermann et al., 2010). Skalaene inneholder fem spørsmål som måler globale kognitive vurderinger av en persons livstilfredshet. Deltakerne rapporterte hvor enige eller uenige de var med hver av de fem utsagnene ved å bruke en 7-punkts Likert-skala som rangerte fra 1 (*sterkt uenig*) til 7 (*sterkt enig*).

For å måle foreldrenes tilfredshet med forholdet til den andre forelder benyttet vi et enkelt spørsmål fra CPS: *Alt i alt, hvor tilfreds er du med forholdet til den andre forelder*. Foreldrene kunne svare på en skala fra 0 (*svært utilfreds*) til 5 (*svært tilfreds*).

For å måle bostedsordning spurte vi foreldrene hvor mange dager barna bodde hos hver av dem i en typisk 14-dagers periode. Basert på denne rapporteringen, delte vi familiene inn i fire grupper: *symmetrisk delt bosted* (50/50), 2) *asymmetrisk delt bosted* (36–49% av tiden med én forelder), 3) *utvidet bostedstid hos én forelder* (16–35% av tiden med den forelder som barnet ikke har fast bosted hos) og 4) *begrenset bostedstid hos én forelder* (1–15% av tiden med den forelder som barnet ikke har fast bosted hos).

Spørsmålene vi benyttet for å undersøke barnas tilfredshet med å være med i mekling og med bostedsordningen de hadde, presenteres i forbindelse med, og underveis i resultatdelen. Her benyttet vi kun enkeltspørsmål, og ikke validerte måleinstrumenter. For eksempel ble barna bedt om å svare på om de hadde blitt spurt om å være med i mekling, med svaralternativene *nei, ja og vet ikke*.

For å måle fysisk vold under konflikter, ble foreldrene bedt om å svare på spørsmål fra kortversjonen av skalaen Fysisk Aggresjon (FA) fra Conflicts and Problem-Solving Scales

(CPS; Kerig, 1996). Skalaen består av tre utsagn, der begge foreldre blir spurt om både egen og den andre forelderens fysisk voldelige atferd i løpet av det siste året. Hvert utsagn rangeres på en 4-punkts Likert-skala fra 0 (*aldri*) til 3 (*ofte*). For å lage en indeks for fysisk vold inkluderte vi kun to spørsmål fra FA-skalaen som direkte berørte fysisk vold rettet mot den andre forelder (Jeg og barnemoren/barnefaren: *Kaster noe på den andre* og *Jeg og barnemoren/barnefaren: Dytter, slår, sparker eller holder fast den andre*). Dersom den ene og/eller den andre forelder krysset av for enten *sjelden*, *noen ganger*, eller *ofte* på minst ett av de to spørsmålene om seg selv eller den andre forelder, ble det ansett som at det hadde forekommet fysisk vold i foreldrerelasjonen. Dette ble kodet som 1 ved forekomst av vold, og 0 ved fravær av vold.

Terapeutens inntrykk av hvorvidt det forekom fysisk vold i foreldrerelasjonen ble målt med to spørsmål om i hvilken grad terapeuten hadde inntrykk av at familien hadde belastninger knyttet til at hun og han utøvde fysisk vold mot partner (*f.eks. slå, sparke, dytte, lugge og riste*). Svaralternativene var 1 = *ikke i det hele tatt*, 2 = *i noen grad*, 3 = *i stor grad*, 4 = *i veldig stor grad*, 5 = *ikke nå, men har vært belastende tidligere* og 6 = *vet ikke*. Basert på disse svarene laget vi en dikotom voldsindeks som omhandlet hvorvidt terapeutene rapporterte om pågående/ tidligere vold eller ikke (for henholdsvis den ene og den andre forelder). Svaralternativ *ikke i det hele tatt* ble kodet som 0, og *i noen grad*, *i stor grad*, *i veldig stor grad*, og *ikke nå, men har vært belastende tidligere* ble kodet som 1.

2.2.4 Analyser

For å besvare problemstillingene i rapporten, brukte vi flere ulike analyser. Vi gir en kort beskrivelse av disse i teksten under. Vi har valgt først å presentere analysene som ble brukt i forbindelse med skalaevalueringene (problemstilling 1.1a-1.1c) og deretter analysene som ble brukt til å svare på de andre problemstillingene i rapporten (problemstilling 1.2a-1.5e). Vi brukte data fra både Forprosjektet og fra T1 og T2 i Hovedprosjektet til å gjennomføre skalaevalueringene, mens vi brukte datamaterialet fra Hovedprosjektet på T1, T2 og T5 til å svare på de andre problemstillingene. Vi benyttet ikke datamaterialet fra T3, T4 og T6 i denne rapporten, ettersom disse tidspunktene først og fremst var knyttet til familienes fungering under og etter Covid-19 pandemien. Videre brukte vi ulike utvalg for de ulike problemstillingene, for eksempel kun barn som hadde foreldre som bor fra hverandre da vi undersøkte barns bostedsordninger, mens vi for andre analyser brukte data fra alle barn (for eksempel da vi undersøkte barns reaksjoner på foreldrekonflikter). Analysene ble gjennomført ved bruk av IBM SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), R og Mplus.

Analysen som er benyttet til skalaevalueringene (problemstilling 1.1a-1.1c)

Vi benyttet flere ulike analysemetoder som er hensiktsmessig i validering av skalaer og utvikling av kortskalear. Disse er beskrevet nærmere i teksten under.

Faktoranalyse: Faktoranalyse er en analysemetode som kan finne frem til underliggende dimensjoner (faktorer) i kartleggingsverktøy og spørreskjema. I litteraturen er faktoranalyser delt inn i det som omtales som eksplorerende faktoranalyser og konfirmerende faktoranalyser (Field, 2013). Her er formålet å teste ut eller bekrefte en spesiell hypotese som gjelder den underliggende strukturen til et sett av spørsmål eller utsagn. Vi benyttet konfirmerende faktoranalyser for å svare på våre problemstillinger,

og de aktuelle variabler ble definert som kategoriske. Felles for både eksplorerende og konfirmerende faktoranalyse er at man benytter et sett av kriterier – tilpasningsmål – for å vurdere om den modellen man estimerer fanger opp variasjonen i det aktuelle fenomenet på en god nok måte (at modellen er godt nok tilpasset dataene). Det finnes flere tilpasningsmål, og vi benyttet χ^2 -test (X2), root mean squared error of approximation (RMSEA), comparative fit index (CFI) og Tucker-Lewis index (TLI). En ikke-signifikant χ^2 -test tilsier at den spesifikke faktormodellen som ble testet ut er en god representasjon av dataene, det vil si at den har en god modelltilpasning. For RMSEA, CFI og TLI brukes grenseverdier for god/dårlig modelltilpasning. For RMSEA regnes verdier $< 0,08$ som akseptabel modelltilpasning og $< 0,05$ som svært god modelltilpasning. For CFI og TLI regnes henholdsvis verdien $\geq 0,90$ og $\geq 0,95$ som indikasjon på god modelltilpasning (Hu & Bentler, 1999).

Trinnvise og ikke-trinnvise lineære regresjonsanalyser: Regresjonsanalyser er statistiske analysemetoder som beskriver sammenhengen med én eller flere uavhengige variabler og en avhengig variabel (Skovlund, 2020). En av fordelene med regresjonsanalyser er at man kan kontrollere for andre faktorer som man antar kan påvirke den/de uavhengige variablene og/eller den avhengige variabelen man undersøker. Vi benyttet trinnvise regresjonsanalyser for å utvikle kortversjonene av kartleggingsverktøyene, hvor den avhengige variabelen bestod av totalsummen fra den originale skalaen, mens vi brukte enkeltspørsmålene i den aktuelle skalaen som uavhengige variabler. Fremgangsmåten vi benyttet, var å legge inn et og et spørsmål (variabel) fra originalversjonene inntil vi oppnådde en forklart varians (R^2) på 0,85 i verktøyet for voksne, og 0,90 i verktøyene for barn. Vi brukte resultatene fra faktoranalysene til å avgjøre rekkefølgen på spørsmålene som ble lagt inn, og disse ble lagt inn etter synkende faktorladning. Spørsmålene som ble lagt inn for å oppnå den ønskede forklarte variansen var dermed med i den aktuelle kortskaalen. På denne måten kan et redusert antall spørsmål gi omtrent samme informasjon som originalskalaen. I tillegg er det en fordel om fakturstrukturen som er til stede i fullversjonen bevares i kortversjonen. Ikke-trinnvise regresjonsmodeller ble brukt for å undersøke hvordan kortversjonene og langversjonene hang sammen med andre fenomener, for eksempel foreldrenes psykiske helse, foreldrenes tilfredshet med livet, og for barn, sammenheng med deres internaliserende og eksternaliserende vansker og barnas tilfredshet med livet.

Indre konsistens: Indre konsistens blir brukt for å vurdere om en skala har tilstrekkelig gode måleegenskaper og er en indikasjon på hvor sterk sammenhengen er mellom de ulike spørsmålene i en skala eller en underskala. Indre konsistens sier dermed noe om hvorvidt spørsmålene kan sies å være et mål på ett og samme fenomen eller hvorvidt spørsmålene fanger opp ulike dimensjoner av et fenomen (slik som i konfliktmålene vi benyttet). Indre konsistens ble målt med ulike α -estimer (alfa) som har verdi fra 0–1. Her ble det lagt til grunn at den indre konsistensen var tilfredsstillende dersom den var $> 0,70$ (Stensen & Lydersen, 2022).

Analyser som er benyttet til å svare på de andre problemstillingene i rapporten (problemstilling 1.2a-1.5e)

Analysene som svarer på problemstilling 1.2a-1.5e tar utgangspunkt i datamaterialet fra

Hovedprosjektet på T1, T2 and T5, og er nærmere beskrevet i teksten under.

Deskriptiv statistikk og enkle sammenhenger: Vi brukte flere typer deskriptiv statistikk som gjennomsnittsskårer (og standardavvik), frekvens og fordeling. Vi brukte også krysstabeller og kji-kvadrattest for å teste sammenhengen mellom kategoriske variabler, og vi brukte parede t-tester for å undersøke om det var en statistisk signifikant forskjell mellom gjennomsnittsskåren for to forskjellige grupper (for eksempel mellom foreldre og barns rapportering av barns reaksjoner på foreldrekonflikter).

Pearsons korrelasjonsanalyser: Korrelasjonsanalyser ble brukt for å undersøke sammenhengen mellom variabler, både på mer deskriptive måter, men også for å undersøke den absolutte enigheten mellom barns egen rapport og hver av foreldrenes rapporter på barns reaksjoner på foreldrekonflikter (det vil si potensiell underrapportering eller overrapportering) (Pripp, 2018). Korrelasjonskoeffisienter ble tolket som enten lave ($< 0,30$), moderate ($< 0,50$) eller høye ($\geq 0,50$) i tråd med tidligere psykologisk forskning (Cohen, 1988). Videre testet vi om det var betydelige forskjeller i styrken på korrelasjonene mellom mor/barn og far/barn for barns reaksjonsmønstrene (emosjonelle reaksjoner, involveringsreaksjoner og unngåelsesreaksjoner) ved å transformere korrelasjonskoeffisientene til standardiserte z-skårer (Cohen et al., 2003). Disse analysene, med unntak av sammenligningen av korrelasjonskoeffisienter, ble gjennomført separat for hver barn-forelder-dyade, det vil si at vi sammenlignet barns egenrapport med mors rapport og barns egenrapport med fars rapport.

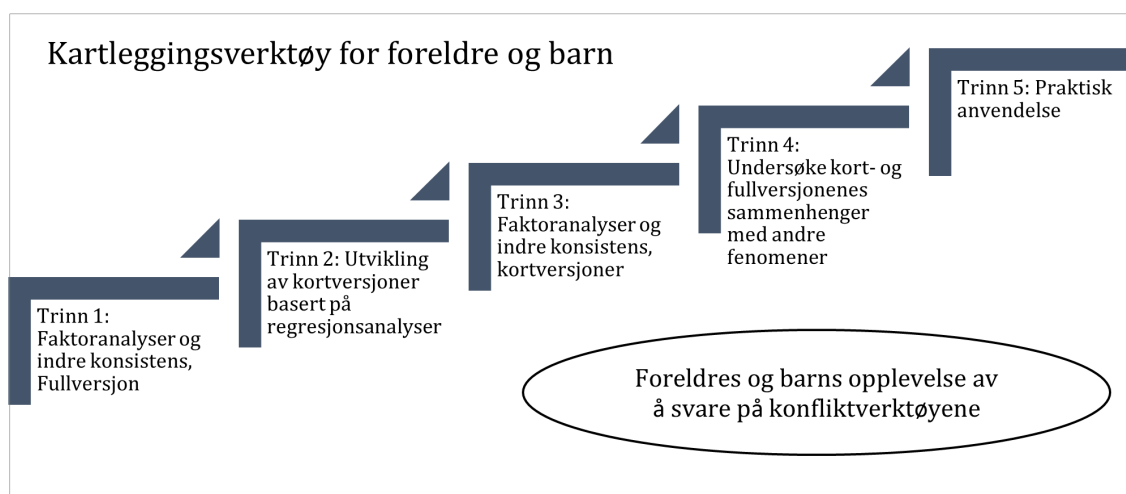
Ulike typer regresjonsanalyser: Lineær regresjonsanalyse med kontinuerlig avhengig variabel (konfliktstrategier), multinomial regresjonsanalyse med kategorisk avhengig variabel med mer enn to kategorier (ulike bostedsordninger) og polynomial regresjonsanalyse (reaksjonsmønstre og konfliktnivå) ble benyttet for å undersøke ulike sammenhenger i datamaterialet (Agresti, 2012).

3 Resultater

3.1 Skalaer og verktøy for å måle foreldrekonflikter

Forskergruppen har skrevet tre artikler og en rapport som omhandler validering og utvikling av kortskaaler basert på konfliktstrategiskalene i CPS, SIS og CPIC. Tre ulike kortskaaler er utviklet, og disse er lagt med som vedlegg til denne rapporten (se vedlegg 2-5). I denne resultatdelen vil vi presentere resultatene separat for de ulike kartleggingsverktøyene. I valideringen har vi brukt data fra både Forprosjektet og Hovedprosjektet. En mer omfattende beskrivelse av hvordan vi gikk frem når det gjaldt å validere og utvikle kortversjonene er beskrevet i rapporten: *Validering av kartleggingsverktøy for foreldrekonflikt*.¹⁶ Vi fulgte stegene som er beskrevet i figuren under (Figur 4).

Figur 4. Illustrasjon av hvordan vi har arbeidet med kartleggingsverktøyene

Note. Figur hentet fra rapport levert til Bufdir: Validering av kartleggingsverktøy for foreldrekonflikt (<https://hdl.handle.net/11250/3134309>).

3.1.1 CPS: Konfliktstrategier

For konfliktstrategiskalaen i CPS viste de første faktoranalysene av den originale versjonen at denne hadde dårlig modelltilpasning. Dette skyldtes i hovedsak høye kryssladninger, det vil si at utsagnene ladet på flere faktorer, noe som innebar at de kunne bidra til å forklare variasjonen i flere faktorer enn det de var ment å måle. Ved å fjerne leddene med høy kryssladning kom vi imidlertid fram til en modell som viste akseptabel modelltilpasning og som gav støtte til inndelingen i seks ulike faktorer. Indre konsistens målt med Cronbachs alfa på de originale delskalaene varierte fra $\alpha = 0,72$ (Fysisk vold) til $\alpha = 0,80$ (Involvering av barn).

For hver av de seks konfliktstrategiene ble det utviklet en kortversjon som inneholdt tre spørsmål for hver strategi. I alt ble strategispørsmålene forkortet fra 42 til 18 spørsmål. Konfirmerende faktoranalyser viste god modelltilpasning for den nye kortversjonen, både for selvrapport og andrerapport. Den indre konsistensen var også tilfredsstillende for de fleste

¹⁶ Rapport levert til Bufdir (<https://hdl.handle.net/11250/3134309>)

delskalaene, med unntak av for selvrappportversjonen av strategien Fastløsning ($\alpha = 0,68$). Kortversjonene av CPS-skalaene finnes i vedlegg 2: *Foreldreversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt*.

Resultatene viste videre at kortversjonen av konfliktstrategiskalaen hang sammen med andre fenomener som vi forventet at den hang sammen med, i like stor grad som originalversjonene. Mer spesifikt forklarte kortversjonene av konfliktstrategiene like mye av variasjonen som originalversjonen i foreldrenes psykiske plager ($R^2 = 0,14$ for både original- og kortversjonen, og begge sammenhengene var statistisk signifikante; $p < 0,001$) og foreldrenes tilfredshet med livet ($R^2 = 0,21$ for originalversjonen og $0,22$ for kortkalaen, og begge sammenhengene var statistisk signifikante; $p < 0,001$). Dette tyder på at kortversjonen har like god prediktiv validitet som originalversjonen, altså at den i samme grad henger sammen med fenomener som den er ment å henge sammen med.

3.1.2 CPS: Konfliktløsning

For konfliktløsningsskalaen av CPS ble det gjennomført to konfirmerende faktoranalyser for 12 av de 13 utsagnene som inngår i skalaen. Ett spørsmål ble utelatt (*Vi slår opp med hverandre for en tidsperiode*) fordi det her ikke var nok variasjon i besvarelsene. Det ble testet ut en én-faktormodell som var lik originalmodellen, og en to-faktormodell som bestod av henholdsvis positive og negative ledd (Davies et al., 2012). En ny modifisert én-faktor modell som tillot korrelasjoner mellom noen av leddene hadde akseptabel modelltilpasning. Indre konsistens målt med Cronbachs alfa på originalskalaen var $\alpha = 0,83$.

Det ble deretter utviklet én kortversjon med fire spørsmål for konfliktløsningsskalaen. Det betyr at skalaen ble forkortet fra 13 til 4 spørsmål. En ny konfirmerende faktoranalyse viste akseptabel modelltilpasning, og den indre konsistensen var tilfredsstillende ($\alpha = 0,87$ for både mødre og fedre). Kortversjonene av CPS-konfliktløsningsskalaen finnes i vedlegg 2: *Foreldreversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt*.

Resultatene viste videre at kortversjonen forklarte omtrent like mye av variasjonen som originalversjonen i foreldrenes tilfredshet med forholdet til den andre forelder (mødre: $R^2 = 0,05$ vs $R^2 = 0,06$; fedre: $R^2 = 0,05$ vs $R^2 = 0,03$) og foreldrenes tilfredshet med livet (mødre: $R^2 = 0,11$ for både kort- og originalversjonen; fedre: $R^2 = 0,20$ vs $R^2 = 0,26$). Kortversjonen hadde signifikant og positiv sammenheng med tilfredshet med forholdet til den andre forelder og tilfredshet med livet, etter at det ble kontrollert for konfliktfrekvens- og intensitet. Dette støtter at konfliktløsning er et eget og unikt fenomen for å forstå foreldrekonflikt og for å forstå sammenhengen med foreldres trivsel.

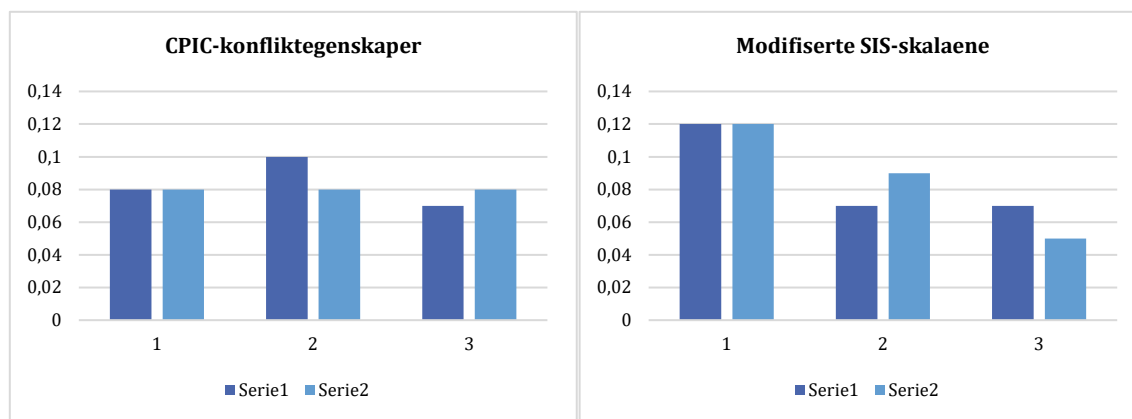
3.1.3 CPIC/SIS: Foreldrekonflikter fra barnas perspektiv

For barneskalaene CPIC/SIS testet vi ut ulike faktormodeller. For delen av CPIC som måler egenskaper ved konfliktene (CPIC-konfliktegenskaper) testet vi to modeller, men endte opp med modellen som hadde fem førsteordensfaktorer (Frekvens, Intensitet, Konfliktløsning, Krangling om barna samt Triangulering), og én andreordens-faktor (som vi kalte Konfliktegenskaper). Dette var også modellen som hadde best modelltilpasning, og den inneholdt til sammen 25 spørsmål. Den hadde god indre konsistens med $\alpha = 0,86$ på totalskalaen, og mellom $\alpha = 0,66$ – $\alpha = 0,80$ på CPIC-delskalaene. For den modifiserte

versjonen av SIS testet vi først ut flere modeller, men den vi til slutt endte opp med, og som viste seg å ha best modelltilpasning, bestod av seks førsteordensfaktorer (Følelsesmessige reaksjoner, Dysreguleringsreaksjoner, Unngåelsesreaksjoner, Involveringsreaksjoner, Bekymringsreaksjoner og Skyld), tre andreordensfaktorer (organisert under Emosjonelle reaksjoner, Atferdsmessig reaksjoner og Indre representasjoner) og én førsteordensfaktor (Reaksjoner). Denne siste modellen testet vi også ut etter å ha styrket de aktuelle SIS-delskalaene med aktuelle CPIC-ledd. Den bestod av i alt 38 spørsmål og viste utmerket indre konsistens for fullversjonen med $\alpha = 0,93$. Med unntak av delskalaen dysregulering som kun hadde to spørsmål, viste de andre delskalaene god indre konsistens med en alfa som varierte fra $\alpha = 0,76 - \alpha = 0,88$.

Da vi utviklet kortversjoner av barneskalaene, ble CPIC-konflikttegenskaper forkortet fra 25 til 17 spørsmål, og den modifiserte SIS-skalaen ble forkortet fra 28 spørsmål til 17 spørsmål. Konfirmerende faktoranalyser for begge de nye kortversjonene viste god modelltilpasning (tilsvarende fakturstruktur som fullskalaene). Begge versjoner viste også god indre konsistens da de ble benyttet som to helhetlige skalaer (CPIC-konflikttegenskaper: $\alpha = 0,84$ og SIS-modifisert: $\alpha = 0,88$). Indre konsistens for delskalaene i kortversjonen av CPIC-konflikttegenskaper varierte mellom $\alpha = 0,68$ og $\alpha = 0,89$, mens alfaene for SIS-delskalaene (med unntak av dysreguleringsskalaen som kun hadde to spørsmål) varierte mellom 0,84–0,91. Resultatene av kortversjonene av SIS og CPIC-konflikttegenskaper finnes i vedlegget «Barneversjon – Kartlegging av foreldrekonflikt».

Figur 5. Illustrasjon av hvordan original- og kortversjonene av henholdsvis CPIC-konflikttegenskaper og SIS predikerer barnas internaliserende og eksternaliserende vansker og deres livstilfredshet

Note. Figuren er en oversatt versjon av figur som er publisert i Holt et al., 2020.¹⁷

Resultatene viste at både de originale versjonene og kortversjonene av både CPIC-konflikttegenskaper og SIS-reaksjoner hadde en signifikant sammenheng med barnas egenrapporterte psykiske vansker og deres tilfredshet med livet (alle $p < 0,001$). Mer spesifikt viste resultatene at kortversjonen av CPIC-konflikttegenskaper forklarte like mye som originalversjonen av variasjonen i barns internaliserende vansker, litt mindre for eksternaliserende vansker, og litt mer for barnas tilfredshet med livet. Videre viste

¹⁷ Holt, T. et al. (2020). Assessing children's responses to interparental conflict: Validation and short scale development of SIS and CPIC-properties scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48, 177-196. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00586-7>.

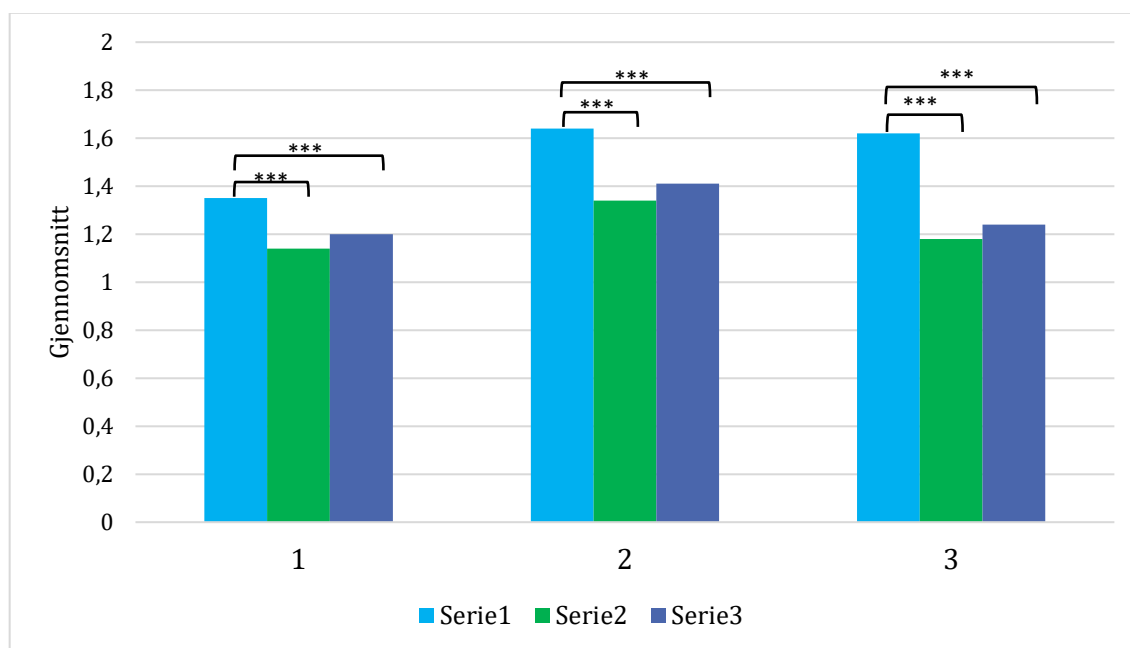
resultatene at kortversjonene av SIS-skalaen forklarte like mye av variasjonen for internaliserende vansker, litt mer for eksternaliserende vansker, og litt mindre for barnas livstilfredshet. I figuren under (Figur 5) kan man se en illustrasjon av hvor mye forklart varians (R^2) kortversjonene og fullversjonene forklarte av fenomenene som er beskrevet over.

3.2 Barns reaksjoner på foreldrekonflikter

3.2.1 Enighet mellom foreldre og barn

Da vi undersøkte den absolutte enigheten mellom foreldre og barn i Forprosjektet, viste resultatene at barnas gjennomsnittsskåre var høyere enn gjennomsnittsskårene for både mødre og fedre på alle de tre reaksjonsdimensjonene som vi ønsket å undersøke¹⁸ (alle $p < 0,001$). Som man kan se i figuren under (Figur 6), var det størst diskrepans mellom foreldre og barn for barnas unngåelsesreaksjoner.

Figur 6. Søylediagram som viser gjennomsnittsverdier for barnas reaksjonsmønstre rapportert av henholdsvis barn, mødre og fedre

Den relative enigheten mellom barn og foreldre var også lav. Korrelasjonskoeffisientene var alle $< 0,30$. Det var imidlertid ett unntak, korrelasjonen mellom barn og mødre for barnas emosjonelle reaksjoner var moderat ($r = 0,37$).

Da vi undersøkte om nivået av destruktive foreldrekonflikter hang sammen med den absolutte enigheten mellom foreldre og barn, gjorde vi dette separat for mødre og fedre. Når det gjaldt emosjonelle reaksjoner, var enigheten relatert til nivået av foreldrekonfliktene.

¹⁸ Se side 17 i Innledningen for beskrivelse av de tre reaksjonsdimensjonene (Emosjonelle reaksjoner, Involveringsreaksjoner og Unngåelsesreaksjoner)

Dette gjaldt både for modellen vi kjørte for mødre, og modellen vi kjørte for fedre. Mer spesifikt viste resultatene at når diskrepansen mellom barna og foreldrenes rapport (om barnas emosjonelle reaksjoner) økte, var det en reduksjon i foreldrekonfliktene. Når det gjaldt modellen for barnas involveringsreaksjoner, forklarte den mindre variasjon i foreldrekonfliktene sammenlignet med barnas emosjonelle reaksjoner. Mer spesifikt gjaldt det bare for fedre at diskrepansen økte (mellom barnas og fedrenes rapport for barnas involveringsreaksjoner) når graden av destruktive foreldrekonflikter avtok. Begge modellene for unngåelsesreaksjoner var statistisk signifikante. Mer spesifikt viste disse resultatene at da diskrepansen økte mellom barna og foreldrenes rapport (for barnas unngåelsesreaksjoner), var det en reduksjon i konfliktnivå mellom foreldrene. Oppsummert betyr det at foreldrene var mer presise til å fange opp barnas reaksjoner da nivået av de destruktive konfliktnivået var høyt, sammenlignet med da det var lavt.

3.2.2 Barn med ulike reaksjonsmønstre

Da vi undersøkte om barnas reaksjoner (i Hovedprosjektet) hang sammen med hvordan barna opplevde foreldrekonfliktene og barnas kjønn og alder, fant vi litt ulike sammenhenger. For det første var det en tydelig sammenheng mellom barnas emosjonelle reaksjoner og de ulike egenskapene ved foreldrekonfliktene (det vil si intensiteten i foreldrekonfliktene, hvorvidt konfliktene omhandlet barna samt hvorvidt foreldrene løste konfliktene seg imellom). Med andre ord var det større sannsynlighet for at barna hadde emosjonelle reaksjoner dersom de opplevde mer intense foreldrekonflikter, dersom barna var tema i konfliktene og dersom foreldrene ikke løste konfliktene på en god måte.

Da vi delte utvalget inn i barn der foreldrene bodde sammen, og der foreldrene ikke bodde sammen, fant vi at intensiteten i konfliktene hang sammen med barnas emosjonelle reaksjoner i begge utvalgene. Konfliktløsning hang imidlertid kun sammen med barnas emosjonelle reaksjoner der foreldrene bodde sammen. Det at barnet var tema i konfliktene, hang derimot kun sammen med barnas emosjonelle reaksjoner når foreldrene ikke bodde sammen. Der foreldrene ikke bodde sammen hadde jentene også sterkere emosjonelle reaksjoner knyttet til foreldrekonfliktene enn gutter.

Når det gjaldt barnas involveringsreaksjoner, hang disse reaksjonen kun sammen med hvordan barna opplevde intensiteten på konfliktene. Da vi delte utvalget inn i barna der foreldrene bodde sammen og der de ikke bodde sammen, var denne sammenhengen kun til stede blant barna som hadde foreldre som bodde fra hverandre.

Når det gjaldt barnas unngåelsesreaksjoner, var det større sannsynlighet for at barna forsøkte å unngå konfliktene dersom de opplevde foreldrekonfliktene som intense og dersom konfliktene omhandlet dem. Da vi delte inn i barna som hadde foreldre som bodde sammen, og de som bodde hver for seg, fant vi at barnas unngåelsesreaksjoner kun hang sammen med om konfliktene omhandlet dem dersom foreldrene bodde fra hverandre. Videre virket intensiteten å ha mest å si for barnas unngåelsesreaksjoner der foreldrene bodde sammen. Det var ingen signifikante sammenhenger med barnets kjønn og alder, bortsett fra at yngre barn hadde flere unngåelsesreaksjoner i familier der foreldrene bodde fra hverandre. Alle sammenhengene vises i tabellen under (Tabell 4).

Tabell 4. Resultater fra regresjonsanalyser som viser hva som har sammenheng med barnas ulike reaksjoner på foreldrekonflikter

		Emosjonelle Reaksjoner	Involverings-Reaksjoner	Unngåelses-reaksjoner
Hele utvalget ($N_{\text{barn}} = 324$)	Konfliktintensitet	0,34***	0,19**	0,23**
	Konflikt handler om barn	0,13**	0,06	0,16**
	Konfliktløsning	-0,16**	0,00	0,03
	Barnets kjønn	0,08	0,04	0,02
	Barnets alder	-0,01	-0,05	-0,08
Foreldre bor sammen ($N_{\text{barn}} = 131$)	Konfliktintensitet	0,32***	0,15	0,26*
	Konflikt handler om barn	0,05	-0,03	0,10
	Konfliktløsning	-0,38***	-0,16	-0,12
	Barnets kjønn	-0,03	-0,04	-0,01
	Barnets alder	0,04	-0,04	0,03
Foreldre bor ikke sammen ($N_{\text{barn}} = 193$)	Konfliktintensitet	0,35***	0,21*	0,18
	Konflikt handler om barn	0,15*	0,09	0,20*
	Konfliktløsning	-0,06	0,07	0,08
	Barnets kjønn	0,14*	0,08	0,02
	Barnets alder	-0,03	-0,04	-0,16*

Note. Estimaterne er standardiserte regresjonskoeffisienter (β). Det ble kontrollert for barnas depressive plager i alle analysene, og om foreldrene bor sammen eller ikke i analysene på hele utvalget. Konfliktintensitet, hvorvidt konflikten omhandlet barna og konfliktløsning ble målt med CPIC (Grych et al., 1992), og barnas emosjonelle reaksjoner, Involveringsreaksjoner og unngåelsesreaksjoner ble målt med SIS (Davies et al., 2002). Barnas depressive plager (kontrollvariabel) ble målt med SMFQ (Angold & Costello, 1987).

* $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$.

3.3 Barn i ulike bostedsordninger

3.3.1 Kjennetegn ved familiene som praktiserer ulike bostedsordninger

Da vi brukte svar fra foreldrene, rapporterte litt over halvparten av utvalget (54.2%, $n = 546$) at de praktiserte symmetrisk delt bosted, 16,1% ($n = 162$) praktiserte asymmetrisk delt bosted, 18,5% ($n = 186$) rapporterte at barnet hadde utvidet bostedstid hos én forelder, og 11,2% ($n = 113$) rapporterte at barnet hadde begrenset bostedstid hos én forelder.

Resultatene fra Morbechs artikkel kan man se i Tabell 5. Her er to og to bostedsordninger sammenlignet, og resultatene viser de predikerte sannsynlighetene for å høre til én bostedsordning i forhold til en annen. I hovedsak viser resultatene at det var en sammenheng mellom hvor mange barn familien hadde og hvilken ordning familien praktiserte, det var mer sannsynlig at foreldrene praktiserte en 50/50-ordning jo flere barn foreldrene hadde. Det var også en sammenheng med alder, men denne sammenhengen var kurvlineær og indikerer at en 50/50-ordning er mindre vanlig når barnet er veldig ungt, blir mer vanlig i den midtre aldersgruppen, og deretter mindre vanlig igjen når barnet nærmer seg ungdomsalderen. Deskriptiv statistikk viste at for nesten 70% av foreldrene som praktiserte en 50/50-ordning, var det yngste barnet deres mellom 4 og 11 år. Det var også en sammenheng med familiens økonomiske vansker, tilknytning til arbeidslivet og bostedsordning. Det var mindre vanlig å

praktisere en 50/50-ordning hvis foreldrene hadde økonomiske problemer og dersom en eller begge foreldrene var utenfor arbeidslivet.

Tabell 5. Resultater fra multinomiale regresjonsanalyser som viser hva som predikerer de ulike bostedsordningene

	Asymmetrisk vs. symmetrisk delt	Utvidet botid hos en vs. symmetrisk delt	Begrenset botid hos en vs. symmetrisk delt	Utvidet botid hos en vs. asymmetrisk delt	Begrenset botid hos en vs. asymmetrisk delt	Begrenset botid hos en vs. utvidet botid hos en
Konstant	0,11	0,45	1,03	0,26	0,72	0,45
Foreldre kjønn	0,01	0,05	-0,38	0,03	-0,41	-0,44
Antall barn	-0,14	-0,69***	-0,85***	-0,53**	-0,69**	-0,16
Alder yngste barn (år)	-0,36***	-0,40***	-0,60***	-0,06	-0,26*	-0,21
Alder yngste barn x Alder yngste barn	0,02*	0,01	0,03***	0,00	0,02*	0,02**
Tid siden brudd (år)	0,17***	0,28***	0,18***	0,10*	0,02	-0,08
Økonomiske vansker	0,07	0,34*	0,46**	0,25	0,42*	0,17
Jobbstatus	-0,04	-0,41	-0,58	-0,41	-0,54	-0,12
Ny partner	0,14	0,03	0,11	-0,06	0,01	0,07
Konflikt frekvens/intensitet	0,01	0,00	-0,04	-0,01	-0,05	-0,04
Samarbeid	-0,21	-0,08	-0,19	0,14	0,04	-0,10
Verbal aggresjon	-0,07	0,14	0,18	0,22	0,26	0,04
Foreldres psykiske helse	0,15	0,01	-0,10	-0,15	-0,26	-0,11

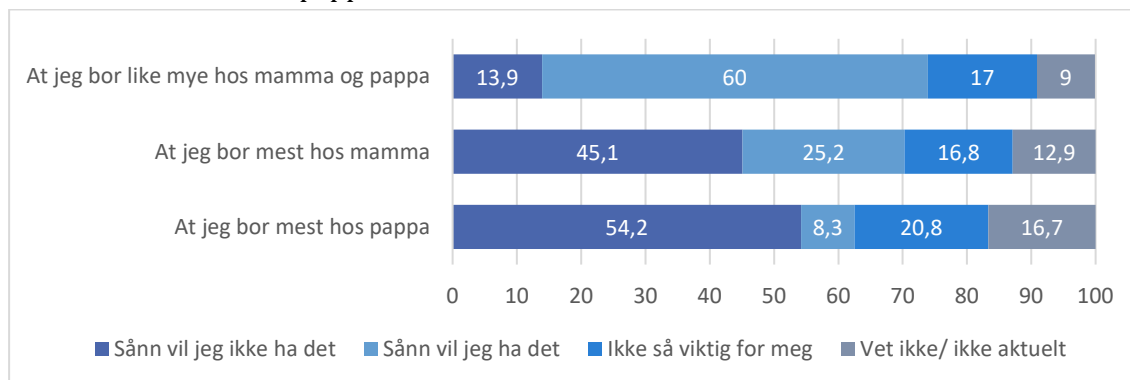
Note. Estimaten viser til standardiserte regresjonskoeffisienter (β). Symmetrisk delt bosted = 50/50; Asymmetrisk delt bosted = 36-49% av tiden hos én forelder; Utvidet bostedstid hos én forelder = 16-36% av tiden hos den forelderen som barnet ikke har fast bosted hos; Begrenset bostedstid hos én = 1-15% av tiden med den forelderen som barnet ikke har fast bosted hos. Jobbstatus: 0 = ikke i arbeid, 1 = i arbeid. Ny partner: 0 = nei, 1 = ja. Konfliktstrategiene konfliktfrekvens/intensitet, samarbeid og verbal aggresjon ble målt med CPS (Kerig, 1996). Foreldres psykiske helse ble målt med SCL-8 (Tambs & Røysamb, 2014).

* $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$.

3.3.2 Barns fornøydhet i ulike bostedsordninger

Ved første måling (T1) i Hovedprosjektet spurte vi om mange ulike faktorer som kan være viktig for barn i forbindelse med at foreldrene går fra hverandre. Et av spørsmålene handlet om hvor viktig det var at barna bodde med begge foreldrene eller mest hos den ene. Disse deskriptive resultatene er allerede publisert i *Barns stemme ved samlivsbrudd: En kvantitativ studie av barns meninger om egen livssituasjon etter samlivsbrudd* (Sunde et., 2021). Vi gjengir resultatene her, fordi de gir et bakteppe for hvordan barna i utvalget vurderer bostedsordningen sin. Det er viktig å huske på at ved T1 var mange av foreldrene fremdeles i brudd, og noen av disse bruddforeldrene hadde ennå ikke flyttet fra hverandre.

Figur 7. Barns meninger om hvorvidt de ønsker å bo like mye hos begge foreldre, mest hos mamma eller mest hos pappa

Som vi ser over (Figur 7), så svarte de fleste av barna at de ønsket å bo like mye hos mamma og pappa (60% svarte *sånn vil jeg ha det* på dette spørsmålet). I tillegg svarte 13,9% at de ikke ville ha det sånn, og 17% svarte at det ikke var så viktig for dem. Konfliktnivået mellom foreldrene hadde ikke noe sammenheng med barnas meninger om bosted. Dette gjaldt også spesifikt for dette spørsmålet. Figuren over viser også at 25,2% av barna ønsket å bo mest hos mor, og 8,3% av barna ønsket å bo mest hos far.

En naturlig fortsettelse av å undersøke barnas ønsker, var å undersøke hvor fornøyd barna var med ordningen (gjennom spørsmålet: *Hvor fornøyd er du med å bo hos hver av foreldrene*). Vi bruke barnas egen rapport av hvor mye de bodde hos hver av foreldrene, og delte dette inn i *like mye hos begge* og *mest hos én forelder*. Vi benytter datamaterialet i Hovedprosjektet fra T2 og T5 for disse analysene ettersom de aller fleste barna da hadde bodd med bostedsordningen en stund. Der barna ikke hadde svart på T2, benyttet vi svarene fra T5 på de samme spørsmålene.

I alt svarte 58,7% av barna at de bodde like mye hos begge foreldrene, mens 41,3% svarte at de bodde mest hos den ene. Hele 73,4% av barna svarte at de var ganske eller veldig fornøyd med hvor mye de bodde hos hver forelder, 21,3% var passe fornøyd, mens 5,2% svarte at de var ganske eller veldig misfornøyd.

Det var en sammenheng mellom graden av fornøydhet og hvorvidt barna bodde like mye eller mest hos en forelder (se Tabell 6). Det var relativt sett flere av barna som var veldig eller ganske fornøyd med bostedsordningen blant de som bodde like mye med begge foreldrene sammenlignet med blant barna som bodde mest med én forelder. Samtidig er det viktig å trekke frem at det var veldig få av barna totalt sett som rapporterte at de var ganske eller veldig misfornøyd med bostedsordningen.

Til slutt ønsket vi å finne ut om også andre forhold enn bostedsordningen hang sammen med hvor fornøyd eller misfornøyd barna var med å bo hos hver av foreldrene. Utenom bostedsordningen i seg selv, fant vi at barnets alder hang sammen med hvor fornøyd de var (se Tabell 7). Jo eldre barna var, jo mer fornøyd var de med hvor mye de bodde hos hver av foreldrene. Bostedsordning og barnets alder hang sammen med barnas fornøydhet også etter at vi kontrollerte for de andre variablene i modellen. Verken konfliktnivå, barnets tilknytning til foreldrene eller barnets kjønn hadde noe å si for hvor fornøyd eller misfornøyd barna var med bostedsordningen.

Tabell 6. Krysstabell som viser barnas tilfredshet i sammenheng med ulike bostedsordninger

	Ganske/veldig fornøyd <i>n</i> (%)	Passe fornøyd <i>n</i> (%)	Ganske/veldig misfornøyd <i>n</i> (%)	Totalt <i>n</i> (%)
Like mye hos begge	203 (80,6)	38 (15,1)	11 (4,4)	252 (100)
Mest hos den ene	103 (58,2)	61 (34,5)	13 (7,3)	177 (100)
Total	306 (71,3)	99 (23,1)	24 (5,6)	429 (100)
Kji-kvadrat test (2, <i>N</i> = 429) = 25,87***				

Note. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$.

Tabell 7. Resultater fra regresjonsanalyser som viser hvordan ulike variabler henger sammen med barnets tilfredshet med bostedsordningen

	Tilfredshet med bostedsordning
Bostedsordning	-0,23***
Konfliktintensitet	-0,08
Mor-barn tilknytning	0,11
Far-barn tilknytning	0,12
Barns alder (år)	0,12*
Barns kjønn	-0,05
F-statistikk	6,10***
Forklart varians (justert)	0,12 (0,10)

Note. Estimaterne er standardiserte regresjonskoeffisienter (β). Alle variablene er lagt inn samtidig i regresjonsanalysen, det vil si at estimatene viser verdier hvor det er kontrollert for de andre variablene i modellen. Konfliktintensitet ble målt med konfliktintensitetsskalaen i CPIC (Grych et al., 1992), Mor-barn og far-barn tilknytning ble målt med SS (Kerns et al., 1996). Bostedsordning: 1 = mest hos den ene, 2 = like mye hos begge.

* $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$.

3.4 Barns opplevelse på familievernkontoret

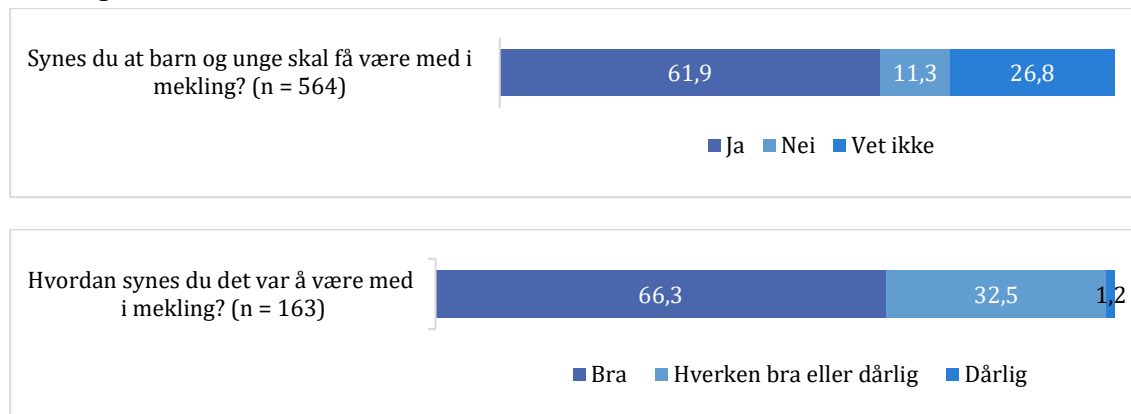
Det neste temaet vi undersøkte i denne rapporten var barns opplevelse av å være med i mekling og samtaler ved familievernkontoret. Resultatene om dette temaet presenteres første gang i denne rapporten.

3.4.1 Barnas opplevelse av deltakelse

Alle barna og ungdommene mellom 7 og 16 år i Hovedprosjektet som hadde foreldre som hadde gått fra hverandre eller der de visste at foreldrene var i ferd med å gå fra hverandre, fikk en kort forklaring av hva mekling var: *Når foreldre flytter fra hverandre, må de delta på et møte på familievernkontoret for å bli enige om hvordan barna skal ha det fremover. For eksempel hvor de skal bo og når de skal være sammen med hver av foreldrene. Dette kalles mekling.* Vi spurte deretter de aktuelle barna om de hadde blitt spurt om å være med i mekling. Av de i alt 563 barna som ble spurt, svarte 255 (45,3%) *nei*, 199 (35,3%) svarte *ja* og 109 (19,4%) svarte *vet ikke* på om de hadde blitt spurt om å være med i mekling. Til sammen 168 barn og ungdom (29,8%) svarte at de *hadde deltatt* i meklingen.

De samme barna og ungdommene ble deretter spurt om de synes barn og unge skulle få være med i en slik mekling. Flertallet av barna (61,9%) svarte *ja* på dette spørsmålet, 11,3% svarte *nei*, og 26,8% svarte *vet ikke*.

Figur 8. Barns mening om barn og unge skal delta i mekling og egen opplevelse av å delta i mekling

Av i alt 168 barn og ungdom som svarte at de hadde vært med i mekling, svarte 163 på spørsmålet om hvordan de opplevde å være med i mekling. De aller fleste (66,3%) svarte at de opplevde det som bra å være med, om lag en tredjedel (32,5%) svarte at det hverken var bra eller dårlig å delta, mens kun en veldig liten andel (1,2 %) rapporterte at de opplevde det som dårlig å være med.

Vi undersøkte videre om barnets alder, kjønn, barnas oppfatning av intensiteten i foreldrekonfliktene og tilknytning til hver av foreldrene hang sammen med deres opplevelse av å være med i mekling. Ingen av disse forholdene hang sammen med barnets opplevelse av om det var bra eller dårlig å delta, men det var en liten tendens til at jenter oftere opplevde det som bra enn gutter.

3.4.2 Foreldrenes vurdering av barnas opplevelse

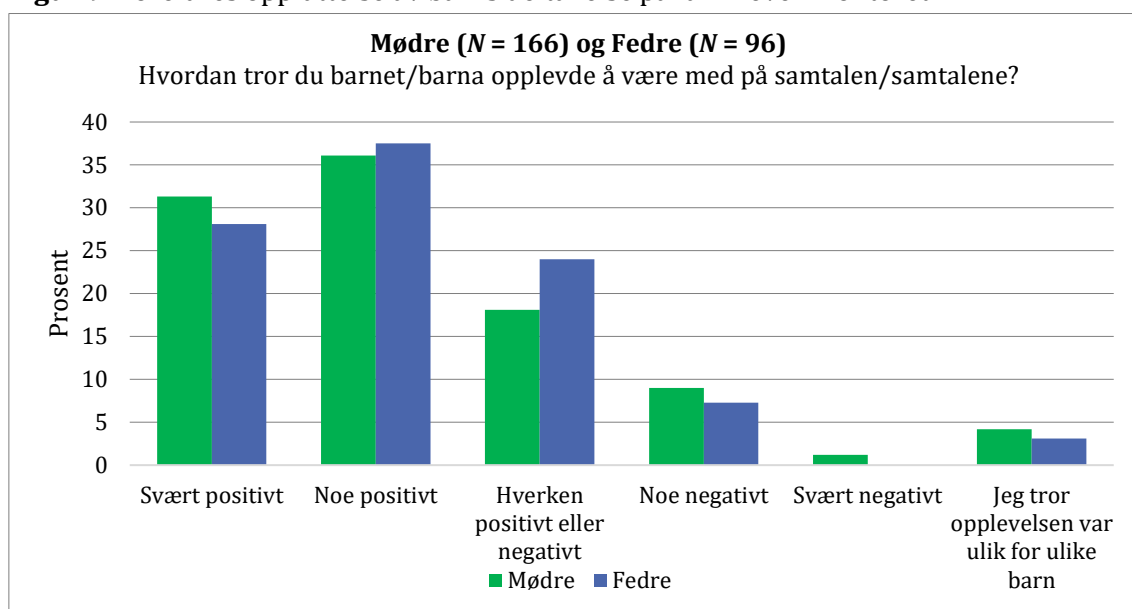
Også foreldrene i Hovedprosjektet ble spurt om deres inntrykk av hvordan barna opplevde å være med i samtaler ved familievernkontoret. Vi var her interessert i å undersøke foreldrenes oppfatning av barnets deltakelse i samtaler ved familievernkontoret generelt, og ikke bare i mekling. I alt svarte 262 foreldre (166 mødre og 96 fedre) at de hadde ett eller flere barn som deltok i samtaler ved familievernkontoret, mens 537 foreldre (374 mødre og 163 fedre) svarte at de ikke hadde barn som deltok. Her er det viktig å huske på at mange av foreldrene som svarte at barna ikke deltok, kun hadde barn i førskolealder, hvor deltakelse var mindre aktuelt enn blant eldre barn.

På spørsmålet om hvordan foreldrene trodde barnet/barna opplevde å være med på samtalen/samtalene ved familievernkontoret, gikk svarkategoriene fra *svært positivt* til *svært negativt*. Foreldrene hadde også mulighet for å svare at opplevelsen var ulik for de ulike barna i familien. Foreldrene svarte overordnet om barnet/barna i familien, og ikke om hvert unike barn i familien. Det vil si at vi kun har ett svar per forelder. Vi har både sett på hver forelders unike svar, men også delt inn i mødres og fedres svar separat der det har vært hensiktsmessig. Vi har benyttet foreldrenes svar på det andre datainnsamlingstidspunktet

(T2), men der foreldrene ikke hadde svart på T2, men svart på tilsvarende spørsmål på T5, har vi benyttet dette svaret.

Totalt svarte 262 foreldre på spørsmål om hvordan det hadde vært for barna å delta i samtaler ved familievernkontoret på T2 og eller T5. I alt 66,8% svarte at de trodde barnet/barna opplevde det som positivt å delta (30,2% svarte at de trodde barna opplevde det som *svært* positivt og 36,6% svarte at de trodde barna opplevde det som *noe* positivt). Under en tiendedel (9,2%) av foreldrene trodde barna opplevde det som negativt å være med (8,4% rapporterte at de trodde barnet/barna opplevde det som *noe* negativt og 0,8% rapporterte at de trodde at barnet/barna opplevde det som *svært* negativt å delta). Videre rapporterte 20,2% av foreldrene at de trodde opplevelsen for barna verken var positiv eller negativ, og 3,8% rapporterte at de trodde opplevelsen var ulik for de ulike barna i familien. I figuren under (Figur 9) har vi delt inn svarene til mødre og fedre hver for seg. Som man kan se av stolpediagrammet, var det få forskjeller på mødre og fedres svar.

Figur 9. Foreldres oppfattelse av barns deltakelse på familievernkontoret

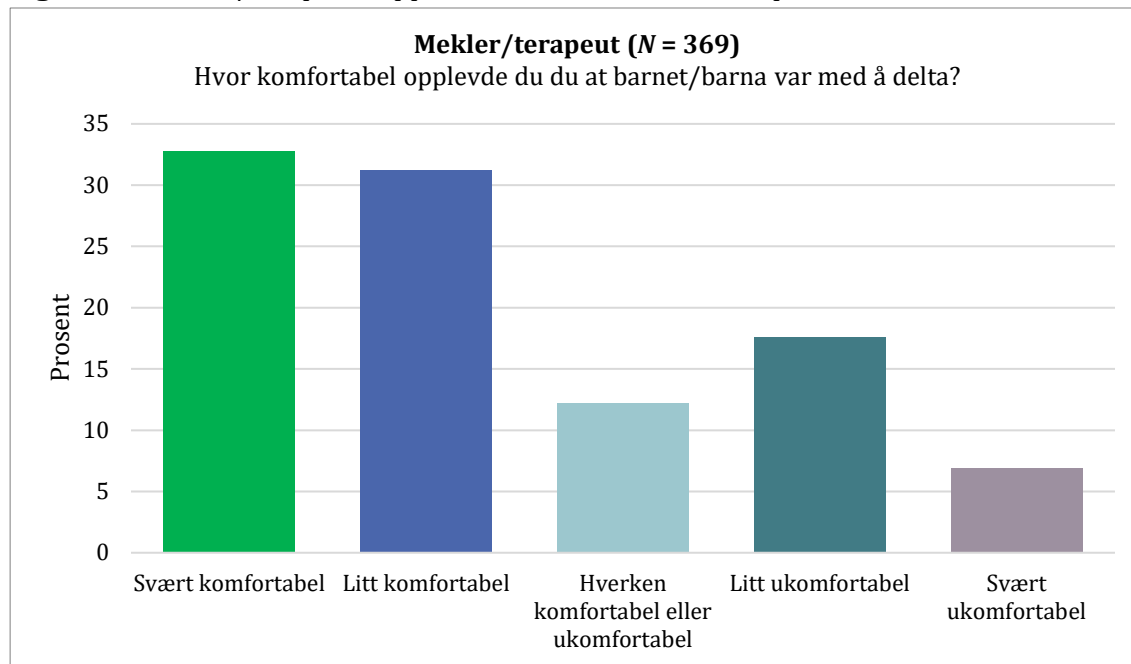
Ettersom foreldrene ikke hadde svart om hvert enkelt barn, kunne vi ikke se om deres svar hang sammen med barnets alder og kjønn. Vi undersøkte imidlertid hvordan foreldrevurdert konfliktnivå (målt med verbal aggresjon) hang sammen med hvordan de trodde barna opplevde å delta. Vi fant at foreldrene trodde barnet opplevde det som mer positivt å være med i samtaler ved familievernkontoret dersom det var mindre foreldrekonflikter i familien.

3.4.3 Meklere/terapeuters vurdering av hvor komfortable barna var med å delta

Meklere og terapeuter svarte at barn fra i alt 275 familier (23,1%) i studien deltok i samtaler med familievernkontoret, mens de svarte at 915 familier (76,9%) hadde barn som ikke deltok. På lik linje med foreldrenes svar er det også her viktig å huske på at mange av barna som meklere/terapeutene svarte om var barn i førskolealder (og her var deltakelse mindre aktuelt enn blant eldre barn). Terapeutene fikk deretter noen spørsmål om hvert enkelt av barnas deltakelse, hvorav de spesifiserte at de svarte om 369 barn. På spørsmål om hvor komfortabel de opplevde at barna var med å delta i samtalene, opplevde de at 64% av barna

var komfortable med å delta (32,8% var *svært* komfortable og 31,2% var *litt* komfortable). Videre opplevde de at 23,8% av barna var ukomfortable med å delta (17,6% var *litt* ukomfortable og 6,2% var *svært* ukomfortable). Til slutt opplevde de at 12,2% av barna hverken var komfortable eller ukomfortable med å delta i samtaler ved familievernkontoret. En illustrasjon av disse resultatene vises i stolpediagrammet under (Figur 10)

Figur 10. Meklers/terapeuts oppfattelse av barns deltakelse på familievernkontoret

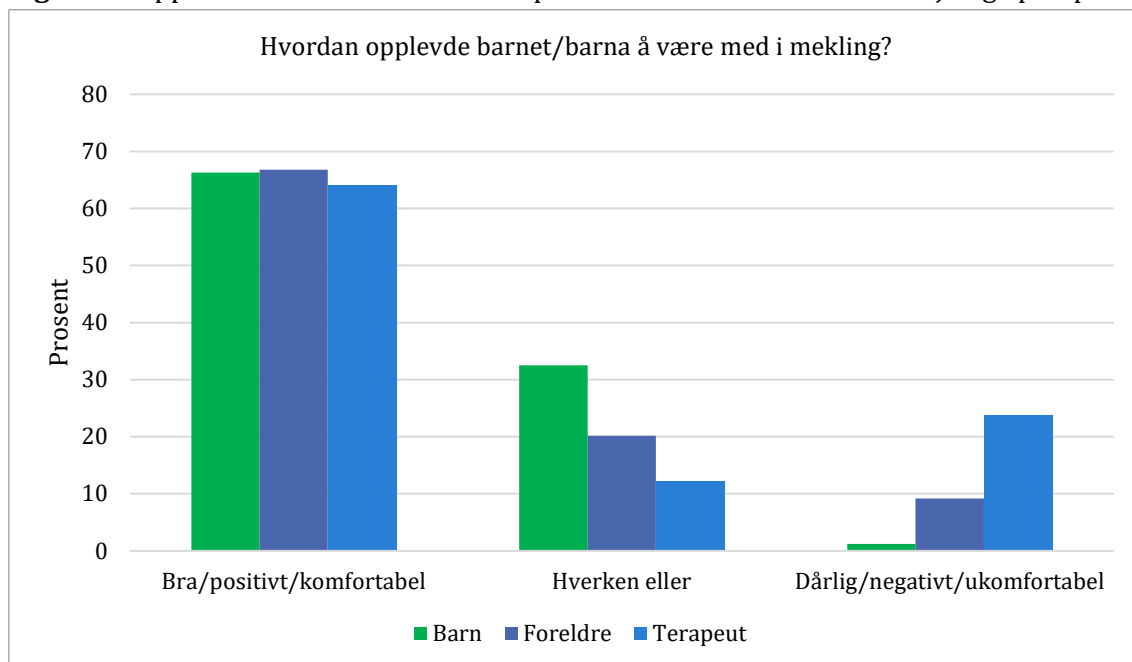
Vi ønsket videre å undersøke hva som hang sammen med hvor komfortabel terapeutene opplevde at barna var med å delta. Alder på barnet, hvordan terapeutene opplevde konfliktintensiteten i familien, hvor aktivt deltakende de opplevde at barnet var i samtaler og antall ganger barna var med på samtaler ble undersøkt. Selv om modellen som helhet var statistisk signifikant, var det kun barnets alder og hvor aktivt/passivt terapeuten opplevde at barnet var i samtalen, som hang sammen med hvor komfortable terapeutene opplevde at barna var. Mer spesifikt opplevde terapeutene at de yngre barna og de som var mer aktive deltakere i samtalen, også var de som var mest komfortable med å være med i samtaler ved familievernkontoret.

3.4.4 Respondentenes svar sett i sammenheng

Da vi forsøkte å oppsummere de ulike aktørenes svar på hvordan barna opplevde å være med på enten mekling eller samtaler ved familievernkontoret, var det om lag to tredjedeler (66,3%) av barna som opplevde det som positivt å delta i mekling. Dette ble støttet av både foreldre og terapeuters svar, hvor det også var om lag to tredjedeler (66,8% av foreldrene og 64% terapeutersvar om barna) som svarte at de trodde at barna opplevde det som positivt å delta, eller var komfortable med å delta (Figur 11). En veldig liten andel av barna (kun 1,2%) opplevde det som *dårlig* å være med i mekling. Her var det en større andel av foreldrene som svarte at barnet/barna i familien hadde en dårlig opplevelse (9,2%), og enda flere terapeuter som svarte at barna var ukomfortable (23,8%). Når vi sammenligner disse tallene må vi være klar over at vi ikke har koblet sammen svarene til barn, foreldre og terapeut, og de ulike

informantene svarer derfor ikke om de samme barna.

Figur 11. Oppfattelse av barns deltakelse på familievernkontoret fra forskjellige perspektiver

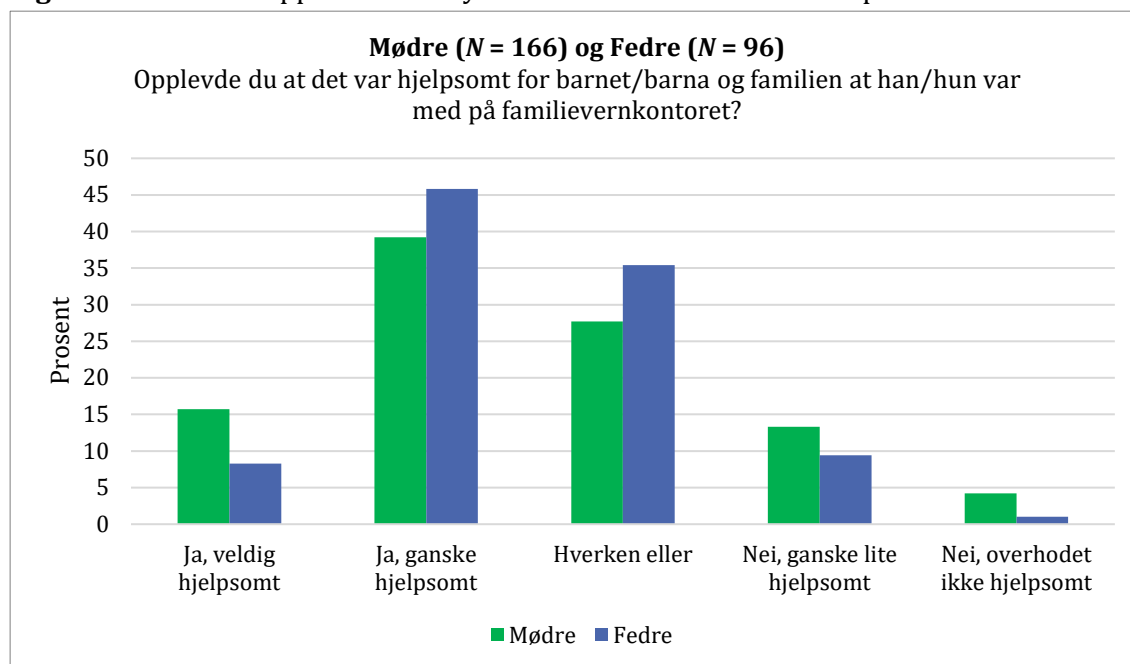

Note. Svarene fra foreldrene som rapporterte at opplevelsen var ulik for de ulike barna i familien er ikke inkludert i figuren.

Oppsummert betyr dette at verken barnas alder, kjønn, hvordan barna opplevde intensiteten i foreldrekonfliktene eller tilknytningen til foreldrene hang sammen med hvor tilfredse barna selv var med å delta i mekling. Barna var altså mer eller mindre tilfredse med å delta uavhengig av disse forholdene. Foreldrene opplevde imidlertid at barna var mer tilfredse med å delta dersom det var mindre konflikter mellom foreldrene. Terapeutene på sin side, opplevde at de yngste barna og de som var mest aktive i samtalene, var mest tilfredse.

3.4.5 Nytt av barnets deltakelse- sett fra foreldrenes perspektiv

Til slutt svarte foreldrene på om de opplevde at det var hjelpsomt for barnet/barna og familien at barnet/barna var med på familievernkontoret. Svarkategoriene på dette spørsmålet gikk fra *Ja, veldig hjelpsomt* til *Nei, overhodet ikke hjelpsomt* (Figur 12). I alt svarte 54,6% av foreldrene at de opplevde at det var hjelpsomt at barna deltok på familievernkontoret (13% opplevde det som *veldig* hjelpsomt og 41,6% opplevde det som *ganske* hjelpsomt). Videre opplevde 30,5% av foreldrene at det hverken var hjelpsomt eller ikke hjelpsomt, mens til sammen 14,9% opplevde det som ganske lite eller overhodet ikke hjelpsomt (11,8% av foreldrene svarte *ganske lite* hjelpsomt og 3,1% av foreldrene svarte *overhodet ikke* hjelpsomt). I figuren under har vi delt inn svarene til mødre og fedre hver for seg. Som man kan se av stolpediagrammet var det ikke store forskjeller på mødres og fedres svar. Det var likevel en tendens til at mødrene i større grad enn fedrene svarte i begge ytterkantene av skalaen (*Ja, veldig hjelpsomt* og *Nei, overhodet ikke hjelpsomt*).

Figur 12. Foreldres oppfattelse av nytteverdien av barns deltakelse på familievernkontoret

Vi kunne heller ikke her undersøke om foreldrenes svar hang sammen med barnets alder og kjønn, ettersom foreldrene ikke hadde svart om nytten til hvert enkelt barn. Vi undersøkte imidlertid hvordan foreldrevurdert konfliktnivå hang sammen med hvordan foreldrene opplevde nytten av barnas deltakelse. Her fant vi at foreldrenes opplevelse av hvor hjelpsomt eller nyttig det var at barna deltok ikke hang sammen med foreldrenes konfliktnivå. Vi valgte å kontrollere for hvor tilfredse de opplevde at barna var i disse analysene.

3.5 Saker hvor det er vold i familievernet¹⁹

3.5.1 Foreldres rapportering av fysisk vold under konflikter

Samlet sett fant vi at én eller begge foreldrene hadde utøvd fysisk vold under konflikter i 30% av familiene som var inkludert i utvalget ($n = 260$ familier). Herunder var det 13% ($n = 109$ familier) hvor begge foreldre utøvde vold; 10% ($n = 84$ familier) hvor kun mor utøvde vold og 6% ($n = 51$ i familier) hvor kun far utøvde vold. Altså var det totalt sett litt flere mødre (23%) enn fedre (19%) som rapporterte at de utøvde vold. Da vi undersøkte om det var samsvar mellom utøveres og utsattes rapportering om vold viste resultatene at kun 11% av foreldrene rapporterte om egen utøvelse av vold, mens andelen som rapporterte at de var utsatt for vold var 18%. Tabellen under (Tabell 8) viser antall og andelen foreldre som utøvde fysisk vold under konflikter i henhold til besvarelsen fra enten forelderen selv (utøver) eller den andre

¹⁹ Funnene som presenteres her er publisert i Holt, T., Larsen, L., & Helland, M. S. (2022). Den skjulte volden: foreldre og terapeuters rapportering av fysisk vold mellom foreldre. Fokus på familien, 50(4), 334-357. <https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.6> og i et notat skrevet på oppdrag fra Bufdir (https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/familie_samliv/fysisk_vold_og_hoykonflikt_beskrivelser_av_moenstre_for_fysisk_vold_under_foreldrekonflikter_notat.pdf)

forelderen (utsatt).

Tabell 8. Andel (antall) foreldre hvor forelderen selv eller den andre forelderen rapporterer at hun/han sjelden, ofte eller nesten alltid utøver fysisk vold under konflikter ($n = 1495$)

Rapport fra utøver	Rapport fra utsatt		
		Nei	Ja
	Nei	78% (1169)	11% (163)
	Ja	4% (66)	7% (97)

Funnene viser at foreldrene ofte var uenige om hvem som utøvde volden (7% var enige om at det ble utøvd vold, mens totalt 15% rapporterte ulikt). Blant de 15% som hadde ulik oppfatning, var det mest utbredt at den utsatte forelderen rapporterte om volden, uten av utøveren gjorde det samme. Mer enn én av ti foreldre rapporterte at de ble utsatt for fysisk vold uten at utøveren av volden selv rapporterte om dette.

Da vi undersøkte om mønstrene for rapportering av vold varierte med kjønn, så vi en tendens til at mødrene oftere enn fedrene rapporterte om egen voldsutøvelse. Totalt 14% av mødrene rapporterte at de utøvde vold, mens tilsvarende tall for fedrene var 8%. Mødrene og fedrene rapporterte derimot at de i tilnærmet like stor grad hadde blitt utsatt for vold av den andre forelderen (18% av fedre; 17% av mødre). Resultatene er gjengitt i tabellen under (Tabell 9).

Tabell 9. Andel (antall) mødre ($n = 748$) og fedre ($n = 753$) hvor forelderen selv eller den andre forelderen rapporterer at hun/han sjelden, ofte eller nesten alltid utøver fysisk vold under konflikter

Rapport fra utøver	Rapport fra utsatt		
		Nei	Ja
	Nei	M: 76% (567)	M: 10% (71)
		F: 80% (602)	F: 12% (92)
	Ja	M: 6% (45)	M: 8% (62)
		F: 3% (21)	F: 5% (35)

3.5.2 Sammenhengen mellom vold og annen konfliktatferd

Da vi undersøkte om ulike typer destruktiv konfliktatferd, utøvd av en selv og den andre forelderen, hang sammen med om foreldrene utøvde fysisk vold under konflikter, fant vi noen tydelige sammenhenger. Sterkest var sammenhengen med verbal aggresjon, men det var også mer vanlig å involvere barn i konflikten for personer som utøver vold. Videre var samarbeidende konfliktatferd og unngåelse mindre vanlig hos foreldre som utøvde vold under konflikter. Tabellen under (Tabell 10) viser sammenhengen mellom utøvelse av vold og annen destruktiv konfliktatferd, utøvd av en selv og den andre forelderen.

Da vi undersøkte sammenhengen mellom voldsutøvelse og konfliktatferd hos den utsatte forelderen, var sammenhengene gjennomgående svake. Den eneste signifikante sammenhengen finner vi knyttet til mindre unngåelsesatferd hos den utsatte forelderen.

Tabell 10. Regresjonsanalyser som undersøker sammenhengen mellom utøvelse av vold og annen destruktiv konfliktatferd hos en selv og den andre forelder

		Steg 1	Steg 2	Steg 3
Utøvers konfliktatferd	Samarbeid	-0,08*	-0,05	-0,04
	Unngåelse	-0,09**	-0,11**	-0,07*
	Barneinvolvering	0,13**	0,16**	0,18**
	Fastlåsning	0,06	0,06	0,06
	Verbal aggresjon	0,23**	0,24**	0,24**
Den utsattes konfliktatferd	Samarbeid		-0,04	-0,02
	Unngåelse		-0,09**	-0,05*
	Barneinvolvering		-0,05	-0,11*
	Fastlåsning		0,01	-0,01
	Verbal aggresjon		-0,01	-0,09*
	Fysisk vold			0,38**
R²		0,18	0,19	0,31
ΔR²		0,18	0,01	0,12
ΔF		64,59**	3,24*	252,71**

Note. Kjønn er lagt inn som kontrollvariabel i modellene og vises ikke i tabellen. I første steg ble kun utøverens konfliktatferd lagt inn i modellen, i steg 2 ble den utsattes konfliktatferd lagt inn i modellen, og i steg 3 ble fysisk vold rapportert av den utsatte lagt inn i modellen. Samarbeid, unngåelse, barneinvolvering, fastlåsning, verbal aggresjon og fysisk vold ble målt med CPS (Kerig, 1996).

* $p < 0,05$. ** $p < 0,001$.

3.5.3 Enighet mellom foreldre- og terapeutrapportert fysisk vold

Vi ønsket videre å undersøke i hvor stor andel av familiene der én eller begge foreldre rapporterte om fysisk vold, der også terapeut rapporterte om fysisk vold. Blant de 1387 inkluderte familiene (inkludert familier med likekjønnede foreldre), var det 29% ($n = 397$)²⁰ som svarte bekreftende på ett eller flere spørsmål om fysisk vold (enten om egen og/eller den andre forelderens voldsatferd). Terapeutene, på sin side svarte bekreftende på at det var fysisk vold blant 6% ($n = 88$) av familiene (der de hadde inntrykk av at én eller begge foreldrene hadde utøvd vold).

Blant de 350 familiene som rapporterte om vold, svarte terapeuten at det forekom vold i 62 familier (18%), mens i de resterende 288 familiene (82%) svarte terapeutene *Ikke i det hele tatt* på om foreldrene hadde utøvd fysisk vold, selv om én eller begge foreldrene hadde rapportert om fysisk vold det siste året. Dette betyr at i 82% av sakene hvor foreldrene rapporterte om vold, ble ikke dette fanget opp av terapeutene. I Tabell 11 ser vi antall svar fra henholdsvis foreldre og terapeuter som rapporterte og ikke rapporterte om vold.

²⁰ Årsaken til at det er en liten forskjell i prosentandelen her (29% av familiene hvor en eller begge foreldrene har utøvd vold) sammenlignet med prosentandelen rapportert under 3.5.1 (30%) er at det er at det litt ulike utvalg som er inkludert i analysene (under 3.5.3 er kun familier inkludert hvor det også er rapport fra terapeutene).

Tabell 11. Krysstabell for terapeut- og foreldrerapportert fysisk vold

Foreldrerapport				
		Vold ^a n (%)	Ikke vold n (%)	Familier totalt n
Terapeutrapport ^b	Vold	62 (17,7)	26 (2,9)	88
	Ikke vold	288 (82,3)	886 (97,1)	1174
	Totalt	350 (100)	912 (100)	1262 ^c

^a Basert på om én eller begge foreldre i familien rapporterer om forekomst av vold.

^b Familier hvor terapeut har svart *Vet ikke* på spørsmål om voldsutøvelse er ekskludert fra disse analysene.

^c Totalen på diagonalen henviser til antall familier hvor én eller begge foreldre har besvart spørreskjema, ikke antall foreldre.

Vi undersøkte videre i hvor stor grad terapeutene avdekket fysisk vold som henholdsvis var selvrapportert og rapportert av den andre forelderen, og hvor mye de fanget opp av volden som utøvdes av henholdsvis mødre og fedre. Mens terapeutene omtrent i like stor grad fanget opp den fysiske volden i tilfeller der kun den som utøvde volden rapporterte om vold og der kun den andre forelderen rapporterte om vold, fanget de i noe større grad opp volden der det forelå både selv- og andrerapport.

Resultatene viste videre at terapeutene fanget opp noe mer av volden i sakene der det ble rapportert at far utøvde fysisk vold sammenlignet med der mor utøvde fysisk vold. Videre viser resultatene at blant foreldrene som rapporterte om fysisk vold, var det en relativt høy andel terapeuter som svarte *vet ikke* på spørsmål om vold (12% der mor utøvde vold og 16% der far utøvde vold). Tabell 12 viser resultatene for samsvar mellom terapeut- og foreldrerapportert fysisk vold, delt inn i hvorvidt volden ble rapportert utøvd av henholdsvis mødre og fedre.

Tabell 12. Grad av fysisk vold, utøvd av henholdsvis far og mor, som avdekkes av terapeut

Foreldrerapport ^{a, b}			
		Mor utøver n (%)	Far utøver n (%)
Terapeutrapport	Vold	29 (9,9)	39 (16,3)
	Ikke vold	228 (78,1)	163 (68,2)
	Vet ikke	35 (12,0)	37 (15,5)
	Totalt ^c	292 (100)	239 (100)

^a Utøver vold er basert på om mor, far eller begge foreldre rapporterer om voldsutøvelse.

^b Likekjønnede foreldre ikke inkludert i oversikten.

^c Totaltallene henviser til antall foreldre som har rapportert om mor og/eller fars voldsutøvelse, ikke antall familier.

Til slutt undersøkte vi hva som karakteriserte sakene der terapeut avdekket fysisk vold, versus der de ikke oppdaget den fysiske volden (når det gjaldt faktorer som foreldrenes bostatus, økonomiske situasjon, psykiske vansker, konflikter, og antall samtaler terapeut har hatt med familien). Selv om den overordnede modellen var statistisk signifikant, var det kun terapeutrapporterte foreldrekonflikter som hadde et signifikant, unikt bidrag til modellen. Resultatene viser altså at i sakene der det var mer terapeutrapporterte foreldrekonflikter, var det mer sannsynlig at terapeutene fanget opp den fysiske volden i foreldrerelasjonen.

4 Diskusjon

4.1 Nyttig med korte kartleggingsverktøy i en terapeutisk hverdag

Det er positivt at internasjonalt anerkjente kartleggingsverktøy for foreldrekonflikt er anvendelige også i en norsk kontekst. Vi har utviklet kortversjoner av verktøyene som fungerer godt i FamilieForSK-utvalgene, og som trolig også vil egne seg godt i en terapeutisk hverdag. Kortversjonene har en stor fordel ved at de tar relativt kort tid å svare på. Dermed mister ikke foreldre og barn så lett konsentrasjonen, de blir ikke så slitne av å svare på mange spørsmål og kartleggingen spiser ikke så mye av terapeutenes tid.

Å ha verktøy for å kartlegge ulike dimensjoner ved foreldrekonflikter har en merverdi utover å undersøke hvor ofte konflikter finner sted. Dette er i tråd med forskning som viser at det ikke er om foreldrene krangler eller har konflikter som henger sammen med foreldre og barns trivsel, men snarere hvorvidt konfliktene er destruktive og om de lar seg løse eller leve med på en god måte (Harold & Sellers, 2018; van Eldik et al., 2020). Det kan derfor være nyttig for terapeuten å ha gode verktøy å lene seg på når han eller hun skal kartlegge disse ulike mønstrene. På den måten kan han eller hun oppdage destruktive konfliktmønstre som bør arbeides med så tidlig som mulig. En annen fordel med foreldrekartleggingsverktøyet (CPS) er at man kan inkludere og identifisere begge foreldres beskrivelser av hverandres konfliktatferd. Når slike beskrivelser er ulike, kan det danne grunnlag for gode terapeutiske samtaler med mål om å bedre foreldres forståelse av hverandre, og kommunikasjonen dem imellom. Dette kan igjen bidra til at familieverntjenesten kan gi tilpasset hjelp i en tidlig fase av oppfølgingen.

Noen konfliktmønstre kan oppleves som skamfulle for foreldre å fortelle om. Foreldre kan for eksempel uroe seg for om helperen skal evaluere dem negativt dersom de beskriver at de ofte krangler foran barna. Barna på sin side kan oppleve det som utfordrende å fritt fortelle om egne reaksjoner knyttet til konfliktene, kanskje særlig dersom foreldrene er til stede. Det kan derfor være at foreldre og barn finner det lettere å fortelle om konfliktstrategier eller reaksjoner ved å bli stilt spørsmål gjennom strukturerte kartleggingsverktøy. I noen tilfeller kan kanskje terapeuten også synes det er til hjelp å ha et verktøy å lene seg på når han eller hun skal undersøke utfordrende samspillsdynamikk mellom foreldre. Dessuten har terapeuter og meklere en ekstra mulighet for å fange opp endring dersom de benytter et verktøy for å kartlegge foreldrekonflikter både før og etter behandling eller oppfølging.

Ved å kunne identifisere hvordan barn sliter på grunn av foreldrekonflikter, kan terapeuter bli i stand til å tilby mer tilpasset hjelp både til foreldre, barn og familien som helhet. I familieverntjenesten har det de siste årene vært en økende bevissthet rundt å inkludere barn i meklings og terapeutiske samtaler. Verktøy som spør eksplisitt om barnas perspektiv kan være med å øke terapeutenes og tjenestens bevissthet på barna. Blant annet kan de modifiserte SIS og CPIC-versjonene identifisere nyansene ved barnas reaksjoner (for eksempel om barna har reaksjoner som er av emosjonell eller atferdsmessig kvaliteter), og hvorvidt noen reaksjoner er mer fremtredende enn andre (for eksempel tristhet, sinne eller skyld). Dette kan igjen hjelpe terapeuten å tilpasse rådene og hjelpen til hvert barns og hver families unike behov. Kartleggingsverktøy til barna kan også øke foreldrenes bevissthet og forståelse for barnas reaksjoner. Denne bevisstheten kan i seg selv forbedre

kommunikasjonen foreldrene imellom (Goodman, Bonds, Sandler & Braver, 2005), fordi det kan endre fokuset fra konfliktene til barnas behov. Hvis det for eksempel kommer frem at barna opplever mye skyld, kan støtte og bekreftelse fra foreldrene om at konfliktene handler om de voksne, hjelpe barna til å forstå at konfliktene ikke er deres feil.

4.2 Søkelyset på barnas reaksjoner

I FamilieForSK-studien har vi vært opptatt av å løfte frem barnas perspektiv. I tråd med Emotional security theory (EST), er barnas reaksjoner på foreldrekonflikter viktig å identifisere fordi de henger sammen med barnas trivsel og psykiske helse (Davies & Cummings, 1994). I en klinisk hverdag vil det også være sentralt å få kunnskap om hvorvidt foreldrene klarer å se barnas reaksjoner. Ved å benytte Forprosjekt-dataene, fant vi at både mødre og fedre underrapporterte barnas reaksjoner sammenlignet med barna selv (den absolutte enigheten var lav). I tillegg var den relative enigheten (det vil si korrelasjonen) mellom barn og foreldre lav. Disse funnene er i tråd med tidligere funn som viser at foreldre har en tendens til å underrapportere barnets psykiske vansker sammenlignet med hva barna selv rapporterer (Chen et al., 2017; Verhulst & van der Ende, 1992). Det kan være mange grunner til denne underrapporteringen. Barna kan for eksempel forsøke å skjule egne reaksjoner for foreldrene sine fordi de ikke ønsker å gjøre situasjonen verre for foreldrene. Foreldrene, på sin side, kan ha nok med egne reaksjoner, slik at det kan være utfordrende å se barnas reaksjoner, eller de kan synes det er vanskelig å forstå at barna kan reagere så sterkt på krangler de har seg imellom (Zemb et al., 2016). Noen kan kanskje også synes det er utfordrende å ta inn over seg at barna reagerer på noe de har gjort, og derfor forsøke å minimere eller bagatellisere barnas reaksjoner (van Rooij et al., 2015). Den aller laveste relative enigheten mellom foreldre og barns rapportering fant vi for barnas unngåelsesreaksjoner. Det er ikke så overraskende, ettersom dette er atferd som er vanskelig for foreldre å oppfatte. Når barna for eksempel prøver å være veldig stille eller prøver å komme seg unna, kan det være utfordrende for foreldrene å fange opp signaler. Og når barna lykkes i sin unngåelsesatferd ved for eksempel å trekke seg bort fra en situasjon, kan det være umulig for foreldrene å oppfatte dette, nettopp fordi det ikke er noe atferd å observere.

For emosjonelle reaksjoner og for unngåelsesreaksjoner fant vi at det var en sammenheng mellom den absolutte enigheten mellom foreldre og barn og hvor alvorlig foreldrekonfliktene var. Samtidig var ikke sammenhengen slik vi forventet. Diskrepansen mellom foreldre og barn var faktisk størst i familiene hvor det var minst foreldrekonflikter, og når diskrepansen avtok, økte foreldrekonfliktene. I de tilfellene det var mest foreldrekonflikter var det en minimal diskrepans mellom foreldre og barn. Det kan være at høyere konfliktnivå gjør foreldrene mer bekymret og skyldbetyngt overfor barna sine. Dette kan føre til at de i større grad også blir mer oppmerksomme på barnas reaksjoner. Det kan også være at barnas reaksjoner ofte er sterkere ved høyt konfliktnivå, og derfor er lettere å oppdage for foreldrene. Det er samtidig verdt å merke seg at vi ikke finner det samme mønsteret for barnas involveringsreaksjoner (hvorvidt barna involverer seg i foreldrenes konflikter). Dette kan handle om at det er vanskeligere å observere emosjonelle og unngåelsesreaksjoner enn involveringsreaksjoner, og foreldre kan muligens bli mer bekymret og kanskje spørre barna mer når barnas signaler ikke er så tydelige.

Det er viktig å huske på at da vi undersøkte disse sammenhengene, benyttet vi utvalget som

var rekruttert fra MoBa-studien. MoBa-studien inkluderer et velfungerende utvalg familier som relativt sett rapporterer om få foreldrekonflikter. Derfor vet vi ikke hvordan familier som opplever mer alvorlige foreldrekonflikter ville vurdere reaksjonene til barna sine. Det er rimelig å anta at de mest alvorlige foreldrekonfliktene kan forårsake mer belastninger og stress hos foreldrene, noe som kan gjøre det vanskeligere å være oppmerksom på barnas reaksjoner. I fremtiden blir det derfor viktig å undersøke enigheten mellom foreldre og barn i utvalg med mer belastninger og konflikter.

4.2.1 Barn har sterkere reaksjoner når foreldrekonfliktene oppleves som intense

Barna rapporterte generelt at de hadde sterkere reaksjoner når de opplevde mer intense foreldrekonflikter. Dette gjaldt på tvers av alle reaksjonsmønstrene. Barna opplevde altså både mer emosjonelle reaksjoner, de involverte seg mer i konfliktene, og de hadde mer unngåelsesatferd ved intense foreldrekonflikter. Dette er ikke så overraskende. Det er heller ikke så overraskende at barnas emosjonelle reaksjoner også hadde en sammenheng med mer barnerelaterte konflikter og med i hvor stor grad foreldrene løste konfliktene seg imellom. Samtidig så vi noen interessante tendenser da vi delte utvalget inn i barna som hadde foreldre som bodde sammen, og de som hadde foreldre som bodde hver for seg. Konfliktene som hadde et barnerelatert innhold, hadde mer å si for de emosjonelle reaksjonene når foreldrene bodde hver for seg. Den samme tendensen så vi for barnas unngåelsesreaksjoner; det var kun barna som hadde foreldre som bodde hver for seg som hadde sterkere unngåelsesreaksjoner ved barnerelaterte konflikter. Det kan være at konflikter og kranbler som omhandler barna er ekstra sårt for barna når foreldrene ikke bor sammen. Det kan også være at barna opplever eller fanger opp at det er mer kranbling om dem når de bor i to hjem. Det er vist at barn kan føle skyld i forbindelse med at foreldre går fra hverandre (Birnbaum & Saini, 2013), og for noen barn kan dette kanskje gjøre at de er ekstra vare for om foreldrene kranbler om noe som omhandler dem. Konflikter om barna etter brudd kan også ha økonomiske implikasjoner. Det kan være en stor belastning for barn å føle på ansvar for at en av foreldrene for eksempel må betale bidrag, at foreldrene kan tape penger, eller at familien må selge huset. Barn med foreldre som bor sammen slipper å oppleve dette. Det er også kun i familier der foreldrene bor fra hverandre at de barnerelaterte konfliktene kan havne i retten og i offentlighetens søkelys. Disse konfliktene involverer oftere andre aktører, og kan derfor bli en større belastning for barna. Konflikter om barna der foreldrene bor sammen, derimot, forblir ofte familiens anliggende. I tillegg kan konflikter om barnets bosted og samvær etter brudd innebære at barna blir bekymret for at en forelder er ensom, lei seg og alene. Det slipper barn som har foreldre som bor sammen.

Vi fant færre sammenhenger med barnas involveringsreaksjoner enn det vi på forhånd antok at vi skulle finne. Den eneste sammenhengen som viste seg var at barna som opplevde mer intense konflikter, også involverte seg mer i konfliktene mellom foreldrene. Men denne sammenhengen fant vi kun for utvalget med barn som hadde foreldre som bodde fra hverandre. Blant barna med foreldre som bodde sammen var det ingen sammenheng mellom at de involverte seg i konfliktene og intensiteten i konfliktene. Det at foreldrene involverer barna i konfliktene betraktes vanligvis som en særlig destruktiv konfliktstrategi. Vi vet mindre om i hvor stor grad det er skadelig hvis barna selv involverer seg i foreldrenes konflikter, for eksempel ved å prøve å løse konfliktene for foreldrene eller prøve å trøste foreldrene. Stokkebekk og kollegaer (2019) undersøkte ulike posisjoner som barn kan innta

når de opplever situasjoner med vedvarende og alvorlige foreldrekonflikter. Gjennom dybdeintervjuer med ni barn fant forskerne at en av posisjonene som barna kunne innta i forbindelse med foreldrekonflikter var å forsøke å *holde balansen* i en ellers ubalansert konfliktsituasjon mellom foreldrene. Tre strategier i den forbindelse var å *Holde seg ute av konflikten*, *Være den ansvarlige* eller *Være stille*. Det å være den ansvarlige kunne innebære at barna blant annet tok en aktiv rolle med å involvere seg i foreldrenes konflikter. Dette kan tolkes som en aktiv motstand mot foreldrenes uenigheter og konflikter. Dette er ikke nødvendigvis bra for barna, men kanskje kan det være noe mestrende i situasjoner hvor barna inntar denne posisjonen, og det setter barna i en aktør-rolle hvor de opplever at de gjør noe for og med sin egen situasjon. Kanskje kan en mer aktiv rolle også gjøre at barna automatisk blir mer sett av foreldrene. Funn fra noen studier kan tyde på at det ikke trenger å være skadelig for barn å involvere seg i foreldrenes konflikt dersom barna ikke er emosjonelt opprørt mens de gjør dette (Davies et al., 2015; Schermerhorn et al., 2007). Det at barna involverer seg i konflikter kan muligens også signalisere at de har et trygt forhold til foreldrene. Vi trenger mer forskning på dette, og særlig på hvordan de ulike reaksjonene og posisjonene påvirker barna over tid.

Til slutt er det interessant å trekke frem at det ikke var noen tydelige sammenhenger med hvordan barna reagerte, og deres alder og kjønn. Det var imidlertid et unntak, og det var at yngre barn hadde flere unngåelsesreaksjoner i familier der foreldrene bodde fra hverandre. Det er litt uklart hva dette kan bety. Overordnet viser funnene likevel at barna stort sett reagerte, på tvers av alle reaksjonsmønstrene, like mye eller lite, uavhengig av hvor gamle de var, og om de var gutter eller jenter. Det at de eldre barna reagerer i like stor grad som de yngre er interessant og viktig kunnskap, både for foreldre og for relevante tjenester.

4.3 Barn i ulike bostedsordninger

4.3.1 Hva karakteriserer familiene som velger ulike bostedsordninger

Som vi presenterte i resultatdelen (som også er presentert i Morbech og kollegaer sin artikkel fra 2023), fant vi at de største forskjellene mellom de fire gruppene av bostedsordninger gjaldt familiens bakgrunnsvariabler. Det ble observert størst forskjeller mellom familiene som hadde en 50/50-ordning og de to minst likedelte gruppene (utvidet bostedstid hos én forelder og begrenset bostedstid hos én forelder). For det første var det mer sannsynlig at familiene praktiserte mindre deling sammenlignet med mer deling hvis én eller begge foreldre var utenfor arbeid eller studier. Familiene som var i en vanskelig økonomisk situasjon, hadde også større sannsynlighet for å dele mindre likt. Disse funnene er i tråd med andre studier som viser at delt bosted er mest vanlig blant foreldre med høy sosioøkonomisk status (Kitterød & Lyngstad, 2014; Ottosen et al., 2018; Sodermans et al., 2013).

Det var videre en sammenheng mellom alderen på det minste barnet i familien, og hvorvidt familien praktiserte delt bosted. Denne sammenhengen var kvadratisk, noe som betydde at det var mest vanlig med en 50/50-ordning da barna var i den mellomste aldersgruppa. Dette er også i tråd med andre studier som viser at delt bosted er mest vanlig når barna er mellom 4–10 år (e.g., Juby et al., 2005; Kitterød & Lyngstad, 2014; Sodermans et al., 2013). Det er kanskje ikke så overraskende at foreldre til de minste barna oftere velger en ordning som gir mer tid med én forelder. Samtidig er det interessant at man finner den samme trenden blant

de eldre barna. Når barna blir 12 år skal deres ønsker tas hensyn til i saker som angår dem. Det betyr at de større barna i større grad også kan velge hvor de skal bo. Da kan det tyde på at mange velger å bo mer ett sted. Det kan også være at barna verdsetter mer fleksibilitet når de blir eldre. Andre kan synes det er litt slitsomt å bytte bosted så ofte når de blir eldre, og de kan bli mer opptatt av å ha en praktisk hverdag som går i hop med deres behov (Johansen et al., 2022; Ottosen et al., 2011; Skjørten et al., 2007).

Resultatene viste videre at det var mer sannsynlig at foreldrene praktiserte en 50/50-ordning desto flere barn de hadde. Dette var litt overaskende ettersom tidligere studier har funnet at familier med kun ett barn har størst sannsynlighet for å praktisere delt bosted (Kitterød & Lyngstad, 2014; Maccoby & Mnookin, 1992). Dette har blitt forklart med at det kan være dyrt for foreldre som går fra hverandre å ha store nok hjem på to steder til å huse flere barn (Juby et al., 2005). Hvorfor vi finner noe annet i FamilieForSK kan ha flere årsaker. Det kan være at det å ha flere barn gjør at familiene må forholde seg til en mer kompleks og omfattende timeplan. For at foreldrene skal kunne få tilstrekkelig tid til arbeid og eget sosialt liv kan det være en hjelp å dele tiden med barna mer likt. Det kan også være at høyere inntekt er knyttet til antall barn i dette utvalget. Delt bosted kan være knyttet til sosioøkonomisk status og kapital, hvor en større søskenflokk kan være en «høystatus-karakteristikk», på lik linje som høy inntekt ofte er.

Det mest overraskende funnet i artikkelen til Morbech og kollegaer (2023) var at det ikke var en sammenheng mellom de ulike gruppene med deling og grad av konflikt og samarbeid mellom foreldrene. Tidligere studier har vist at foreldre som har delt bosted har lavere nivåer av foreldrekonflikter sammenlignet med foreldre som har andre bostedsordninger (Kitterød & Lyngstad, 2012; Kitterød & Wiik, 2017; Ottosen et al., 2018; Steinbach, 2019). Tidligere undersøkelser fra SSB, som har sett på endringer i den juridiske delt bostedsordningen, har vist at delt bosted har økt blant nesten alle grupper av foreldre, også blant foreldre med mye konflikter (Wiik, 2022). Samtidig har disse undersøkelsene også vist at det fremdeles er sterke seleksjonseffekter. Resultatene i denne artikkelen kan antyde en liten endring i profilen til de som velger delte og mindre delte bostedsordninger. Dette har også blitt observert i Belgia (Sodermans et al., 2013), noe som har blitt forklart med en endring i lovgivningen i 2006 (Vanassche et al., 2017). Noen har uttrykt bekymring for at delt bosted kan brukes som et kompromiss blant familier med mye og alvorlige konflikter (Fehlberg et al., 2011), og at den sterke økningen i delt bosted kan skape forventninger om at ordningen er en rettighet som foreldre har, uten at barnets behov og barnets beste settes i fokus. Det er ingenting i våre funn som tilsier dette, og de fleste mener i dag at delt bosted er fordelaktig for de fleste barn hvis forutsetningene er til stede. Det er imidlertid uenighet knyttet til om delt bosted er bra for barn i familier der foreldrene ikke klarer å samarbeide, og der de har alvorlige og pågående foreldrekonflikter (Steinbach, 2019; Augustijn, 2021). Vi trenger flere studier for å belyse dette temaet.

4.3.2 Barns trivsel i ulike bostedsordninger

Ved første måling (T1) rapporterte over halvparten av barna at de ønsket å bo like mye hos begge foreldrene. Hele 60% svarte *sånn vil jeg ha det* på dette spørsmålet. De aller fleste barna hadde altså et ønske om en 50/50-ordning. Dette er også delvis i tråd med funnene i rapporten «Vanlig, men vanskelig» (Voksne for Barn, 2024). Der rapporterte 45% av de unge

at de hadde ønsket like mye tid hos hver av foreldrene. Dette ønsket ble rapportert uavhengig av den bostedsordningen som barna faktisk hadde, og flere enn de som faktisk bodde like mye hos begge (36%) ønsket å bo slik. Samtidig rapporterte flertallet i undersøkelsen at de ønsket mest tid hos en forelder. Interessant nok var det en mindre andel i utvalget fra FamilieForSK (Hovedprosjektet) som ikke ønsket å bo like mye hos begge. Det kan være mange årsaker til dette. Selv om barnets meninger om bosted ikke hang sammen med konfliktnivået i familien, kan det være mange andre forhold, både i og utenfor familien, som kan spille inn på barnets meninger om hvor de ønsker å bo. Den samfunnsmessige konteksten rundt familiene, for eksempel at det har blitt mer vanlig å ha delt bosted, har trolig også vært med på å påvirke barnas ønsker og svar. Det kan også være at barna har kjent på en slags forventning om at de bør svare at de ønsker å bo like mye hos begge (særlig der barna har møtt en intervjuer, og dermed ikke har hatt mulighet for å være helt anonym). Samtidig så vi fra svarene at det også var en betydelig andel av barna som ønsket å bo mest hos den ene forelder (25,2% av barna svarte at de ønsket å bo mest hos mor, og 8,3% svarte at de ønsket å bo mest hos far). Dette viser at det er stor variasjon i barnas ønsker, og at det finnes individuelle hensyn hos hver familie og hvert barn som bør hensyntas i valg av bostedsordning.

Da vi undersøkte barnas fornøydhet med hvor mye de bodde hos hver av foreldrene, svarte et stort flertall (73%) at de var ganske eller veldig fornøyd. Dette kan også ses i sammenheng med resultatene som er presentert i rapporten «Vanlig, men vanskelig» (Voksne for Barn, 2024). Der svarte om lag to tredjedeler av barna at de opplevde at bostedsordningen fungerte godt, mens 30% opplevde at den ikke gjorde det. I FamilieForSK-utvalget var det kun en veldig liten andel (5%) som svarte at de var misfornøyd med bostedsordningen. Det ser altså ut til at barna i FamilieForSK generelt var litt mer fornøyd med ordningen, og færre var misfornøyd. Det kan henge sammen med at barna i FamilieForSK (Hovedprosjektet) er noe selektert ettersom foreldrene har samtykket til å være med i en studie, og også til at barna skal være med som informanter. De ulike svarene kan også henge sammen med at respondentene fra rapporten «Vanlig, men vanskelig» (Voksne for Barn, 2024), rapporterte tilbake i tid, og at situasjonen har endret seg noe siden den gang de opplevde foreldrenes samlivsbrudd. En høyere andel av barna i FamilieForSK-utvalget rapporterte også at de bodde like mye hos begge foreldrene sammenlignet med utvalget som er beskrevet i rapporten «Vanlig, men vanskelig» (Voksne for Barn, 2024). Vi mener likevel at det er gode nyheter at det store flertallet av barn er fornøyd med ordningen, men det er også viktig å forstå hva som gjør at noen av barna er mindre fornøyd. For eksempel viste resultatene en tendens til at de yngre barna var mindre fornøyd med ordningen. I den forbindelse er det særlig viktig å høre de yngste barnas stemmer. Sunde et al. (2021) har vist at de yngre barna, sammenlignet med de eldre, i større grad hadde klare meninger om bostedsordning (hvor de ville bo). Samtidig viste resultatene til Tveit et al. (2023) at de eldre barna i større grad blir hørt enn de yngre. Det er derfor viktig at tjenester for barn og familier aktivt arbeider med å nå ut til de yngre barna.

Selv om det var ytterst få av barna i FamilieForSK-utvalget som rapporterte at de var misfornøyd med ordningen sin, var det en tendens til at de som bodde like mye hos begge foreldrene var mer fornøyd med bostedsordningen enn de som bodde mest hos én forelder. Vi så også at denne sammenhengen holdt seg da man kontrollerte for konfliktnivå i familien og barnas tilknytning til foreldrene. Dette er interessant og kan være et uttrykk fra barnas

side om at de synes det er fint å ha mulighet til å ha like god og tett kontakt med begge foreldrene sine, og at det kan være mindre mulighet for dette i tilfeller der barnet bor mest hos én forelder. Barn er også ofte opptatt av rettferdighet, ikke bare for seg selv, men også for foreldrene sine. Dette er også noe som kan påvirke deres tendens til i større grad å være fornøyd med å bo like mye hos begge. Samfunnsmessige endringer og konteksten rundt familiene er trolig også viktig her. Det har blitt mer og mer vanlig at familier praktiserer delt bosted etter brudd (Wiik, 2022), og det kan spille inn på hvilken ordning barna er mest fornøyd med. I tillegg kan det også her være at barna har kjent på en slags forventning om å svare at de er mest fornøyd når de bor like mye hos begge foreldrene. Det er ikke uvanlig at barn svarer i tråd med hva de antar er sosialt akseptabel atferd, eller hva de tror de voksne ønsker at de svarer (de Leeuw et al., 2004). Vi kan heller ikke utelukke at sammenhengen mellom bostedsordning og tilfredshet kan være et resultat av seleksjonseffekter og faktorer som vi ikke har tatt høyde for i analysene, for eksempel sosioøkonomiske faktorer. I rapporten «Vanlig, men vanskelig» (Voksne for Barn, 2024) trakk mange av de unge frem at de hadde opplevd trangere økonomiske kår som en følge av samlivsbruddet. Det kan være at de med en delt bostedsordning har bedre råd og bedre økonomiske rammer, mens de som bor mest hos én har trangere økonomi og kanskje et mindre sted å bo, noe som igjen kan påvirke hvor fornøyd barna er med hvor de bor. Vi må også være klar over at selv om det var en sammenheng mellom bostedsordning og fornøydhet, er det stor variasjon i barnas svar, og det er også et flertall av barna som bor mest hos én forelder som også er fornøyd med ordningen. Man kan derfor ikke si at én ordning passer for alle barn, og det blir i fremtiden særlig viktig å finne ut av hva som skal til for at enda flere barn trives med bostedsordningen som de har.

Til slutt er det viktig å løfte frem at disse funnene kun sier noe om hvor fornøyd barna var med bostedsordningen, ikke om det hang sammen med deres psykiske helse og trivsel generelt. Dette er fokus i Maria Morbechs doktorgrad som er under utarbeidelse.

4.4 Barn setter pris på å være med på familievernkontoret

Av de i alt 563 barna (i Hovedprosjekt-utvalget) som svarte at foreldrene hadde gått fra hverandre eller var i ferd med å gå fra hverandre, svarte under halvparten (45,3%) at de hadde blitt spurt om å være med i mekling. Dette anser vi som relativt lavt gitt at alle disse barna var i den aktuelle aldersgruppa for å bli invitert med i mekling (mellom 7 og 16 år). Samtidig rapporterer de aller fleste barna som hadde vært med til mekling å være fornøyd med å delta (66,3% svarte at de opplevde det som *bra* å delta). Kun 2 av barna opplevde det som *dårlig* å være med, mens en tredjedel (32,5%) synes det *hverken var bra eller dårlig*. Da barna ble spurt om de synes barn og unge skal få være med i mekling, svarte også flertallet (61,9%) positivt på dette spørsmålet. En relativt stor andel svarte *vet ikke*, mens det også var en andel på 11,3% som ikke synes barn og unge skulle være med i mekling. Hva som er årsaken til at såpass mange barn mener at barn og unge generelt ikke skal være med i mekling trenger vi å få mer kunnskap om. Det er likevel et viktig funn at de aller fleste barna virket å være tilfredse med å være med på familievernkontoret. Dette støttes også av inntrykket som både foreldre og terapeuter har av barnas deltakelse, hvor omtrent to tredjedeler tror at barnet opplevde det som positivt eller var komfortable med å være med. Funnet støttes også av noen tidligere studier, som viser at barn synes at det var en positiv erfaring å være med i mekling (Birnbäum & Saini, 2012; Strandbu et al., 2020; Thørnblad &

Strandbu, 2018). Funnene som viser disse positive opplevelsene, og de deskriptive tallene som viser at under halvparten av de aktuelle barna faktisk deltok, kan antyde at flere barn burde deltatt i mekling.

Det er videre interessant at det var en veldig liten andel av barna selv (kun 1,2%) som opplevde det som *dårlig* å delta i mekling. Foreldre, og særlig terapeuter/meklere opplevde at det var en større andel av barna som opplevde det som negativt eller som var ukomfortable med å være med. Terapeutene opplevde at hele 23,8% av barna var litt eller svært ukomfortable med å delta i samtaler ved familievernkontoret. Det er litt uklart hvordan vi kan tolke dette, men det kan virke som at barna faktisk opplever det som mindre negativt å være med på familievernkontoret enn det foreldre og terapeuter har inntrykk av. Samtidig er det viktig å løfte frem at vi må være forsiktige med å sammenligne de ulike respondentenes svar direkte. For det første ble barna spurt om mekling spesifikt, mens foreldre og terapeuter ble spurt om barnas deltakelse i samtaler ved familievernkontoret generelt. Spørsmålene var også litt ulike, og mens foreldre og terapeuter hadde flere svarkategorier å velge mellom, hadde barna kun tre. Vi vet heller ikke om det var akkurat de samme barna som svarte om seg selv som også foreldre og terapeuter svarte om. Likevel tegner disse deskriptive resultatene et bilde av at foreldre og terapeuter kan tolke at barnets deltakelse var mer negativt for barnet enn det barnet selv ga uttrykk for. Kanskje er det lettest for terapeuter og foreldre å tolke de helt klare og positive signalene fra barna når de opplevde det som positivt å være med, mens der barna er mer avventende og nøytrale, kan dette lett tolkes som mer negativt enn det barna egentlig opplever.

Et annet interessant funn er at barna og ungdommene i utvalget var like fornøyd eller misfornøyd med å være med i mekling uavhengig av alder, kjønn, hvordan de opplevde alvorligheten i foreldrekonfliktene og tilknytningen til foreldrene. Da har vi ikke lagt vekt på at det var en liten tendens til at jenter opplevde det som litt mer positivt å være med i mekling enn gutter, ettersom kredibilitetsintervallet for dette resultatet såvidt krysset 0. For familievern tjenesten er dette et viktig funn, og det viser at tjenesten klarer å tilrettelegge for en god opplevelse for barna uavhengig av disse faktorene. Funnet blir enda mer interessant når vi kobler på perspektivet til foreldre og terapeuter. Foreldrene, i motsetning til barna, opplever at barna som lever med mest destruktive foreldrekonflikter (sett fra foreldrenes perspektiv) er de som opplever det som minst positivt å delta i samtaler i familievernkontoret. Dette støttes altså ikke av perspektivet til barna, hvor det ikke var noen sammenheng med hvordan de opplevde å være med i mekling og hvordan de opplevde konfliktnivået mellom foreldrene. Thørnblad og Strandbu (2018) finner i sin undersøkelse at det er en svak sammenheng mellom barnets opplevelse av å snakke fritt i meklingen og hvordan mekler vurderer konfliktnivået i familien. I deres undersøkelse var det altså mindre sannsynlighet at barnet rapporterte at de kunne snakke fritt dersom meklere vurderte at det var mer foreldrekonflikter i familien. Tveit og kollegaer (2023) fant derimot ingen sammenheng mellom foreldrekonflikter og hvorvidt barna hadde blitt spurt om meningene sin, enten av foreldrene eller ved at de ble spurt om å være med i mekling. Det kan derfor fremstå som at dersom man kun bruker perspektivet til barna, så finner man ikke sammenheng med opplevelse av å bli hørt og delta og konfliktnivået i familien, noe som er en god nyhet for de som står i en posisjon til å høre barn. Når det gjelder terapeutene, opplevde heller ikke de at det var en sammenheng med hvor komfortable barna virket å være med å delta og konfliktnivået i familien. Terapeutene opplevde derimot at de yngre barna var

mindre komfortable enn de eldre. Dette støttes ikke av barneperspektivet, som viser at barna var like tilfredse uavhengig av alder. Terapeutene opplevde også at barna var mer komfortable med å være med i samtaler dersom de også var mer aktivt deltakende i samtale. Dette er ikke overraskende, ettersom mer aktive deltakende barn sannsynligvis også oppleves som mer komfortable, selv om man ikke vet om det er den aktive deltakelsen som gjør barna mer komfortable eller motsatt.

Vi må være oppmerksomme på at det å spørre om tilfredshet er noe annet enn å fange opp endring. Familier og barn kan oppleve å være tilfreds med et tilbud, uten at tilbudet nødvendigvis har vært hjelpsomt eller ført til endring. Da vi videre spurte foreldrene om de opplevde at barnets deltakelse var hjelpsomt for barnet og familien, svarte litt over halvparten (54,6%) at barnets deltakelse hadde vært hjelpsomt. Vi vet ikke hvordan foreldrene har tolket dette spørsmålet, men vi ser at færre foreldre svarer positivt her enn det de gjør når de svarer om barnets tilfredshet. Det kan bety at dette spørsmålet er en bedre indikator på den reelle nytten som foreldrene opplever at barnets deltakelse har hatt. Samtidig kan vi heller ikke gjennom dette spørsmålet si noe om hvorvidt deltakelsen har ført til en endring i familien eller ikke. Vi trenger flere studier i fremtiden som belyser dette spørsmålet.

Når det gjelder foreldrenes inntrykk av nytte, finner vi ikke at det er en sammenheng med konfliktnivå i familien, slik vi gjorde for hvordan foreldrene tolket barnets opplevelse. Ifølge foreldrenes perspektiv kan derfor barna eller familien ha nytte av at barna deltar uavhengig av konfliktnivået. På bakgrunn av disse resultatene har vi lite informasjon om hva som har gjort det hjelpsomt at barna deltok i samtaler, men man bør fortsette å belyse dette spørsmålet i fremtidige studier.

4.5 Viktig å spørre både mødre og fedre om de har utøvd eller blitt utsatt for vold og overgrep

Andelen familier hvor det ble rapportert om fysisk vold i FamilieForSK-studien var noe høyere enn tallene fra familievernets egen undersøkelse (25%; Jakobsen, 2020). Dette kan skyldes at flere foreldre rapporterer om vold når de spørres direkte i et elektronisk spørreskjema, men også at noe av volden det rapporteres om her ikke oppleves som alvorlig nok til at foreldrene har tatt opp dette som et problem i møtet med familievern tjenesten.

Totalt sett identifiserte vi en større andel mødre enn fedre som utøvde fysisk vold under konflikter. Dette er et viktig funn, ettersom vold mot kvinner tradisjonelt har fått større fokus i forskning og praksis. Mønsteret ligner det man finner i andre nordiske studier (Haaland, 2005; Nybergh et al., 2013; Thoresen & Hjemdal, 2014), men andelen som har vært utsatt for partnervold er betydelig høyere i vårt utvalg. Det var særlig mødrenes tendens til å rapportere om egen utøvelse av vold som medførte at vi identifiserte flere kvinnelige voldsutøvere enn mannlige. Dette kan skyldes ulike mekanismer, som at det kan være mer skamfullt for menn å innrømme at de utøver vold (Rosenbaum & Langhinrichsen-Rohling, 2006). Da vi så nærmere på hvert enkelt ledd i den fysiske voldsskalaen som vi benyttet, var det flere mødre som utøvde den mildere volden. Dette kan bety at volden utøvd av fedrene hadde fått mer alvorlige konsekvenser. Alt i alt understreker funnene betydningen av å spørre begge kjønn både om hvorvidt de har utøvd eller vært utsatt for vold i parforholdet.

Funnene viste videre at mange foreldre var uenige om hvem som utøvde volden (7% var enige om at det ble utøvd vold, mens totalt 15% rapporterte ulikt). Blant de 15% som hadde ulik oppfatning, var det mest utbredt at den utsatte forelderen rapporterte om volden, uten av utøveren gjorde det samme. Mer enn én av ti foreldre rapporterte at de ble utsatt for fysisk vold uten at utøveren av volden selv rapporterte om dette. Dette er i tråd med det gjentagende funnet av underrapportering av egen utøvelse av vold (Chan, 2011; Follingstad & Rogers, 2013). Kun halvparten av volden hadde blitt avdekket dersom man kun hadde spurt utøveren selv. Det kan være flere årsaker til dette. Både det å utøve og bli utsatt for fysisk vold kan oppleves som skamfullt, men kanskje er det særlig skamfullt å innrømme, selv i et anonymt spørreskjema at man har vært fysisk voldelig. Foreldrene kan også ha hatt ulik terskel og forståelse for hva som har vært inkludert som voldelig atferd. Selv om spørsmålene til foreldrene er veldig konkrete (for eksempel i hvor stor grad en selv og den andre forelderen *Dytter, slår, sparker eller holder fast den andre*), kan de har forstått spørsmålene ulikt.

Det var en sterk sammenheng mellom det at foreldrene utøvde vold og at konfliktene i familien var preget av verbal aggresjon, og at barna ble involvert i konfliktene. Videre var samarbeidende konfliktstil og unngåelse mindre vanlig hos foreldre som utøvde vold under konflikter. Selv om konfliktatferden vi undersøkte ikke er direkte overførbart til motivasjonen undersøkt i andre studier (f.eks. Langhinrichsen-Rohling et al., 2012), er det nærliggende å tenke at en negativ sammenheng med samarbeidende konfliktatferd kan tyde på at volden er uttrykk for kommunikasjonsvansker. Denne sammenhengene var imidlertid svak. De noe sterkere sammenhengene mellom utøvelse av fysisk vold og de to konfliktatferdene verbal aggresjon og involvering av barn kan tyde på at volden inngår i et mønster av uregulerte negative emosjoner. Lav unngåelse kan også være uttrykk for det samme, da unngåelse av konflikt kanskje kunne vært adaptivt når alternativet er utøvelse av vold. Fysisk vold utøvd av den andre forelderen var det aspektet som hadde aller sterkest sammenheng med egen utøvelse av vold. Dette tyder på at selvforsvar kan være en sterk motivasjon for utøvelse av vold også i vårt utvalg, ettersom sannsynligheten for å utøve vold økes betraktelig dersom man utsettes for vold. Til sammen tegner dette et bilde av at vold oftere utøves under konflikter hvor utøveren av volden har andre sterke, destruktive konfliktuttrykk og dersom den andre forelderen også utøver fysisk vold.

Foreldrekonflikt og vold er to fenomener som ofte blir behandlet litt uavhengig av hverandre i litteraturen. Å undersøke hvilken konfliktatferd som henger sammen med fysisk vold under konflikter er dermed en litt uvanlig inngang til voldsfeltet. Vi mener funnene kan nyansere forståelsen av hvilke motiver som kan ligge bak utøvelse av fysisk vold. Et nyttig funn er at det særlig er ens egen destruktive konfliktatferd som henger sammen med utøvelse av fysisk vold, mens den utsattes konfliktatferd synes å ha liten eller ingen betydning. Unntaket er for fysisk vold, hvor gjensidigheten i volden synes å være betydelig og selvforsvar dermed fremgår som et viktig motiv. Dette understrekes også av at begge foreldre utøvde vold i nær halvparten av familiene hvor det ble rapportert om fysisk vold. Men selv når vi tar høyde for om den andre forelderen utøver vold, har altså egen destruktiv konfliktatferd stor forklaringsverdi. Dette understreker betydningen av uregulert negativ affekt som en helt sentral komponent i voldsutøvelse. I den forbindelse er det viktig å trekke frem at det ofte er stor kompleksitet i sakene med vold og konflikt. For eksempel vil konteksten som handlingene skjer i, foreldrenes tidligere erfaringer med vold, konflikter og andre typer

traumer, samt erfaringer med andre livsbelastninger være med å prege de overnevnte sammenhengene, og hvordan uregulerte affekter spiller inn på samspillet mellom foreldre og familiemedlemmer.

4.5.1 Samsvar mellom foreldre og terapeuts rapport

Resultatene viste at det var lite samsvar mellom foreldre- og terapeuter da de rapporterte om fysisk vold blant foreldrene. Terapeuter hadde i liten grad inntrykk av at det forekom fysisk vold i saker der foreldrene rapporterte om dette (terapeutene svarte *ikke i det hele tatt* på spørsmål om fysisk vold i 82% av familiene hvor foreldrene rapporterer om fysisk vold i foreldrerelasjonen). Det kan være mange årsaker til dette. Terapeutene kan ved tidspunktet hvor de fyller ut sitt spørreskjema ikke ha spurt eller innhentet nok informasjon til å kunne avdekke den fysiske volden, men at den fysiske volden først blir avdekket senere i terapien eller meklingen. Familievern tjenestens egen kartleggingsundersøkelse viste at i 60% av sakene med vold var volden ikke kjent ved inntak eller ved henvisning, men ble avdekket i løpet av terapien (Jakobsen, 2020). Dette kan være en ekstra utfordring i meklingssakene, ettersom vi vet at mange familier kun møter til en time med mekling (Guldbrandsen & Tjersland, 2013). For det andre kan det lave samsvaret mellom foreldre- og terapeutrapport handle om at terapeutene kanskje ikke spør godt nok om fysisk vold eller at terapeutene ikke oppfatter det som relevant å spørre om vold. Der for eksempel foreldre i mekling forteller at de har et godt samarbeid, kan det virke på siden å spørre om konflikter og vold. Samtidig vet vi ikke hvor mange av terapeutene som faktisk har spurt familiene om fysisk vold. I den forbindelse er det verdt å trekke frem studien til Dittman et al. (2021), som viser at mange av familiene i mekling underrapporterer om vold og/eller rus når de svarer på spørsmål over telefon i forbindelse med at de bestiller meklingstime. Studier har vist at både kvinner og menn har en tendens til å underrapportere egen voldsatferd eller voldsutsatthet (Henning et al., 2005; O'Reilly et al., 2010). Ønske om å fremstå på en sosial fordelaktig måte er trukket frem som årsaker til at personer underrapporterer om egen voldsatferd (Arias & Beach, 1987), og engstelse for å bli misforstått, vurdert som en dårlig forelder eller ikke bli trodd har blitt trukket frem som årsaker til at voldsutsatte ikke vil fortelle om vold (Douglas & Walsh, 2010; Meyer, 2011). Det at mange underrapporterer eller unnlater å fortelle om vold selv om de blir spurt om dette direkte, illustrerer at det kan være utfordrende å få informasjon om eksisterende voldsatferd, selv om terapeutene spør direkte om dette. Det kan også være ulik terskel for hva som defineres som vold for foreldrene og terapeutene. Terapeutene, i motsetning til foreldrene, kan ha svart mer generelt på om fysisk vold har vært en aktuell problemstilling i familien, mens foreldrene har svart mer spesifikt på hvorvidt det i løpet av det siste året har skjedd en hendelse som kan karakteriseres som vold. Dette er også i tråd med spørsmålene som ble stilt. Foreldrene ble stilt spørsmål om konkret voldsatferd, mens terapeutene svarte mer overordnet om foreldrene hadde utøvd fysisk vold. Det er ikke utenkelig at enkelthendelser kan ha skjedd uten at terapeuten oppfatter at det er voldsdynamikk i den enkelte familier, for eksempel i en situasjon hvor utroskap blir avslørt. For noen foreldre kan hendelser med fysisk vold også ha vært et tilbakelagt kapittel som de har reparert og kommet over. Terapeutene er, naturlig nok, opptatt av dynamikken som utspiller seg i terapirommet når de møter familien der og da. Ting som har skjedd for et år siden kan dermed være mindre relevant, og de vil svare at foreldrene ikke har utøvd vold, selv om det kan ha forekommet voldelig hendelser for en stund siden. Spørsmålene vi stilte

foreldrene om fysisk voldelig atferd er også stilt sammen med spørsmål knyttet til konfliktatferd, mens for terapeuten er de stilt under overskriften fysisk vold. Denne overordnede rammen eller konteksten som spørsmålene er stilt i kan også være med å forklare at de har blitt oppfattet ulikt.

Spørsmålene og spørreskjemaene vi har benyttet for å fange om fysisk voldelig atferd kan også være med på å forklare at vi får ulike svar fra foreldre og terapeuter

Resultatene viste at terapeutene i like stor grad fanget opp fysisk vold som var selvrapportert som der den var rapportert av den andre forelderen. Samtidig var terapeutene bedre til å avdekke volden dersom denne var rapportert både gjennom selvrapport og av den andre forelderen. Dette fremstår ikke som overraskende, ettersom voldsatferd som er erkjent både av den som utøver og den som utsettes for den, trolig også synliggjøres i større grad ovenfor terapeuten. Videre viste resultatene at det var en tendens til at terapeutene i større grad avdekket den fysiske volden der det ble rapportert at far utøvde vold sammenlignet med der mor utøvde vold. Disse funnene må imidlertid tolkes med forsiktighet ettersom utvalgene i gruppene var små. Likevel kan de antyde en mulighet for at vold fra menn oftere avdekkes enn vold fra kvinner. Det er vist at menn i motsetning til kvinner oftere utøver vold som blir kategorisert som alvorlig (Thoresen & Hjemdal, 2014). Dette, sammen med en betydelig synliggjøring av menns vold mot kvinner gjennom de siste tiårene (Kruse & Bergman, 2014), kan ha gjort det vanskelig for terapeutene å se og ta på alvor den fysiske volden fra kvinner.

Det var noe overaskende at så få egenskaper ved familiene hang sammen med om terapeutene oppdaget den foreldrerapporterte volden. Terapeutene var kun bedre til å avdekke volden i saker der de vurderte at det var mer foreldrekonflikter. Dette siste var i tråd med hva vi kunne forvente, ettersom terapeutene i disse sakene muligens også er mer oppmerksomme på at det kan forekomme vold. Det var imidlertid overraskende at verken foreldrenes bostatus, eller antall timer som terapeuten hadde hatt med familien, hang sammen med om terapeuten avdekket den fysiske volden. Studier har vist at risikoen for å oppleve vold øker når et par er i ferd med å gå fra hverandre (Brownridge, 2006), og at det er mer destruktive konflikter blant foreldre som bor hver for seg (Helland et al., 2020). Man vil da også kunne anta at i saker hvor foreldrene er i brudd eller hvor de har bodd fra hverandre enn stund vil det utspille seg mer destruktive konfliktmønstre, og at terapeuten dermed vil være mer utforskende for eventuell voldsbruk i disse tilfellene. Vi antok også at jo flere timer terapeuten hadde hatt med familien, jo bedre ville de også kjenne familien, og desto lettere ville det være å avdekke volden. Dette fant vi imidlertid ikke. Her er det igjen viktig å trekke frem at konteksten for å forstå den voldelige atferden kan være ulik for foreldre og terapeuter, og at disse resultatene må ses i lys av dette.

4.6 Implikasjoner for praksisfeltet

Det å identifisere både barn og foreldres perspektiv på foreldrekonfliktene mener vi er viktig. Foreldre kan beskrive konflikter fra innsiden, og gjenkjenne ulike aspekter ved konflikter seg imellom (Kerig, 1996). Funnene som beskrives i denne rapporten støtter imidlertid også at vi undersøker barnas perspektiv på foreldrekonfliktene, både i forskning og i klinisk praksis. Vi tror at dersom man kun baserer seg på foreldrenes perspektiv, og disse i tillegg er basert på en undervurdering av barnas reaksjoner, er det en fare for at dette bidrar til økte emosjonelle

og atferdsmessige vansker hos barna, og at man ikke treffer med hjelpen som igangsettes. I lys av resultatene som viser at det ofte er lav enighet mellom foreldre og barn, er det sentralt at vi sikrer at barnas reaksjoner blir sett og håndtert. Ved at barns bekymringer tas tak i tidlig kan man unngå ytterligere eskalering av vansker. Dette betyr ikke at det kun er barnas perspektiv som skal identifiseres. Nettopp det at det er så ulik rapportering på tvers av familiemedlemmer viser viktigheten av at alle perspektivene bør ivaretas og tas hensyn til. Vi mener det er viktig å samle informasjon fra flere familiemedlemmer, ofte i kombinasjon med opplysninger fra andre personer rundt barna, som lærere.

I familieverntjenesten i dag svarer alle familier på åtte spørsmål («differensieringsverktøyet») i forbindelse med at de bestiller en meklingsamtale. Det er kontorpersonele ved de ulike familievernkontorene som stiller foreldrene disse spørsmålene. Målet er å gi familien og foreldrene tilpasset hjelp ved at tjenesten kan grovsortere familiene når det gjelder grad av konflikt, uenighet knyttet til barnas bosted, tillit til medforelder og hvorvidt det er problemer med rus og/ eller vold i foreldreskapet. Spørsmålene i differensieringsverktøyet er utviklet av tjenesten selv ut fra erfaringsbasert kunnskap. Dersom man ønsker å videreutvikle «differensieringsverktøyet» kan det være hensiktsmessig å dra veksler på konfliktverktøyene som er undersøkt og presentert i denne rapporten, særlig hvis et av målene er å identifisere alvorligheten i foreldrekonfliktene. Vi har også utviklet noen terskelverdier som det hadde vært mulig å bruke som et sorteringsgrunnlag.

Et tydelig funn i denne rapporten viser at barna og ungdommene er fornøyd med den bostedsordningen de har. Bare en liten andel var misfornøyd, mens en noe større andel var passe fornøyd. Dette mener vi er gode nyheter som kan gi håp til barn og unge etter samlivsbrudd. Det at en større andel var fornøyd blant de som bodde like mye hos begge foreldrene sammenlignet med de som bodde mest hos én forelder, må tolkes med forsiktighet. Først og fremst viser funnene at det ikke finnes én løsning som passer for alle barn. Samtidig gir det en pekepinn på at barn trives når de får vært like mye med begge foreldrene. Vi trenger flere studier som undersøker hvordan dette også har sammenheng med barnas trivsel generelt, og hvordan trivselen interagerer med konfliktnivået når barna bor i ulike bostedsordninger. Vi trenger også flere studier som gir oss mer kunnskap om de barna som ikke trives med bostedsordningen som de har. I denne rapporten fant vi ingen sammenheng med barnas fornøydhet og foreldrenes konfliktnivå og barnas tilknytning til foreldrene. Men det er viktig også å undersøke andre forhold, slik at man kan legge til rette for at flere barn trives med bostedsordningen som de har.

I tillegg til å være fornøyd med bostedsordningen som de hadde, var også det store flertallet av barn og unge fornøyd med å være med i samtaler på familievernkontoret. Faktisk var det bare to barn i utvalget som hadde en dårlig opplevelse med å være med. Vi tolker dette som at terapeutene ved familievernkontoret er gode til å tilrettelegge for at barn og unge skal få en god opplevelse med å delta i samtaler, helt uavhengig av konfliktene som barna opplever i familiene. Vi mener dette også er viktig informasjon å videreformidle til foreldrene. Deres inntrykk var også at barna trivdes med å være med. Samtidig hadde foreldrene inntrykk av at flere barn hadde en negativ opplevelse enn det barna opplevde. Den samme tendensen så vi for terapeutene. Vi tror terapeutene ved familievernkontorene er veldig gode til å høre barn, og også å involvere foreldrene i gode diskusjoner rundt hvordan barna kan være med å medvirke. Vi var overrasket over at så få av barna i utvalget hadde blitt inkludert i meklingsamtaler.

den nylige rapporten fra Voksne for Barn (2024) savnet 305 av barna tilgang til psykologisk rådgivning eller støtte i forbindelse med foreldrenes samlivsbrudd. Blant foreldrene var det også en betydelig andel som ikke var kjent med tilbudet til familieverntjenesten. Det er oppsiktsvekkende, og selv blant foreldrene som hadde opplevd samlivsbrudd var det en betydelig andel (om lag 40%) som ikke var kjent med obligatorisk mekling ved samlivsbrudd. Også tidligere undersøkelser har vist at tilbudet ved familieverntjenesten er lite kjent (NOU 2019: 20), og forskning har vist at også barn savner informasjon om tilbudet ved familievernkontoret (Eikrem & Andenæs, 2021). Dette viser at det bør gis bedre informasjon om eksisterende tilbud hvor barn kan delta og bli hørt. Kanskje er det et potensiale for at familieverntjenesten i større grad enn i dag kan oppfordre foreldre til at barn kan delta, og kanskje er det også mulig å nå ut med mer informasjon til barn og unge selv, gjennom for eksempel barnetilpasset informasjonsmateriell på skoler eller i skolehelsetjenesten.

Et av funnene som vi løfter frem i denne rapporten, er funnene om fysisk vold. Ikke overaskende viser resultatene at den fysiske volden oftere avdekkes av den utsatte enn av utøveren. Dersom vi kun hadde spurt utøveren av volden, ville kun om lag halvparten av volden bli avdekket. Dette understreker betydningen av å spørre begge foreldre om fysisk vold og av å gi foreldre mulighet til samtaler med profesjonelle hjelpere uten av den andre forelder er til stede. Funnene viser videre at den fysiske voldsbruken som rapporteres av foreldrene ofte ikke rapporteres for terapeutene. Dette underbygger også viktigheten av å spørre om og utforske forekomsten av fysisk vold. Ettersom det også virker tilfeldig i hvilke saker den fysiske volden avdekkes, bør terapeuter spørre og ha en åpen tilnærming til at det kan forekomme fysisk vold i alle familiene de møter. I samtalen rundt den fysiske volden mellom foreldrene er det også sentralt å utforske hvordan barna i familien er berørt: Har for eksempel barna blitt direkte eksponert for volden, og hvor ofte har barna sett og hørt hva som har skjedd?

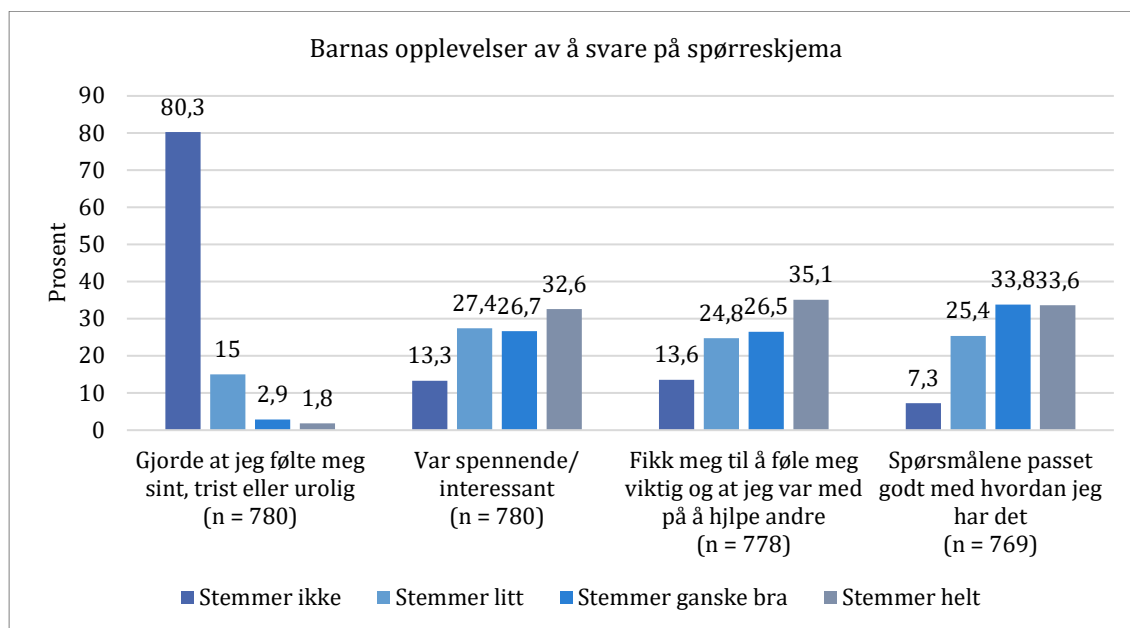
4.7 Styrker, begrensninger og behov for videre forskning

Det er flere styrker som det er verdt å trekke frem, både når det gjelder prosjektet FamilieForSK som helhet, og når det gjelder funnene som presenteres i denne rapporten. For det første har vi lagt vekt på å løfte frem barnets eget perspektiv, både ved å inkludere barn fra syv år som informanter i Hovedprosjektet, men også ved at vi har spurt de samme barna om hvordan det var å delta i forskningen. At barn får medvirke i forskning, slik de også skal medvirke på andre arenaer av sitt liv, mener vi er viktig for å få valid kunnskap om barnas hverdag. Det at temaene i studien og rapporten omhandler barns reaksjoner, barns deltakelse på familievernkontoret og beslutninger knyttet til hverdagen etter foreldrenes samlivsbrudd, mener vi gjør det ekstra viktig å involvere barna selv. Disse temaene berører og omhandler barn i stor grad, og da er det særlig viktig at barnas stemme blir hørt. Ved det første datainnsamlingstidspunktet spurte vi barna om hvordan de opplevde å være med i FamilieForSK og å svare på alle spørsmålene i spørreskjemaene (enten ved å bli intervjuet eller svare elektronisk på spørreskjemaet). Vi vurderte dette som viktig ettersom vi stilte barna mange spørsmål om dynamikk og konflikter i familien, som noen kan oppleve som ubehagelige å svare på.

Som det vises i figuren over (Figur 13), svarte kun 4,7% av barna bekreftende (stemmer ganske bra/stemmer helt) på at spørsmålene i spørreskjemaet hadde fått dem til å føle seg

sinte, triste eller urolige. På spørsmål om hvorvidt utfyllingen var spennende/interessant, var den største andelen enig (stemmer helt) i dette. Den største andelen var også enig (stemmer helt) i at utfyllingen fikk dem til å føle seg viktige eller fikk dem til å føle at de var med på noe viktig. Det at relativt få barn opplevde at det å besvare spørsmålene gjorde at de følte seg sinte, triste eller urolige er i tråd med annen litteratur som viser at det å svare på spørsmål om sensitive temaer stort sett ikke oppleves som veldig ubehagelig eller stressende, men at en liten andel kan oppleve å bli opprørt eller urolig (Skar et al., 2019; Finkelhor et al., 2014). I større grad enn å oppleve emosjonelle reaksjoner knyttet til å svare på spørsmålene i spørreskjemaene, opplevde barna at utfyllingen var spennende og interessant, og de opplevde at utfyllingen var med på å hjelpe andre. Det siste punktet er også i tråd med tidligere forskning som viser at barn ofte opplever det som positivt å hjelpe andre når de deltar i forskning (Kassam-Adams & Newman, 2005). Det at deltakelse i en studie om familiedynamikk, foreldrekonflikter og trivsel oppleves overveiende positivt for flertallet av barna, kan også gjenspeiles i den relativt høye svarprosenten fra barna sammenlignet med svarprosenten for foreldrene (Tabell 3).

Figur 13. Barnas opplevelse av å svare på spørsmål om familiedynamikk og trivsel

En annen styrke ved studien er at vi har hentet inn perspektivet til flere familiemedlemmer, og at Hovedprosjekt-utvalget har vansker og utfordringer som spenner vidt. For å få et helhetlig bilde av en familie bør alle systemene i familien forstås. Dette gjør også forskningen på familier kompleks, og til dels utfordrende, særlig i tilfeller der familiemedlemmer ikke er enige eller har ulike forståelser av samme fenomen. Samtidig mener vi det er viktig å tilstrebe en forståelse hvor de ulike perspektivene blir inkludert. Det er i den forbindelse en stor fordel at familiene i Hovedprosjektet er rekruttert fra familieverntjenesten, fordi familiene som kommer dit har et bredt spekter av vansker og utfordringer, de består av familier som har ulike sammensetninger, er i ulike faser, har ulike konstellasjoner og de har barn i ulik alder. Vi mener dette mangfoldet belyser og representerer familier i Norge på en god måte, og derfor var rekrutteringen fra nettopp familievernet en viktig inngangsdør til FamilieForSK-studien.

Samtidig som studien har noen styrker, har studien, og også denne rapporten, noen svakheter. For det første er det et mye større utvalg familier i Hovedprosjektet som har svart på spørreskjemaene på det første datainnsamlingstidspunktet enn på de andre tidspunktene. Frafall er ofte en utfordring i longitudinelle studier, særlig fordi det ofte er en tendens til at man mister de mest utsatte respondentene over tid (Mitchell et al., 2022). Det at svarprosenten reduseres over tid kan også gjøre at man ikke kan dele utvalget inn i så mange underutvalg som man hadde planlagt. Dette har vi dessverre også sett i FamilieForSK-studien. Vi har for noen temaer presentert bare deler av utvalget (for eksempel når det gjelder bostedsordninger), men når det gjelder temaet som omhandler voldssaker i familievernnet har vi ikke skilt mellom familiene som kommer til mekling, familieterapi og foreldresamarbeid. Dette hadde vært interessant å undersøke nærmere i fremtidige studier.

En annen begrensning ved studien er at vi i Hovedprosjektet ikke lyktes å rekruttere minoritetsfamilier i like stor grad som vi hadde ønsket, selv om vi hadde oversatt spørreskjemaene til ulike språk. Ettersom vi ikke fikk rekruttere deltakere fra Bufetats Region Nord, hadde vi heller ikke noen deltakere fra Nord-Norge. Dette reduserte mangfoldet i utvalget. Det er en stor andel familier i Norge i dag som har minoritetsbakgrunn, og kun en veldig liten andel av disse gjenspeiles i dette utvalget. Vi hadde ikke muligheten innenfor rammene av dette prosjektet til å bruke tolk, og det kan ha vært en faktor som har påvirket rekrutteringen. Det er et læringspunkt for oss, og forhåpentligvis også for fremtidige studier i familievernnet, at det vil kreve særlig innsats og ressurser å rekruttere minoritetsfamilier. Det kan også være at minoritetene i mindre grad vet om tjenestens tilbud og derfor er underrepresentert som brukere sammenlignet med den øvrige befolkningen. Dette krever i tilfelle en enda lurere rigg for å inkludere minoritetsfamilier, og det anses som viktig å få med ressursmiljøer og klinikere i denne prosessen.

Vi har inkludert noen spørsmål om nyfamilier (nye partnere, bonussøsken, bonusforeldre) i de siste datainnsamlingstidspunktene. Dette er ikke omhandlet spesifikt i denne rapporten. Vi håper likevel at vi skal få mulighet til å se nærmere på hvordan barna opplever og trives i familier som har utviklet seg til nye konstellasjoner. Det samme gjelder koblinger til registerdata. Heller ikke her har vi fått undersøkt hvordan barna og familiene har fått det over tid, men å se på informasjonen som ligger i registrene gir oss en mulighet til å gjøre nettopp det. Dette gir en ny vinkling som vi håper vi får anledning til å se nærmere på.

Selv om vi har trukket frem som en styrke at vi har benyttet informasjon og data fra barna, hadde det ved noen problemstillinger vært en fordel om vi i større grad kunne koble informasjonen til de ulike informantene sammen. Når vi for noen av problemstillingene i denne rapporten skulle gjøre dette, ble utvalgene små, ettersom det var få som hadde komplette svar hvor alle familiemedlemmene var representert. Det gjorde blant annet at vi benyttet barnas versjon av hvor mye de bodde med hver av foreldrene. Her kunne det vært en fordel å koble til foreldrenes svar om bostedsordning. For de nye problemstillingene hvor vi undersøkte barnas perspektiv, hadde det også vært en fordel å koble til sosioøkonomiske variabler, men det lot seg ikke gjøre i denne rapporten.

Vi har forsøkt å benytte anerkjente og validerte måleinstrumenter der det har vært mulig. Samtidig vet vi ikke hvor relevante alle spørsmålene opplevdes for familiemedlemmene. I tillegg kan deltakernes svar ha blitt påvirket av faktorer som dagsform og motivasjon for å

være med i studien. Deltakerne kan også ha forstått spørsmålene ulikt, og det kan ha påvirket hvordan de svarte. I den forbindelse kan det være særlig relevant å trekke frem at barn i ulike utviklingsperioder kan ha tolket spørsmålene ulikt, og noen spørsmål kan kanskje ha vært særlig utfordrende for de yngste barna å forstå. Dette forsøkte vi å imøtekomme ved at intervjuerne kunne forklare ord til de yngste barna. Strukturerte spørsmål i et spørreskjema gir imidlertid ikke deltakerne mulighet for å nyansere svarene, slik de kan å gjøre i kvalitative undersøkelser. Svarkategoriene er forhåndsbestemte, og kanskje vil ikke respondentene alltid kjenne seg igjen i kategoriene. Selv om vi inkluderte en åpen tilbakemeldingsmulighet, både til deltakerne og til intervjuerne, kan noen deltakere ha opplevd spørsmålene og svarkategoriene som lite fleksible. Da vi piloterte spørreskjemaene på de yngste barna var det blant annet noen barn som ønsket å svare midt mellom noen svarkategorier. Dette kunne vi ikke tilrettelegge for, selv om deltakere kunne hoppe over spørsmål som de ikke ønsket å svare på, eller som de opplevde som lite relevante. Det er også sentralt å trekke frem at spørsmål om foreldrekonflikter, vold og bostedsordninger kan ha vært utfordrende for familiemedlemmer å svare på, både på grunn av lojalitetskonflikter, men også på grunn av følelser som skam og skyld. Samtidig var spørreskjemaene i studien anonyme, og deltakerne fikk informasjon om at deres navn ikke ville bli koblet til svarene som de hadde oppgitt. For de yngste barna som ble intervjuet, kan imidlertid disse forholdene ha spilt inn på barnas svar i møte med en intervjuer. Svarene som foreldrene svarte om fysisk voldelig atferd, kan også ha blitt påvirket av at spørsmålene ble stilt sammen med spørsmål knyttet til konfliktatferd. Denne overordnede rammen for spørreskjemaene kan ha spilt inn på hvordan de oppfattet spørsmålene.

Vi har i denne rapporten basert oss på kvantitative data, og vi har benyttet kvantitativ metodikk. Det betyr at vi har kunnet belyse spørsmål kun på gruppenivå, og ikke på nivået til det enkelte barn eller den enkelte familie. Samtidig må vi være klar over begrensingene slike studier har. Ved hjelp av kvalitative studier kan man for eksempel frembringe mer dybdekunnskap om en problemstilling, og ofte kan det være en særlig fordel når nye fenomener skal utforskes. Samtidig mener vi at det har vært behov for nettopp kvantitative studier fra en norsk kontekst som omhandler hvordan forhold i og rundt familien henger sammen med barns trivsel og reaksjoner. I den forbindelse gir funnene i denne rapporten noen svar, men de reiser også nye spørsmål som det er viktig å undersøke i videre forskning. Vi trenger blant annet enda mer kunnskap om hvordan barn reagerer og påvirkes av konflikter i familien over tid. Vi trenger også mer kunnskap om hva som skal til for at barn skal inkluderes på en trygg måte rundt avgjørelser i familien. Når barn for eksempel inkluderes i beslutninger knyttet til foreldrenes samlivsbrudd, er det viktig å finne den riktige balansegangen mellom å legge til rette for å høre barns stemme og redusere risikoen for at barnet skal oppleve et for stort ansvar for beslutningene som tas. Dette er store og til dels vanskelige spørsmål som det er viktig å få mer kunnskap om, og som kan gjøre familieverntjenesten, foreldre og andre hjelpere enda bedre i stand til å møte familienes og barnas behov, både etter brudd, men også i andre krevende situasjoner som familiene kan oppleve.

5 Konklusjon

Vi har i denne rapporten beskrevet forskningsfunn fra FamilieForSK. Tematisk har rapporten og funnene blitt delt inn i fem hoveddeler. Under følger noen overordnede konklusjoner fra temaene som rapporten omhandler.

- Kartleggingsverktøy (både for barn og foreldre) for å måle foreldrekonflikter fungerer godt i et norsk utvalg. Dette gjelder både originalversjonene av verktøyene, men også de utviklede kortversjonene. Disse anbefales brukt til å identifisere både barn og foreldres perspektiv på foreldrekonfliktene.
- Foreldre har en tendens til å undervurdere barnas reaksjoner knyttet til foreldrekonflikter. Det at det er store forskjeller på foreldre og barns oppfatning av hvordan barna har det, er i tråd med annen forskning. Dette gir viktig informasjon til foreldre og terapeuter om at barna må lyttes til, og at foreldrene ikke må stole på at egen vurdering også er den som gjelder for barna.
- Barn har generelt sterkere reaksjoner når foreldrekonfliktene oppleves som intense. Samtidig reagerer barn i familier hvor foreldrene bor sammen og barn i familier hvor foreldrene bor hver for seg, litt ulikt avhengig av om konfliktene omhandler barna og hvorvidt de løses på en god måte. Blant annet har barn av foreldre som ikke bor sammen sterkere reaksjoner dersom konfliktene er barnerelaterte. I hvor stor grad barna involverer seg i konfliktene, har også kun sammenheng med konfliktegenskaper i familier der barna har foreldre som bor fra hverandre.
- Det er noen vesentlige forskjeller på hva som karakteriserer familier som praktiserer ulike bostedsordninger. Særlig er det forskjell når det gjelder sosioøkonomiske forhold, hvor de som praktiserer symmetrisk delt bosted har mindre økonomiske vansker og en større andel av foreldrene er i arbeid. Samtidig, og i motsetning til hva vi forventet, finner vi ingen forskjeller mellom gruppene av bostedsordninger når det gjelder konflikter og samarbeid mellom foreldrene.
- I alt svarer 60% av barna at de ønsker å bo like mye hos begge foreldrene, men det er også en del som ikke gjør det. Det er også slik at de som bor like mye hos begge foreldrene er mer fornøyd med bostedsordningen sammenlignet med de som bor mest hos én forelder, og jo eldre barna er, desto mer fornøyde er de. Selv om de fleste barna ønsker å bo like mye hos begge foreldrene, viser funnene at én bostedsordning ikke passer for alle barn, men at det viktigste er å lytte til hvert enkelt barn og ta utgangspunkt i hver families unike behov.
- De aller fleste barna er fornøyd med å være med i samtaler på familievernkontoret, og det er veldig få av barna som rapporterer at de opplevde det som dårlig å delta. Barna er fornøyd med deltakelsen uavhengig av alder, kjønn, tilknytning til foreldrene og konfliktintensiteten mellom foreldrene. Foreldre og terapeuter har også en opplevelse av at de fleste barna er komfortable med å være med i samtaler ved familievernkontoret. Samtidig er deres inntrykk at

en større andel var ukomfortable sammenlignet med det barna selv opplever.

- Mange av foreldrene i utvalget er uenige om hvem som utøver fysisk vold i foreldrerelasjonen. Mer enn én av ti foreldre rapporterer at de ble utsatt for fysisk vold uten at utøveren av volden selv rapporterer om dette. Det er også en sterk sammenheng med at foreldrene utøver vold og at det er konflikter i familien, noe som kan tyde på at volden inngår i et mønster av uregulerte negative emosjoner. Funnene viser videre at den fysiske voldsbruken som rapporteres av foreldrene ofte ikke rapporteres av terapeutene. Det var også tilfeldig i hvilke saker terapeutene avdekket volden. Dette underbygger viktigheten av å utforske og spørre om forekomsten av fysisk vold hos alle foreldre som terapeutene møter.

6 Referanser

- Achenbach, T. M., McConaughy, S. H., & Howell, C. T. (1987). Child/adolescent behavioral and emotional problems: implications of cross-informant correlations for situational specificity. *Psychological Bulletin*, 101(2), 213–232. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.101.2.213>
- Agresti, A. (2012). *Categorical data analysis* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 650–666. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x>
- Angold, A., & Costello, E. J. (1987). Short Mood and Feelings Questionnaire (SMFQ, SMFQ-C, SMFQ-P). *APA PsycTests*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/t15197-000>
- Arias, I. & Beach, S. R. H. (1987). Validity of self-reports of marital violence. *Journal of Family Violence*, 2(2), 139–149. <https://doi.org/10.1007/BF00977038>
- Ask, H. og Kjeldsen, A. (2015). *Samtaler med barn* (Rapport nr. 4). Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2015/samtaler-med-barn--rapport-20154-pdf.pdf>
- Augustijn, L. (2021). The relation between joint physical custody, interparental conflict, and children's mental health. *Journal of Family Research*, 33(3), 613–636. <https://doi.org/10.20377/jfr-621>
- Bakker, W., & Mulder, C. H. (2013). Characteristics of post-separation families in the Netherlands: Shared residence versus resident mother arrangements. *GeoJournal*, 78(5), 851–866. <https://doi.org/10.1007/s10708-012-9470-x>
- Barnekonvensjonen (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (LOV-20-11-1989). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/bkn#bkn>
- Barneloven (1981). *Omfanget av samværet mv.* (LOV-1981-04-08-7). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Barneombudet. (2012). *Barnas stemme stilner i stormen. En bedre prosess for barns opplever samlivsbrudd*. <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Barnas-stemme-stilner-i-stormen.pdf>
- Beazley, H., Bessell, S., Ennew, J., & Waterson, R. (2010). The right to be properly researched: research with children in a messy, real world. *Children's Geographies*, 7(4), 365–378. <https://doi.org/10.1080/14733280903234428>
- Bickham, N. L., & Fiese, B. H. (1997). Extension of the children's perceptions of interparental conflict scale for use with late adolescents. *Journal of Family Psychology*, 11(2), 246–250. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.11.2.246>

- Birnbaum, R., & Saini, M. (2012). A qualitative synthesis of children's participation in custody disputes. *Research on Social Work Practice*, 22(4), 400–409. <https://doi.org/10.1177/1049731512442985>
- Birnbaum, R., & Saini, M. (2013). A scoping review of qualitative studies about children experiencing parental separation. *Childhood*, 20(2), 260–282. <https://doi.org/10.1177/0907568212454148>
- Brownridge, D.A. (2006). Violence against women post-separation. *Aggression and Violent Behavior*, 11(5), 514–530. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.01.009>
- Bufdir (u.å.). *Antall nye saker i familievernet*. Hentet 10. januar, 2024 fra <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/statistikk-om-familievernet/familievern>
- Bufdir. (2019). *Årsrapport, 2019*. <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005137>
- Chan, K. L. (2011). Gender differences in self-reports of intimate partner violence: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 16(2), 167–175. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.02.008>
- Chen, Y. Y., Ho, S. Y., Lee, P. C., Wu, C. K., & Gau, S. S. (2017). Parent-child discrepancies in the report of adolescent emotional and behavioral problems in Taiwan. *PLoS One*, 12(6). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178863>
- Cohen, J. W. (1988). *Statistical power analysis for the behavioural sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum.
- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences* (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203774441>
- Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2010). *Marital conflict and children: An emotional security perspective*. Guilford Press.
- Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 387–411. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.387>
- Davies, P. T., Cicchetti, D., & Martin, M. J. (2012). Toward greater specificity in identifying associations among interparental aggression, child emotional reactivity to conflict, and child problems. *Child Development*, 83(5), 1789–1804. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01804.x>
- Davies, P. T., Coe, J. L., Martin, M. J., Sturge-Apple, M. L., & Cummings, E. M. (2015). The developmental costs and benefits of children's involvement in interparental conflict. *Developmental Psychology*, 51(8), 1026–1047. <https://doi.org/10.1037/dev0000024>

- Davies, P. T., Forman, E. M., Davies, P. T., Forman, E. M., Rasi, J. A., & Stevens, K. I. (2002). Assessing children's emotional security in the interparental relationship: The Security in the Interparental Subsystem Scales. *Child Development*, 73(2), 544–562. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00423>
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71–75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- De Los Reyes, A., Augenstein, T. M., Wang, M., Thomas, S. A., Drabick, D. A. G., Burgers, D. E., & Rabinowitz, J. (2015). The validity of the multi-informant approach to assessing child and adolescent mental health. *Psychological Bulletin*, 141(4), 858–900. <https://doi.org/10.1037/a0038498>
- Derogatis, L. R., Lipman, R. S., Rickels, K., Uhlenhuth, E. H., & Covi, L. (1974). The Hopkins Symptom Checklist (HSLC): a self-report symptom inventory. *Behavioral Science*, 19(1), 1–15. <https://doi.org/10.1002/bs.3830190102>
- Dittman, S., Larsen, L., & Holt, T. (2021). Foreldre underrapporterer om konflikter og utfordringer i forkant av mekling. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 58(9), 766–775. <https://doi.org/10.52734/3WfR437s>
- Douglas, H. & Walsh, T. (2010). Mothers, domestic violence, and child protection. *Violence Against Women*, 16(5), 489–508. <https://doi.org/10.1177/1077801210365887>
- Eikrem, T. C., & Andenæs, A. (2021). Barns deltakelse i skilsmissemekling. *Barn*, 39(2-3). <https://doi.org/10.5324/barn.v39i2-3.3790>
- Fehlberg, B., Smyth, B., Maclean, M., & Roberts, C. (2011). Legislating for shared time parenting after separation: A research review. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 25(3), 318–337. <https://doi.org/10.1093/lawfam/eb015>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). Sage.
- Finkelhor, D., Vanderminden, J., Turner, H., Hamby, S., & Shattuck, A. (2014). Upset among youth in response to questions about exposure to violence, sexual assault and family maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 38(2), 217–223. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.07.021>
- Follingstad, D. R., & Rogers, M. J. (2013). Validity concerns in the measurement of women's and men's report of intimate partner violence. *Sex Roles*, 69, 149–167. <https://doi.org/10.1007/s11199-013-0264-5>
- Frank, S. J., Van Egeren, L. A., Fortier, J. L., & Chase, P. (2000). Structural, relative, and absolute agreement between parents' and adolescent inpatients' reports of adolescent functional impairment. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(4), 395–402. <https://doi.org/10.1023/A:1005125211187>
- Gadermann, A. M., Schonert-Reichl, K. A., & Zumbo, B. D. (2010). Investigating validity evidence of the Satisfaction with Life Scale adapted for children. *Social Indicators Research*, 96, 229–247.

- Goodman, R. (2001). Psychometric properties of the strengths and difficulties questionnaire. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(11), 1337-1345. <https://doi.org/10.1097/00004583-200111000-00015>
- Goodman, M., Bonds, D., Sandler, I., & Braver, S. (2005). Parent psychoeducational programs and reducing the negative effects of Interparental conflict following divorce. *Family Court Review*, 42(2), 263-279. <https://doi.org/10.1111/j.174-1617.2004.tb00648.x>
- Grills, A. E., & Ollendick, T. H. (2002). Issues in parent-child agreement: The case of structured diagnostic interviews. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5(1), 57-83. <https://doi.org/10.1023/A:1014573708569>
- Grych, J. H., & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive - contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108(2), 267-290. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.2.267>
- Grych, J. H., Fincham, F. D., Jouriles, E. N., & McDonald, R. (2000). Interparental conflict and child adjustment: Testing the mediational role of appraisals in the cognitive-contextual framework. *Child Development*, 71(6), 1648-1661. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00255>
- Grych, J. H., Seid, M., & Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: the Children's perception of Interparental conflict scale. *Child Development*, 63(3), 558-572. <https://doi.org/10.2307/1131346>
- Guldbrandsen, W. & Tjersland, O.T. (2013). Hvordan virker obligatorisk foreldremekling ved store konflikter? *Tidsskrift for velferdsforskning*, 16(1), 17-30.
- Harold, G. T., & Sellers, R. (2018). Annual Research Review: Interparental conflict and youth psychopathology: an evidence review and practice focused update. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 59(4), 374-402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>
- Heckert, D. A., & Gondolf, E. W. (2000). Assessing assault self-reports by batterer program participants and their partners. *Journal of Family Violence*, 15(2), 181-197. <https://doi.org/10.1023/A:1007594928605>
- Helland, M. S. & Borren, I. (2015). *Foreldrekonflikt; identifisering av konfliktnivåer, sentrale kjennetegn og risikofaktorer hos høykonfliktpar* (Rapport nr. 2015:3). Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2015/rapport20153-foreldrekonflikt-pdf.pdf>
- Helland, M. S., Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L., & Røysamb, E. (2023). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*, 29(2), 738-757. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>
- Helland, M. S., Larsen, L., Lyngstad, T. H., Gähler, M. & Holt, T. (2020). Konflikt i familier: Mønstre innenfor og på tvers av familieform når familiesystemet utfordres. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 4(3), 131-50. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-03-02>

- Henning, K., Jones, A. R., & Holdford, R. (2005). "I didn't do it, but if I did I had a good reason": Minimization, denial, and attributions of blame among male and female domestic violence offenders. *Journal of Family Violence*, 20(3), 131–139. <https://doi.org/10.1007/s10896-005-3647-8>
- Holt, T., Helland, M. S., Gustavson, K., Cummings, E. M., Ha, A. & Røysamb, E. (2020). Assessing children's responses to interparental conflict: Validation and short scale development of SIS and CPIC-properties scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48(2), 177–196. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00586-7>
- Holt, T., Larsen, L., & Helland, M. S. (2022). Den skjulte volden: foreldre og terapeuters rapportering av fysisk vold mellom foreldre. *Fokus på familien*, 50(4), 334–357. <https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.6>
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Haaland, T., Clausen, S. E. & Schei, B. (2005). *Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge* (Rapport 2005:3). Norsk institutt for by- og regionforskning. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5762>
- Jakobsen, S. E. (2020, 27. juni). *Hva skjedde da familievernkontorene skulle snakke om vold?* Forskning.no. <https://forskning.no/vold/hva-skjedde-da-familievernkontoret-skulle-snakke-om-vold/1703605>
- Johansen, T. B., Nøkleby, H., Langøien, L. J., & Borge, T. C. (2022). *Samværs-og bostedsordninger etter samlivsbrudd: betydninger for barn og unge: en systematisk oversikt*. Folkehelseinstituttet. <https://hdl.handle.net/11250/3034327>
- Juby, H., Le Bourdais, C., & Marcil-Gratton, N. (2005). Sharing roles, sharing custody? Couples' characteristics and children's living arrangements at separation. *Journal of Marriage and Family*, 67(1), 157–172. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2005.00012.x>
- Justis- og beredskapsdepartementet (2021). *Frihet fra vold. Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024* [Handlingsplan]. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-handlingsplan-for-a-forebygge-og-bekjempe-vold-i-naere-relasjoner-20212024/id2868714/>
- Kassam-Adams, N. & Newman, E. (2005). Child and parent reactions to participation in clinical research. *General Hospital Psychiatry*, 27(1), 29–35. <https://doi.org/10.1016/j.genhosppsy.2004.08.007>
- Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of Family Psychology*, 10(4), 454–473. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454>
- Kerns, K. A., Klepac, L., & Cole, A. (1996). Security Scale [Database record]. *APA. PsycTests*. <https://doi.org/10.1037/t17560-000>

- Kitterød, R. H. J., Lyngstad, J., Lidén, H., & Wiik, K. A. (2015). *Praktiseres delt bosted for barn av andre foreldregrupper enn før?* (Rapport nr. 3). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/215361?_ts=14b07175a90
- Kitterød, R. H., & Lyngstad, J. (2012). Untraditional caring arrangements among parents living apart: The case of Norway. *Demographic Research*, 27(5), 121–152. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2012.27.5>
- Kitterød, R. H., & Lyngstad, J. (2014). *Characteristics of parents with shared residence and father sole custody. Evidence from Norway 2012* (Discussion Papers No. 780). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/en/forskning/discussion-papers/characteristics-of-parents-with-shared-residence-and-father-sole-custody>
- Kitterød, R. H., & Wiik, K. A. (2017). Shared residence among parents living apart in Norway. *Family Court Review*, 55(4), 556–571. <https://doi.org/10.1111/fcre.12304>
- Kravdal, Ø., & Wörn, J. (2023). Mental and physical health trajectories of Norwegian parents and children before and after union dissolution. *Population and Development Review*, 49(1), 71–103. <https://doi.org/10.1111/padr.12530>
- Krug, E., Mercy, J., Dahlberg, L., & Zwi, A. (2002). The world report on violence and health. *Lancet*, 360, 1083–1088. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)11133-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11133-0)
- Kruse, A. E. & Bergman, S. H. (2014). «Jeg kan jo ikke kalle det noe annet enn vold...»: En forskningsoversikt og en intervjustudie om mødres vold mot barn (Rapport 4/2014). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Langhinrichsen-Rohling, J., McCullars, A., & Misra, T. A. (2012). Motivations for men and women's intimate partner violence perpetration: A comprehensive review. *Partner Abuse*, 3(4), 429–468. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.3.4.429>
- Larsen, L., Buchmann, N., Morbech, M., Holt, T., Roysamb, E., & Helland, M. S. (2024). Cohort profile: the Dynamics of Family Conflict (FamC) study in Norway. *BMJ Open*, 14(8), e080772. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-080772>
- Larsen, L., Helland, M. S. & Holt, T. (2023). Validation of the Conflict Resolution Scale from the Conflicts and Problem-Solving Scales and a new abbreviated short form. *Journal of Child and Family Studies*, 32(10), 2915–2930. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02644-7>
- Laumann-Billings, L., & Emery, R. E. (2000). Distress among young adults from divorced families. *Journal of Family Psychology*, 14(4), 671–687. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.14.4.671>
- de Leeuw, E., Borgers, N. and Smits, A. (2004). Pretesting Questionnaires for Children and Adolescents. In R. M. Groves, G. Kalton, J. N. K. Rao, N. Schwarz, C. Skinner, S. Presser, J. M. Rothgeb, M. P. Couper, J. T. Lessler, E. Martin, J. Martin, & E. Singer (Eds.), *Methods for Testing and Evaluating Survey Questionnaires*. Wiley. <https://doi.org/10.1002/0471654728.ch20>

- Maccoby, E. E., & Mnookin, R. H. (1992). *Dividing the child: Social and legal dilemmas of custody*. Harvard University Press.
- Magnus, P., Birke, C., Vejrup, K., Haugan, A., Alsaker, E., Daltveit, A. K., ... & Stoltenberg, C. (2016). Cohort profile update: the Norwegian mother and child cohort study (MoBa). *International Journal of Epidemiology*, 45(2), 382–388. <https://doi.org/10.1093/ije/dyw029>
- McDonald, R., & Grych, J. H. (2006). Young children's appraisals of interparental conflict: measurement and links with adjustment problems. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 88–99. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.1.88>.
- McIntosh J., Wells, Y. D., Smyth, B.M, & Long, C. M. (2007). Child-focused and child inclusive divorce mediation: comparative outcomes from a prospective study of postseparation adjustment. *Family Court Review*, 46(1), 105–124. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2007.00186.x>
- Meyer, D. R., Cancian, M., & Cook, S. T. (2017). The growth in shared custody in the United States: Patterns and implications. *Family Court Review*, 55(4), 500–512. <https://doi.org/10.1111/fcre.12300>
- Meyer, S. (2011). 'Acting in the children's best interest?': Examining victims' responses to intimate partner violence. *Journal of Child and Family Studies*, 20(4), 436–443. <https://doi.org/10.1007/s10826-010-9410-7>
- Mitchell, M. M., Fahmy, C., Clark, K. J. et al. Non-random study attrition: Assessing correction techniques and the magnitude of bias in a longitudinal study of reentry from prison. *Journal of Quantitative Criminology*, 38, 755–790 (2022). <https://doi.org/10.1007/s10940-021-09516-7>
- Morbech, M., Gustavson, K., & Holt, T. (2023). Characteristics of parents living apart in Norway: Comparing four residence arrangements. *Journal of Family Research*, 35, 433–452. <https://doi.org/10.20377/jfr-862>
- NOU 2019:20 (2019). *En styrket familietjeneste. En gjennomgang av familievernet*. Oslo: Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-20/id2678371/>
- Nybergh, L., Taft, C., Enander, V., & Krantz, G. (2013). Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results from a population-based survey. *BMC Public Health*, 13, 845. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-845>
- O'Reilly, R., Beale, B. & Gillies, D. (2010). Screening and intervention for domestic violence during pregnancy care: a systematic review. *Trauma Violence Abuse*, 11(4), 190–201. <https://doi.org/10.1177/152483801037829>
- Ottosen, M. H., Andreasen, A. G., Dahl, K. M., Hestbæk, A.-D., Lausten, M., & Rayce, S. L. B. (2018). *Børn og unge i Danmark - Velfærd og trivsel 2018*. Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/boern-og-unge-i-danmark-velfaerd-og-trivsel-2018-10762/>

- Ottosen, M. H., Stage, S., & Jensen, H. S. (2011). *Børn i deleordninger. En kvalitativ undersøgelse* (Rapport nr. 11:38). Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd.
<https://www.vive.dk/da/udgivelser/boern-i-deleordninger-4520/>
- Pripp, A. H. (2018). Pearsons eller Spearmans korrelasjonskoeffisienter. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 8. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.18.0042>
- Rhoades, K. A. (2009). Children's responses to interparental conflict: A meta-analysis of their associations with child adjustment. *Child Development*, 79(6), 1942–1956.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01235.x>
- Rosenbaum, A., & Langhinrichsen-Rohling, J. (2006). Meta-research on violence and victims: The impact of data collection methods on findings and participants. *Violence and Victims*, 21(4), 404–409. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.21.4.404>
- Rosten, M. G., Øverli, I. T., & Gundersen, T. (2020). *Truffet av volden. Familievernets arbeid med vold i nære relasjoner* (Rapport nr. 7/20). Velferdsinstituttet NOVA.
<https://hdl.handle.net/20.500.12199/5928>
- Schermerhorn, A. C., Cummings, E. M., DeCarlo, C. A., & Davies, P. T. (2007). Children's influence in the marital relationship. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 259–269.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.259>
- Skar, A. S., Ormhaug, S. M., & Jensen, T. K. (2019). Reported levels of upset in youth after routine trauma screening at mental health clinics. *JAMA Network Open*, 2(5):e194003.
<https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2019.4003>
- Skjørten, K., Barlindhaug, R., & Lidén, H. (2007). *Delt bosted for barn*. Gyldendal Akademisk.
- Skovlund, E. (2020). Enkel lineær regresjon. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 15.
<https://doi.org/10.4045/tidsskr.20.0494>
- Sodermans, A. K., Matthijs, K., & Swicegood, G. (2013). Characteristics of joint physical custody families in Flanders. *Demographic Research*, 28(29), 821–848. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2013.28.29>
- SSB (2022, 22. september). *Familier og husholdninger*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/statistikk/familier-og-husholdninger>.
- Steinbach, A. (2019). Children's and parents' well-being in joint physical custody: A literature review. *Family Process*, 58(2), 353–369. <https://doi.org/10.1111/famp.12372>
- Steinbach, A., & Augustijn, L. (2022). Parents' loneliness in sole and joint physical custody families. *Journal of Social and Personal Relationships*, 40(4), 1194–1203.
<https://doi.org/10.1177/02654075221124123>
- Steinbach, A., Augustijn, L., & Corkadi, G. (2021). Joint physical custody and adolescents' life satisfaction in 37 North American and European countries. *Family Process*, 60(1), 145–158.
<https://doi.org/10.1111/famp.12536>

- Stensen, K., & Lydersen, S. (2022). Indre konsistens: fra alfa til omega?. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 12. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.22.0112>
- Stokkebekk, J., Iversen, A. C., Hollekim, R. & Ness, O. (2019). "Keeping balance", "Keeping distance" and "Keeping on with life": Child positions in divorced families with prolonged conflicts. *Children and Youth Services Review*, 102, 108–119. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.04.021>
- Strandbu, A., Thørnblad, R. (2015). Hva står på spill? - Barns deltakelse og budskap i mekling. *Fokus på familien*, 43(4), 271–291. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2015-04-02>
- Strandbu, A., Thørnblad, R. og Handegård, B.H. (2016). Involvering av barn i foreldremekling. Barns erfaringer fra meklinger ved varierende konfliktnivå og problembelastning. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål*, 4, 360–385. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2016-04-04>
- Strandbu, A., Thørnblad, R., & Salamonsen, A. (2020). Hvordan kan vi forstå barns tilfredshet med egen involvering i foreldremekling? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål*, 18(1), 60–78. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2020-01-04>
- Størksen, I., Røysamb, E., Moum, T., & Tambs, K. (2005). Adolescents with a childhood experience of parental divorce: a longitudinal study of mental health and adjustment. *Journal of Adolescence*, 28(6), 725–739. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.01.001>
- Sunde, D. H., Larsen, L., & Sand Helland, M. (2021). Barns stemme ved samlivsbrudd: En kvantitativ studie av barns meninger om egen livssituasjon etter samlivsbrudd. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 39(4). <https://doi.org/10.5324/barn.v39i4.3764>
- Tambs, K., & Røysamb, E. (2014). Selection of questions to short-form versions of original psychometric instruments in MoBa. *Norsk Epidemiologi*, 24(12), 195–201. <https://doi.org/10.5324/nje.v24i1-2.1822>
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomstsstudie av vold i et livsløpsperspektiv* (Rapport nr. 1/2014). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www.nkvts.no/rapport/vold-og-voldtekt-i-norge-en-nasjonal-forekomststudie-av-vold-i-et-livsløpsperspektiv/>
- Thørnblad, R., Strandbu, A. (2018). The involvement of children in the process of mandatory family mediation. In A. Nylund, K. Ervasti, & L. Adrian (Eds.), *Nordic mediation research* (pp. 184–208). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-73019-6_10
- Turunen, J., Norell-Clarke, A., & Hagquist, C. (2021). How do children and adolescents of separated parents sleep? An investigation of custody arrangements, sleep habits, sleep problems, and sleep duration in Sweden. *Sleep Health*, 7(6), 716–722. <https://doi.org/10.1016/j.sleh.2021.06.002>

- Tveit, O. B., Gustavson, K., & Helland, M. S. (2023). Children's participation in post-divorce decision-making: The role of conflict and attachment. *Child & Family Social Work, 28*(3), 712–722. <https://doi.org/10.1111/cfs.12997>
- van Eldik, W. M., de Haan, A. D., Parry, L. Q., Davies, P. T., Luijk, M. P. C. M., Arends, L. R., & Prinzie, P. (2020). The interparental relationship: Meta-analytic associations with children's maladjustment and responses to interparental conflict. *Psychological Bulletin, 146*(7), 553–594. <https://doi.org/10.1037/bul0000233>
- van Rooij, F. B., van der Schuur, W. A., Steketee, M., Mak, J., & Pels, T. (2015). Interparental violence: Similarities and discrepancies between narratives of mothers and their children. *Journal of Child and Family Studies, 24*, 3350–3362. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0137-3>
- Vanassche, S., Sodermans, A. K., Declerck, C., & Matthijs, K. (2017). Alternating residence for children after parental separation: Recent findings from Belgium. *Family Court Review, 55*(4), 545–555. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/fcre.12303>
- Verhulst, F. C., & van der Ende, J. (1992). Agreement between parents' reports and adolescents' self-reports of problem behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 33*(6), 1011–1023. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1992.tb00922.x>
- Voksne for Barn (2024). *Vanlig, men vanskelig. Barn og foreldres opplevelse av samlivsbrudd*. Voksne for Barn. <https://vfb.no/content/uploads/2024/03/Vanlig-men-vanskelig-web.pdf>
- Wiik, K. A. (2022). *Delt bosted for barn etter samlivsbrudd: Nye utviklingstrekk og kjennetegn* (Rapport 2022/53). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/artikler/delt-bosted-for-barn-etter-samlivsbrudd.nye-utviklingstrekk-og-kjennetegn>
- Zemp, M., Bodenmann, G., & Cummings, E. M. (2016). The significance of interparental conflict for children: Rationale for couple-focused programs in family therapy. *European Psychologist, 21*(2), 99–108. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000245>

7 Vedlegg

7.1 Vedlegg 1: Publikasjoner fra FamilieForSK

Helland, M. S., & Holt, T. (2020). Fysisk vold og høykonflikt: Beskrivelser av mønstre for fysisk vold under foreldrekonflikter Folkehelseinstituttet, desember 2021 Notat skrevet på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).
https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/familie_samliv/fysisk_vold_og_hoykonflikt_beskrivelser_av_moenstre_for_fysisk_vold_under_foreldrekonflikter_notat.pdf

Helland, M. S., Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L., & Røysamb, E. (2023). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*, 29(2), 738-757. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>

Holt, T., Helland, M. S., Gustavson, K., Cummings, E. M., Ha, A., & Røysamb, E. (2020). Assessing children's responses to interparental conflict: Validation and short scale development of SIS and CPIC-properties scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48(2), 177-196. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00586-7>

Holt, T., Helland, M. S., & Larsen, L. (2020). Validering av kartleggingsverktøy for foreldrekonflikt. Oppsummeringsrapport skrevet på oppdrag fra Bufdir. Resultater er basert på artikler og supplerende analyser fra forprosjektet og første del av hovedprosjektet i FamilieForSK-studien. <https://hdl.handle.net/11250/3134309>

Holt, T., Helland, M. S., Morbech, M., Larsen, L., Gustavson, K., Ha, A., & Cummings, E. M. (2021). Agreement between child and parent reports of children's reactions to interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 35(8), 1138. <https://doi.org/10.1037/fam0000861>

Holt, T., Larsen, L., & Helland, M. S. (2022). Den skjulte volden: foreldre og terapeuters rapportering av fysisk vold mellom foreldre. *Fokus på familien*, 50(4), 334-357. <https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.6>

Larsen, L., Helland, M. S., & Holt, T. (2023). Validation of the Conflict Resolution Scale from the Conflicts and Problem-Solving Scales and a new abbreviated short form. *Journal of Child and Family Studies*, 32(10), 2915-2930. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02644-7>

Morbech, M., Gustavson, K., & Holt, T. (2023). Characteristics of parents living apart in Norway: Comparing four residence arrangements. *Journal of Family Research*, 35, 433-452. <https://doi.org/10.20377/jfr-862>

Andre relevante publikasjoner fra prosjektet

Dittman, S., Larsen, L., & Holt, T. (2021). Foreldre underrapporterer om konflikter og utfordringer i forkant av mekling. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 58(9), 766-775. <https://doi.org/10.52734/3WfR437s>

Helland, M. S., Larsen, L., Lyngstad, T. H., Gähler, M., & Holt, T. (2020). Konflikt i familier: Mønstre innenfor og på tvers av familieform når familiesystemet utfordres. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 4(3), 131-50. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-03-02>

- Larsen, L., Buchmann, N., Morbech, M., Holt, T., Roysamb, E., & Helland, M. S. (2024). Cohort profile: the Dynamics of Family Conflict (FamC) study in Norway. *BMJ open*, 14(8), e080772. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-080772>
- Sunde, D. H., Larsen, L., & Sand Helland, M. (2021). Barns stemme ved samlivsbrudd: En kvantitativ studie av barns meninger om egen livssituasjon etter samlivsbrudd. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 39(4). <https://doi.org/10.5324/barn.v39i4.3764>
- Tveit, O. B., Gustavson, K., & Helland, M. S. (2023). Children's participation in post-divorce decision-making: The role of conflict and attachment. *Child & Family Social Work*, 28(3), 712–722. <https://doi.org/10.1111/cfs.12997>
- Tveit, O. B., Gustavson, K., & Helland, M. S. (2024). Interparental Conflict and Children's Inclination to Exercise their Right to be Heard when Parents Separate. *The International Journal of Children's Rights*, 32(2), 502-524. <https://doi.org/10.1163/15718182-32020005>

7.2 Vedlegg 2: Kartleggingsverktøy: Foreldreversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt

Hvor ofte har du og den andre forelderen mindre uoverensstemmelser (for eksempel diskusjoner eller mindre krangler)?	
En gang i året eller sjeldnere	☐
Hver 4-6 måned	☐
Hver 2-3 måned	☐
En eller to ganger i måneden	☐
En eller to ganger i uken	☐
Nesten hver dag	☐

Hvor ofte har du og den andre forelderen større uoverensstemmelser (store krangler, utblåsninger)?	
En gang i året eller sjeldnere	☐
Hver 4-6 måned	☐
Hver 2-3 måned	☐
En eller to ganger i måneden	☐
En eller to ganger i uken	☐
Nesten hver dag	☐

For hvert utsagt, vennligst kryss av for den vurderingen som best beskriver utfallet av deres uenigheter				
	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte
Vi føler at vi har løst det, eller kommet til en forståelse	☐	☐	☐	☐
Vi løser ikke problemet; vi fortsetter å bære nag	☐	☐	☐	☐
Vi ender opp med å være sinte og irriterte på hverandre	☐	☐	☐	☐
Vi er sinte på hverandre i lang tid	☐	☐	☐	☐

Hva gjør vanligvis du og den andre forelderen når dere har uenigheter med hverandre? Kryss av for den svarkategorien som passer best for deg og for barnemoren/barnefaren.				
	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte
Jeg lytter til den andres synspunkt	☐	☐	☐	☐
Den andre forelderen lytter til mitt synspunkt	☐	☐	☐	☐
Jeg prøver å forstå hva den andre virkelig føler	☐	☐	☐	☐
Den andre forelderen prøver å forstå hva jeg virkelig føler	☐	☐	☐	☐
Jeg prøver å finne en løsning som møter begge behov	☐	☐	☐	☐
Den andre prøver å finne en løsning som møter begge behov	☐	☐	☐	☐
Jeg gir etter for den andres synspunkt for å unnslippe diskusjoner.	☐	☐	☐	☐
Den andre gir etter for mine synspunkt for å unnslippe diskusjoner	☐	☐	☐	☐
Jeg prøver å ignorere problemet, unngår å snakke om det	☐	☐	☐	☐
Den andre prøver å ignorere problemet, unngår å snakke om det	☐	☐	☐	☐
Jeg holder inne følelsene	☐	☐	☐	☐
Den andre holder inne følelsene	☐	☐	☐	☐
Jeg krangler foran barna	☐	☐	☐	☐
Den andre forelderen krangler foran barna	☐	☐	☐	☐
Jeg involverer barnet/barna i vår krangel	☐	☐	☐	☐
Den andre involverer barna i vår krangel	☐	☐	☐	☐
Jeg krangler når barnet/barna muligens kan overheøre	☐	☐	☐	☐
Den andre krangler når barna muligens kan overheøre	☐	☐	☐	☐
Jeg truer med å avslutte forholdet	☐	☐	☐	☐
Den andre truer med å avslutte forholdet	☐	☐	☐	☐
Jeg trekker tilbake kjærlighet eller hengivenhet	☐	☐	☐	☐
Den andre trekker tilbake kjærlighet eller hengivenhet	☐	☐	☐	☐
Jeg klager, småkrangler uten egentlig å komme videre	☐	☐	☐	☐
Den andre klager, småkrangler uten egentlig å komme videre	☐	☐	☐	☐
Jeg anklager	☐	☐	☐	☐
Den andre anklager	☐	☐	☐	☐
Jeg skjeller ut, banner, fornærmer	☐	☐	☐	☐
Den andre skjeller ut, banner, fornærmer	☐	☐	☐	☐
Jeg sier eller gjør noe for å såre den andres følelser	☐	☐	☐	☐
Den andre sier eller gjør noe for å såre mine følelser	☐	☐	☐	☐
Jeg kaster noe på den andre	☐	☐	☐	☐
Den andre kaster noe på meg	☐	☐	☐	☐

Jeg kaster gjenstander, smeller dører, ødelegger ting	☐	☐	☐	☐
Den andre kaster gjenstander, smeller dører, ødelegger ting	☐	☐	☐	☐
Jeg dytter, slår, sparker eller holder fast den andre	☐	☐	☐	☐
Den andre dytter, slår, sparker eller holder meg fast	☐	☐	☐	☐

Nå følger noen spørsmål om ulike ting man kan være uenige om. I hvilken grad er dette et problem i forholdet mellom dere nå?					
	1 Ikke i det hele tatt	2	3	4	5 I svært stor grad
Barneoppdragelse/saker som omhandler barna					
Organisering og beslutning vedrørende barnas hverdag					
Praktisk oppfølging av barna i hverdagen (for eksempel. følgning til fritidsaktiviteter, matpakkesmøring etc.)					
Karrierebeslutninger					
Balansere kravene mellom arbeid og hjem					
Husarbeid, hvem gjør hva hjemme					
Belastninger knyttet til arbeid eller arbeidsledighet					
Relasjoner med svigerfamilie					
Relasjoner med venner					
Sjalousi/mistillit/utenomekteskapelig affære					
Bruk av alkohol og/eller narkotika					
Belastninger knyttet til syke barn eller barn med nedsatt funksjonsevne					
Psykisk sykdom hos en av oss					
Fysisk/somatisk sykdom hos en av oss					
Penger, håndtering av familiens økonomi					
Vårt seksuelle forhold					
Uttrykk for kjærlighet, intimitet, nærhet					
Ferier, fritidsaktiviteter					
Kommunikasjon mellom oss					
Mengde tid tilbrakt sammen					
Verdier og/eller livssyn					
Hvordan vi tar beslutninger, hvem som bestemmer, hvem som skal være sjef					
Meningsforskjeller om likestilte versus tradisjonelle kjønnsroller					

Kortversjon av Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS) utviklet av Patricia K. Kerig (1996)

7.3 Vedlegg 3: Skåringsmanual for Foreldreversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt

Spørsmålene i dette spørreskjemaet er hentet fra *The Conflict and Problem-Solving Scale (CPS)*, som er utviklet av Patricia K. Kerig (1996).²¹ Oversettelse og kortversjoner er utviklet av FamilieforSK-studien. Utvikling og validering er nærmere beskrevet i en artikkel av Helland et al. (2020).²²

Konfliktomfang	
Hvor ofte har du og barnemoren/barnefaren mindre uoverensstemmelser (for eksempel diskusjoner eller mindre krangler)?	
En gang i året eller sjeldnere	☐ 1
Hver 4-6 måned	☐ 2
Hver 2-3 måned	☐ 3
En eller to ganger i måneden	☐ 4
En eller to ganger i uken	☐ 5
Nesten hver dag	☐ 6
Hvor ofte har du og barnemoren/barnefaren større uoverensstemmelser (store krangler, utblåsninger)?	
En gang i året eller sjeldnere	☐ 2
Hver 4-6 måned	☐ 4
Hver 2-3 måned	☐ 6
En eller to ganger i måneden	☐ 8
En eller to ganger i uken	☐ 10
Nesten hver dag	☐ 12

En skåre for konfliktomfang beregnes ved å summere foreldrenes besvarelser på de to spørsmålene over. Større konflikter vektes dobbelt, slik at hver av foreldrenes beskrivelse av konfliktomfanget utgjør en skåre mellom 3 og 18. Det vil ofte være hensiktsmessig å beregne et gjennomsnitt for foreldrene ved å summere skåren fra Forelder 1 (F1) og Forelder 2 (F2) og dele summen på 2.

²¹Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of family psychology*, 10(4), 454-473. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0893-3200.10.4.454>

²² Helland, M. S., Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L., & Røysamb, E. (2023). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*, 29(2), 738-757. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>

Konfliktløsning				
For hvert utsagt, vennligst kryss av for den vurderingen som best beskriver utfallet av deres uenigheter				
	Aldri 0	Sjelden 1	Noen ganger 2	Ofte 3
Vi føler at vi har løst det, eller kommet til en forståelse	☐	☐	☐	☐
Vi løser ikke problemet; vi fortsetter å bære nag	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)	☐ (0)
Vi ender opp med å være sinte og irriterte på hverandre	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)	☐ (0)
Vi er sinte på hverandre i lang tid	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)	☐ (0)

En skåre for konfliktløsning beregnes ved å summere hver av foreldrenes besvarelser på de to spørsmålene over og dele på 4. Da lages en gjennomsnittsskåre hvor høyere verdier indikerer bedre konfliktløsning. Det vil ofte være hensiktsmessig å beregne et gjennomsnitt for foreldrene ved å summere skåren fra F1 og F2 og dele summen på 2.

Konfliktstrategier				
Hva gjør vanligvis du og den andre forelderen når dere har uenigheter med hverandre? Kryss av for den svarkategorien som passer best for deg og for barnemoren/barnefaren.				
	Aldri 0	Sjelden 1	Noen ganger 2	Ofte 3
Konfliktstrategi: Samarbeid				
S: Jeg lytter til den andres synspunkt	☐	☐	☐	☐
A: Den andre forelderen lytter til mitt synspunkt	☐	☐	☐	☐
S: Jeg prøver å forstå hva den andre virkelig føler	☐	☐	☐	☐
A: Den andre forelderen prøver å forstå hva jeg virkelig føler	☐	☐	☐	☐
S: Jeg prøver å finne en løsning som møter begge behov	☐	☐	☐	☐
A: Den andre prøver å finne en løsning som møter begge behov	☐	☐	☐	☐
Konfliktstrategi: Unngåelse				
S: Jeg gir etter for den andres synspunkt for å unnslippe diskusjoner	☐	☐	☐	☐
A: Den andre gir etter for mine synspunkt for å unnslippe diskusjoner	☐	☐	☐	☐

S: Jeg prøver å ignorere problemet, unngår å snakke om det	☐	☐	☐	☐
A: Den andre prøver å ignorere problemet, unngår å snakke om det	☐	☐	☐	☐
S: Jeg holder inne følelsene	☐	☐	☐	☐
A: Den andre holder inne følelsene	☐	☐	☐	☐
Konfliktstrategi: Involvering av barn				
S: Jeg krangler foran barna	☐	☐	☐	☐
A: Den andre foreldereren krangler foran barna	☐	☐	☐	☐
S: Jeg involverer barnet/barna i vår krangel	☐	☐	☐	☐
A: Den andre involverer barna i vår krangel	☐	☐	☐	☐
S: Jeg krangler når barnet/barna muligens kan overhøre	☐	☐	☐	☐
A: Den andre krangler når barna muligens kan overhøre	☐	☐	☐	☐
Konfliktstrategi: Fastlåsning				
S: Jeg truer med å avslutte forholdet	☐	☐	☐	☐
A: Den andre truer med å avslutte forholdet	☐	☐	☐	☐
S: Jeg trekker tilbake kjærlighet eller hengivenhet	☐	☐	☐	☐
A: Den andre trekker tilbake kjærlighet eller hengivenhet	☐	☐	☐	☐
S: Jeg klager, småkrangler uten egentlig å komme videre	☐	☐	☐	☐
A: Den andre klager, småkrangler uten egentlig å komme videre	☐	☐	☐	☐
Konfliktstrategi: Verbal aggresjon				
S: Jeg anklager	☐	☐	☐	☐
A: Den andre anklager	☐	☐	☐	☐
S: Jeg skjeller ut, banner, fornærmer	☐	☐	☐	☐
A: Den andre skjeller ut, banner, fornærmer	☐	☐	☐	☐
S: Jeg sier eller gjør noe for å såre den andres følelser	☐	☐	☐	☐
A: Den andre sier eller gjør noe for å såre mine følelser	☐	☐	☐	☐
Konfliktstrategi: Fysisk vold				
S: Jeg kaster noe på den andre	☐	☐	☐	☐
A: Den andre kaster noe på meg	☐	☐	☐	☐
S: Jeg kaster gjenstander, smeller dører, ødelegger ting	☐	☐	☐	☐
A: Den andre kaster gjenstander, smeller dører, ødelegger ting	☐	☐	☐	☐
S: Jeg dytter, slår, sparker eller holder fast den andre	☐	☐	☐	☐
A: Den andre dytter, slår, sparker eller holder meg fast	☐	☐	☐	☐

Hver strategi inneholder tre selvrappport-variabler (S) og 3 andrerappport-variabler (A).

Disse beregnes separat. For hver strategi beregnes en gjennomsnittsscore for hver foreldres selvrappport (S) og andrerappport (A) ved å summere de tre variablene opp og dele på 3,

Dermed vil man for hvert foreldrepar ha fire skårer for hver strategi; Selvrappport for F1

(SF1); Selvrappport for F2 (SF2) og andrerappport for Forelder 1 (AF1) og Forelder 2 (AF2).

Disse kan igjen brukes til en kombinert skåre for hver forelder på følgende måte:

- Kombinert F1 = gjennomsnittet av SF1 og AF2
- Kombinert F2 = gjennomsnittet av SF2 og AF1

Høyere skårer på Samarbeid indikerer bedre samarbeid, mens for de fem andre strategiene indikerer høye skårer mer vansker destruktiv konfliktatferd.

Konflikttematikk					
Nå følger noen spørsmål om ulike ting man kan være uenige om. I hvilken grad er dette et problem i forholdet mellom dere nå?					
	1 Ikke i det hele tatt	2	3	4	5 I svært stor grad
Barnerelaterter temaer					
Barneoppdragelse/saker som omhandler barna					
Organisering og beslutning vedrørende barnas hverdag					
Praktisk oppfølging av barna i hverdagen (for eksempel. følgning til fritidsaktiviteter, matpakkesmøring etc.)					
Arbeid/familieliv					
Karrierebeslutninger					
Balansere kravene mellom arbeid og hjem					
Husarbeid, hvem gjør hva hjemme					
Belastninger knyttet til arbeid eller arbeidsledighet					
Relasjoner til andre					
Relasjoner med svigerfamilie					
Relasjoner med venner					
Sjalousi/mistillit/utenomekteskapelig affære					
Helse og livsstil					
Bruk av alkohol og/eller narkotika					
Belastninger knyttet til syke barn eller barn med nedsatt funksjonsevne					
Psykisk sykdom hos en av oss					
Fysisk/somatisk sykdom hos en av oss					
Håndtering av økonomi					
Penger, håndtering av familiens økonomi					
Relasjoner mellom foreldrene					

Konflikttematikk					
Nå følger noen spørsmål om ulike ting man kan være uenige om. I hvilken grad er dette et problem i forholdet mellom dere nå?					
Vårt seksuelle forhold					
Uttrykk for kjærlighet, intimitet, nærhet					
Annet					
Ferier, fritidsaktiviteter					
Kommunikasjon mellom oss					
Mengde tid tilbrakt sammen					
Verdier og/eller livssyn					
Hvordan vi tar beslutninger, hvem som bestemmer, hvem som skal være sjef					
Meningsforskjeller om likestilte versus tradisjonelle kjønnsroller					

Overskriftene viser kategorier for ulike spørsmål som omhandler lignende temaer. Skalaen kan brukes ved å beregne et gjennomsnitt for hver forelders svar på spørsmålene innen hvert tema. Det vil gi en indikasjon på hvilke typer tema som er forbundet med mest konflikt mellom foreldrene.

Terskelverdier

I tabellen under har vi samlet forslag til terskelverdier for de ulike delskalaene. Disse er beregnet ved å ta utgangspunkt i gjennomsnittlige skårer for foreldrene som deltok i FamilieForSK-studien og legge til ett standardavvik for de negative skårene (f.eks. Verbal aggresjon) og trekke fra ett standardavvik for de positive skårene (f.eks. konfliktløsning). Gjennomsnittene antas å ligge på omtrent samme nivå som de man finner for foreldre i Familievernet. Terskelverdiene indikerer dermed nivåer som klinikerer bør være særlig på vakt for. Kolonnen «Indikasjon» viser om skårer på eller under terskelverdien ($\leq$) eller på eller over ($\geq$) er indikasjon på et destruktivt konfliktmønster.

Indikasjon	Terskelverdier baser på gjennomsnitt $\pm$ 1 standardavvik for foreldre i FamilieForSK-studien
------------	--

				Kombinert
		Selvrapport	Andrerapport	skåre
Konfliktomfang	$\geq$			12,6
Samarbeid	$\leq$	2,15	1,18	1,8
Unngåelse	$\geq$	2,8	2,6	2,6
Fastlåsning	$\geq$	2,1	2,3	2,1
Involvering av barn	$\geq$	1,3	1,7	1,4
Verbal aggresjon	$\geq$	1,8	2,3	1,9
Fysisk vold	$\geq$	0,5	0,8	0,6
Konfliktløsning	$\leq$			0,7

7.4 Vedlegg 4: Barneversjon: Kartlegging av foreldrekonflikt

Vi vil gjerne vite litt om hvordan du opplever at foreldrene dine krangler eller har konflikter. Tenkt på hvordan det har vært for deg det siste året.				
	Stemmer ikke 1	Stemmer litt 2	Stemmer ganske bra 3	Stemmer helt 4
Foreldrene mine krangler nesten aldri	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Jeg ser ofte at foreldrene mine krangler	☐	☐	☐	☐
De tenker kanskje ikke på det, men foreldrene mine krangler eller er uenige ofte	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine blir virkelig sinte når de krangler	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler, kjefter de mye	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler sier de slemme ting til hverandre	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine kjefter nesten aldri når de har uenigheter	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Selv etter foreldrene mine stopper å krangle er de fortsatt sinte på hverandre	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Foreldrene mine oppfører seg fortsatt slemt etter de har kranglet	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Når foreldrene mine krangler blir de vanligvis enige med en gang	☐	☐	☐	☐
Når mine foreldre er uenige om noe, kommer de vanligvis frem til en løsning	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine krangler eller er uenige stort sett på grunn av ting jeg gjør	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine begynner ofte å krangle når jeg gjør noe galt	☐	☐	☐	☐
Mine foreldres krangler handler vanligvis om noe jeg har gjort	☐	☐	☐	☐
Moren min vil at jeg skal være på hennes side når hun og pappa krangler	☐	☐	☐	☐
Faren min vil at jeg skal være på hans side når han og mamma krangler	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg fanget i midten når foreldrene mine krangler	☐	☐	☐	☐

Vi vil gjerne vite litt om hvordan du reagerer når foreldrene dine krangler eller har konflikter. Tenkt på hvordan det har vært for deg det siste året.				
	Stemmer ikke 1	Stemmer litt 2	Stemmer ganske bra 3	Stemmer helt 4
Når foreldrene mine krangler...				
Føler jeg meg redd	☐	☐	☐	☐
Føler jeg meg utrygg	☐	☐	☐	☐
Kan jeg ikke slutte å tenke på deres problemer	☐	☐	☐	☐
Føler jeg meg sint	☐	☐	☐	☐
Føler jeg meg trist	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler...				
Kjefter jeg på, eller sier uvennlige ting til folk i familien min	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å klovne rundt eller lage problemer	☐	☐	☐	☐
Slår, sparker eller kaster jeg ting på folk i familien min	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler...				
Vet jeg ikke hva jeg skal gjøre	☐	☐	☐	☐
Forholder jeg meg stille, nesten som om jeg var fryst	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å være veldig stille	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler...				
Synes jeg synd på en eller begge foreldrene mine	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å trøste en av dem eller begge	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å late som om ting er bedre	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler...				
Føler jeg at de er opprørt over meg	☐	☐	☐	☐
Føler jeg at det er min skyld	☐	☐	☐	☐
Føler jeg meg fanget i midten	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler...				
Bekymrer jeg meg for hva de skal gjøre videre	☐	☐	☐	☐
Bekymrer jeg meg for min families fremtid	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler er jeg redd for at noe galt skal skje	☐	☐	☐	☐

Vi vil gjerne vite litt om hvordan du opplever at foreldrene dine krangler eller har konflikter. Tenkt på hvordan det har vært for deg det siste året.				
	Stemmer ikke 1	Stemmer litt 2	Stemmer ganske bra 3	Stemmer helt 4
Foreldrene mine krangler nesten aldri	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Jeg ser ofte at foreldrene mine krangler	☐	☐	☐	☐
De tenker kanskje ikke på det, men foreldrene mine krangler eller er uenige ofte	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine blir virkelig sinte når de krangler	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler, kjefter de mye	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler sier de slemme ting til hverandre	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine kjefter nesten aldri når de har uenigheter	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Selv etter foreldrene mine stopper å krangle er de fortsatt sinte på hverandre	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Foreldrene mine oppfører seg fortsatt slemt etter de har kranglet	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Når foreldrene mine krangler blir de vanligvis enige med en gang	☐	☐	☐	☐
Når mine foreldre er uenige om noe, kommer de vanligvis frem til en løsning	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine krangler eller er uenige stort sett på grunn av ting jeg gjør	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine begynner ofte å krangle når jeg gjør noe galt	☐	☐	☐	☐
Mine foreldres krangler handler vanligvis om noe jeg har gjort	☐	☐	☐	☐
Moren min vil at jeg skal være på hennes side når hun og pappa krangler	☐	☐	☐	☐
Faren min vil at jeg skal være på hans side når han og mamma krangler	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg fanget i midten når foreldrene mine krangler	☐	☐	☐	☐

7.5 Vedlegg 5: Skåringsverktøy. Barnevern: Kartlegging av foreldrekonflikt

CPIC-konflikttegenskaper. Fanger opp ulike aspekter ved foreldrekonflikt sett fra barns perspektiv. Barna/ungdommene blir bedt om å tenke på det siste året når de svarer.				
	Stemmer ikke 1	Stemmer litt 2	Stemmer ganske bra 3	Stemmer helt 4
<i>Egenskaper ved konfliktene: Frekvens</i>				
Foreldrene mine krangler nesten aldri	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Jeg ser ofte at foreldrene mine krangler	☐	☐	☐	☐
De tenker kanskje ikke på det, men foreldrene mine krangler eller er uenige ofte	☐	☐	☐	☐
<i>Egenskaper ved konfliktene: Intensitet</i>				
Foreldrene mine blir virkelig sinte når de krangler	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler, kjefter de mye	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler sier de slemme ting til hverandre	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine kjefter nesten aldri når de har uenigheter	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
<i>Egenskaper ved konfliktene: Konfliktløsning</i>				
Selv etter foreldrene mine stopper å krangle er de fortsatt sinte på hverandre	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Foreldrene mine oppfører seg fortsatt slem etter de har kranglet	☐ (4)	☐ (3)	☐ (2)	☐ (1)
Når foreldrene mine krangler blir de vanligvis enige med en gang	☐	☐	☐	☐
Når mine foreldre er uenige om noe, kommer de vanligvis frem til en løsning	☐	☐	☐	☐
<i>Fortsetter neste side.</i>				
<i>Egenskaper ved konfliktene: Krangling om barnet</i>				
Foreldrene mine krangler eller er uenige stort sett på grunn av ting jeg gjør	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine begynner ofte å krangle når jeg gjør noe galt	☐	☐	☐	☐
Mine foreldres krangler handler vanligvis om noe jeg har gjort	☐	☐	☐	☐
<i>Egenskaper ved konfliktene: Triangulering</i>				
Moren min vil at jeg skal være på hennes side når hun og pappa krangler	☐	☐	☐	☐
Faren min vil at jeg skal være på hans side når han og mamma krangler	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg fanget i midten når foreldrene mine krangler	☐	☐	☐	☐

Vi vil gjerne vite litt mer om hvordan du opplever at foreldrene dine krangler eller har konflikter. Tenkt på tiden etter at skolene ble stengt.

Når foreldrene mine krangler...

	Stemmer ikke 1	Stemmer litt 2	Stemmer ganske bra 3	Stemmer helt 4
<i>Følelsesmessige reaksjoner</i>				
Føler jeg meg redd	☐	☐	☐	☐
Føler jeg meg utrygg	☐	☐	☐	☐
Kan jeg ikke slutte å tenke på deres problemer	☐	☐	☐	☐
<i>Føler jeg meg sint</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Føler jeg meg trist</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Dysregulering</i>				
Kjefter jeg på, eller sier uvennlige ting til folk i familien min	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å klovne rundt eller lage problemer	☐	☐	☐	☐
<i>Slår, sparker eller kaster jeg ting på folk i familien min</i>	☐	☐	☐	☐
<i>Unngåelsesreaksjoner</i>				
Vet jeg ikke hva jeg skal gjøre	☐	☐	☐	☐
Forholder jeg meg stille, nesten som om jeg var fryst	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å være veldig stille	☐	☐	☐	☐
<i>Involveringsreaksjoner</i>				
Synes jeg synd på en eller begge foreldrene mine	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å trøste en av dem eller begge	☐	☐	☐	☐
Prøver jeg å late som om ting er bedre	☐	☐	☐	☐
<i>Følelse av skyld</i>				
Føler jeg at de er opprørt over meg	☐	☐	☐	☐
Føler jeg at det er min skyld	☐	☐	☐	☐
Føler jeg meg fanget i midten	☐	☐	☐	☐
<i>Fremtidsbetyrninger</i>				
Bekymrer jeg meg for hva de skal gjøre videre	☐	☐	☐	☐
Bekymrer jeg meg for min families fremtid	☐	☐	☐	☐
Når foreldrene mine krangler er jeg redd for at noe galt skal skje	☐	☐	☐	☐

Skåring for CPIC-konflikttegenskaper:

Poengsummen for hver delskala summeres opp og deles på antall spørsmål, slik at man får en gjennomsnittsskåre for hver delskala. Vær oppmerksom på at et spørsmål fra Frekvensskalaen, et spørsmål fra Intensitetsskalaen og to spørsmål fra Konfliktløsningsskalaen skal reverseres. Disse er markert i **brunt**. Høyere skårer på skalaene, med unntak for konfliktløsningsskalaen, indikerer høyere nivåer av foreldrekonflikter sett fra barnas perspektiv. Høyere skårer på konfliktløsningsskalaen indikerer mer/bedre konfliktløsning. I tabellen vises gjennomsnittlige

skårer for barna som deltok i FamilieForSK-studien. Disse skårene antas å ligge på omtrent samme nivå som de man finner for barn i Familievernet. Terskelverdiene er beregnet utfra ett standardavvik over/under gjennomsnittet, og indikerer konfliktnivåer som klinikerer bør være særlig på vakt for.

Egenskaper ved konfliktene	Rapportering fra barna i FamilieForSK-studien- Gj.sn (S)	Terskelverdier
Frekvens	1,8 (0,7)	2,5
Intensitet	2,0 (0,7)	2,7
Konfliktløsning	3,1 (0,7)	2,4
Krangling om barnet	1,2 (0,5)	1,7
Triangulering	1,4 (0,6)	2,0

Skåring for SIS (barnas reaksjoner på foreldrekonflikt):

Poengsummen for hver delskala summeres opp og deles på antall spørsmål, slik at man får en gjennomsnittsskåre for hver delskala. Høyere skårer på skalaene indikerer at barna har sterkere nivåer av reaksjoner på foreldrekonflikt. I tabellen vises gjennomsnittlige skårer for barna som deltok i FamilieForSK-studien. Disse skårene antas å ligge på omtrent samme nivå som de man finner for barn i Familievernet. Terskelverdiene er beregnet utfra ett standardavvik over gjennomsnittet på delskalaene, og indikerer reaksjoner som klinikerer bør være på vakt for.

Barns reaksjoner på foreldrekonflikt	Rapportering fra barna i FamilieForSK-studien – Gj.sn (S)	Terskelverdier
Følelsesmessige reaksjoner (5 spørsmål)	1,8 (0,7)	2,5
Dysregulering (3 spørsmål)	1,2 (0,3)	1,5
Unngåelsesreaksjoner	2,2 (0,9)	3,0
Involveringsreaksjoner	2,0 (0,8)	2,8
Følelse av skyld	1,4 (0,6)	1,9
Fremtidsbekymringer	1,8 (0,8)	2,5

Spørsmålene i dette spørreskjemaet er hentet fra Children's Perception of the Interparental Conflict Scales (CPIC; utviklet av Grych, Seid, & Fincham i 1992) og The Security in the Interparental Subsystem Scale (SIS; utviklet av Davies, Forman, Rasi, & Stevens i 2002). Oversettelse og kortversjoner er utviklet av FamilieforSK-studien, og evalueringer og kortversjoner er å finne i artikkelen 'Assessing Children's Responses to Interparental Conflict: Validation and Short Scale Development of SIS and CPIC-Properties Scales' (Holt et al, 2020).²³

²³ Holt, T., Helland, M. S., Gustavson, K., Cummings, E. M., Ha, A., & Røysamb, E. (2020). Assessing children's responses to interparental conflict: Validation and short scale development of SIS and CPIC-properties scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48, 177-196. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00586-7>

Utgitt av Folkehelseinstituttet
September 2024
Postboks 222 Skøyen
NO-0213 Oslo
Telefon: 21 07 70 00

Rapporten kan lastes ned gratis fra www.fhi.no